

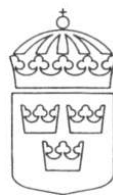
Riksdagens protokoll

1992/93:89

Fredagen den 2 april

Kl. 9.00 – 14.01

14.30 – 14.31

Protokoll
1992/93:89

1 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Ingvar Svensson* (kds) avsagt sig uppdraget att vara suppleant i finansutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

2 § Anmälan om kompletteringsval till finansutskottet

Talmannen meddelade att Kristdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält *Rose-Marie Frebran* som suppleant i finansutskottet efter *Ingvar Svensson*.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i finansutskottet
Rose-Marie Frebran (kds)

3 § Ledighet

Talmannen meddelade att *Ulla Tillander* (c) ansökt om fortsatt sjukledighet under tiden den 3 – 30 april.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Anna Corshammar-Bojerud* (c) även i fortsättningen skulle tjänstgöra som ersättare för *Ulla Tillander*.

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1992/93:Sf28 och Sf29 till socialförsäkringsutskottet

5 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 1 april

Företogs till avgörande konstitutionsutskottets betänkande 1992/93:KU28 och näringsutskottets betänkande 1992/93:NU23 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 88).

Konstitutionsutskottets betänkande KU28

Mom. 1 (ändrad valkretsindelning i Malmöhus län)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 11 för meningsyttringen av Bengt Hurtig. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande NU23

Mom. 6 (riktlinjer för exportkreditgarantigivning)

Först biträdde reservation 2 av Bengt Dalström med 27 röster mot 10 för meningsyttringen av Rolf L Nilson i motsvarande del. 282 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdde reservation 1 av Birgitta Johansson m.fl. med 139 röster mot 22 för reservation 2 av Bengt Dalström. 160 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 160 röster mot 142 för reservation 1 av Birgitta Johansson m.fl. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (Exportkreditnämndens organisation)

Utskottets hemställan bifölls med 299 röster mot 22 för reservation 3 av Bengt Dalström.

Mom. 8 (ramar för exportkreditgarantier)

Utskottets hemställan bifölls med 299 röster mot 23 för reservation 4 av Bengt Dalström.

Mom. 11 (miljöhänsyn i internationell handel)

Utskottets hemställan bifölls med 308 röster mot 11 för meningsyttringen av Rolf L Nilson i motsvarande del.

Mom. 12 (export m.m. av alkoholdrycker)

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 63 för reservation 5 av Gudrun Norberg m.fl. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Karl-Göran Biörsmark (fp), Agne Hansson (c) och Stina Eliasson (c) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Ingrid Näslund (kds) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats vara frånvarande.

Prot. 1992/93:89
2 april 1993

Mom. 13 (export m.m. av tobaksvaror)

Utskottets hemställan bifölls med 243 röster mot 64 för reservation 6 av Gudrun Norberg m.fl. 6 ledamöter avstod från att rösta.

Agne Hansson (c) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Arbetsmarknadspolitik

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Provisorisk tillämpning av bilateral jordbruksöverenskommelse mellan Sverige och EG

Föredrogs

EES-utskottets betänkande

1992/93:EU2 Provisorisk tillämpning av bilateral jordbruksöverenskommelse mellan Sverige och EG (prop. 1992/93:249).

Kammaren biföll utskottets framställning om att betänkandet skulle avgöras efter endast *en* bordläggning.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Arbetsmarknadspolitik

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1992/93:AU19 Arbetsmarknadspolitik (förnyad behandling) (prop. 1992/93:100 delvis).

Kammaren biföll utskottets framställning om att betänkandet skulle avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 1 INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Den här dagen hade kunnat bli en framgångens och beslutssamhetens dag i Sveriges riksdag, en dag då ledamöterna i denna kammare kommit samman och sagt:

"Vi lever i en tid av oro. Svåra påfrestningar väntar oss. Låt oss med detta

för ögonen enas om att de bördor som detta för med sig skall bäras gemensamt och låt oss se till att inte de svagaste drabbas.

Låt oss se till att de arbetslösa, som redan har drabbats, inte råkar ut för ytterligare försämringar. Låt oss gemensamt se till att de tiotusentals ungdomar som nu hotas av en lång tids arbetslöshet får fortsätta sin utbildning och att de som annars skulle ha kastats ut från sin vuxenutbildning kan få fortsätta.

Låt oss visa varandra att vi förmår hålla samman, stödja varandra och gemensamt finna en väg ut ur den svåra situation som vi har hamnat i."

Detta skulle ha givit de människor i vårt land som drabbats direkt av krisen och som plågas av oro inför framtiden litet hopp och förtröstan, kanske t.o.m. en smula uppmuntran att kämpa vidare och bygga upp en bättre tillvaro.

I dag, den 2 april, är det möten och demonstrationer runt om i Europa mot arbetslöshet och för sysselsättning. Demonstrationerna anordnas av den gemensamma europeiska fackföreningsrörelsen. De flesta äger rum i länder som i åratal lidit av den arbetslöshet som nu har slagit klorna i Sverige.

Det skulle ha varit ett fint bidrag från vårt land, om vi i dag i Sveriges riksdag hade kunnat samlats kring beslut om att satsa på utbildning åt annars arbetslösa ungdomar och om att rättvist bära krisens bördor.

Men så blir det inte. Tvärtom: Om en stund kommer flertalet i denna kammarare att driva igenom att hälften av de besparingar som regeringen har angivit som nödvändiga skall läggas på en av de grupper i vårt samhälle som har det svårast att bära dem, de arbetslösa.

Runt om i Europa demonstrerar man i dag för att lindra de arbetslösas villkor. Men i Stockholm bestämmer riksdagen samma dag att nya bördor skall läggas på just de arbetslösa.

Låt mig först som sist göra alldeles klart att jag själv och andra socialdemokrater upplever detta som ett mycket svårt misslyckande.

Vi inbillar oss inte ett ögonblick att Socialdemokraterna skulle kunna ställa sig vid sidan om den utveckling som nu sker i landet. Hur djupt vi än ogillar den nuvarande regeringens politik, måste vi så gott vi kan försöka lindra följderna av denna för människorna i vårt land. Det var det som gjorde att vi ställde upp i krisförhandlingarna i höstas. Och det var det som låg bakom att Ingvar Carlsson skrev brev till statsministern för 14 dagar sedan.

Vad var det som Socialdemokraterna ville uppnå? Vad var det vi ville med brevet?

För det första handlade det om att minska den öppna arbetslösheten genom att ge fler människor jobb eller utbildning.

För det andra handlade det om att göra det på ett sådant sätt att vi kunde gå ifrån det allra dyraste och mest ineffektiva, nämligen att betala folk för att ingenting göra, och i stället betala människor för att de skulle få utbildning eller få ett arbete.

För det tredje ville vi att kostnaderna för detta skulle fördelas rättvist.

Mer än hälften av regeringens sparprogram för nästa budgetår faller på de arbetslösa genom sänkt tak i försäkringen, genom sänkt ersättningsnivå och genom karensdagar. Vi tycker att det är orättfärdigt att en arbetslös som

först har förlorat sitt arbete och därmed sin lön dessutom skall få ut 17 000 kr mindre på ett år från arbetslöshetsförsäkringen. Vi tycker i stället att alla måste vara med och betala.

Vad är det då som har skett?

Jo, vi lyckades övertyga regeringens förhandlare om att sätta in åtgärder för att skapa ca 180 000 utbildningsplatser. Börje Hörnlund har fällt en litet nedlåtande kommentar till pressen om att regeringen sannerligen inte behövde hjälp med utgifterna. Alla i denna kammare vet att detta är fel. Han behövde all hjälp som fanns att få – även mot sina egna. För litet drygt en vecka sedan satt de borgerliga företrädarna färdiga med fingret på nej-knappen för att rösta bort alla våra förslag.

Det andra som har skett är:

Den dyraste arbetsmarknadspolitik som finns är kontantstöd, som går ut på att betala människor för att de inte skall arbeta. Det har vi socialdemokrater alltid sagt och tyckt vara fel. Det är därför som vi har gått in för arbetslinjen; samhället skall satsa på aktiva åtgärder, på arbete och utbildning.

Nu har professor Assar Lindbeck kommit fram till samma slutsats. Då borde det ha funnits hopp om att de borgerliga partierna skulle ha kunnat övertygas om detta. Men det är bara att erkänna en sak: Vi lyckades inte att övertyga regeringen om detta.

En arbetslös ungdom som får gymnasieutbildning kostar staten 37 000 kr om året. Om samma ungdom inte får utbildning utan i stället kontantstöd är statens kostnad 56 300 kr per år.

Det kostar alltså staten 20 000 kr mindre att erbjuda utbildning. T.o.m. den här regeringen borde kunna erkänna att detta är en besparing för staten. Det är dessutom mycket bättre för den arbetslöse, eftersom det är en investering i hans eller hennes framtid. Att regeringen vägrar att acceptera detta är en tragedi för dem som är arbetslösa.

Men det som definitivt gjorde att förhandlingarna misslyckades var frågan om rättvisa.

Under ett mycket hårt tryck fick vi de borgerliga förhandlarna att acceptera två saker, att man egentligen inte borde sänka ersättningen för de arbetslösa och att även arbetsgivarna skulle vara med och betala mer till arbetslöshetsförsäkringen. Detta var i och för sig något av ett genombrott. Och när vi kommit så långt kände jag mig ganska optimistisk. Men det visade sig bara vara en tillfällig framgång.

Socialdemokraterna var beredda att ställa upp på en finansiering i samma storleksordning som sänkningen av ersättningen till de arbetslösa. Vi var beredda att försvara uppoffringar för löntagarna, om detta kunde ge fler jobb och färre arbetslösa. Men dessa uppoffringar fick inte bara drabba de arbetslösa. För att rädda jobben måste alla vara med. Våra förslag till finansiering utgick ifrån att alla arbetsgivare och löntagare skulle vara med och betala, samtidigt som utgifterna skulle minskas.

I enlighet med krisuppgörelsen från den 20 september förra året var vi överens om att införa en egenavgift i sjukförsäkringen och att inte höja egenavgifterna i arbetslöshetsförsäkringen, eftersom det senare ger staten mindre inkomster. Vi anvisade också besparingarna.

Men regeringen krävde nu absolut att krisuppgörelsen skulle överges och

att det var just arbetslöshetsförsäkringens egenavgift som skulle höjas. Detta var tydligen en prestigefråga för Moderaterna, som de inte kom förbi. Och de avvisade våra besparingar med att de själva hade tänkt använda dessa besparingar till annat.

Något brast hos de fyra regeringspartierna. De har nu det yttersta ansvaret för att förhandlingarna inte lyckades. Det är de borgerliga partierna som är regering här i landet.

Såvitt jag kan förstå är det bara Moderaternas och Ny demokratis hårda kärna som kan vara nöjda i dag. Jag är det inte. Socialdemokraterna är det inte. De som är arbetslösa kan definitivt inte vara det.

Det gick inte att få regeringen med på ett samlat paket som skulle ge fler arbetslösa utbildning och arbete. Det gick inte att få med regeringen på den sunda ekonomiska principen att betala mindre och att få mer, dvs. att använda utgifterna för investeringar i utbildning till en lägre kostnad än kontantstöd. Det gick inte att få med denna regering på att fördela bördorna rättvist.

Fru talman! Av det betänkande som vi nu skall behandla framgår vidden av den arbetslöshetskris som vi är på väg in i. Om ingenting dramatiskt sker nu, riskerar vi att få 11 % öppet arbetslösa nu till sommaren. Det är 470 000 människor – unga, gamla, kvinnor och män – som inte har någonting att göra.

Situationen har förvärrats utomordentligt snabbt. Arbetslösheten har ökat med mer än 100 000 sedan februari förra året, och om Arbetsmarknadsverket får rätt kommer därutöver ytterligare 100 000 att mista sina arbeten till februari nästa år. Vi är dessutom på väg att få 100 000 långtidsarbetslösa. Det är en fruktansvärd siffra. Enbart långtidsarbetslösheten är i dag större än vad hela arbetslösheten var för bara ett par år sedan.

Vi står nu inför den situation som vi bara trodde kunde uppstå i andra europeiska länder – en hög permanent arbetslöshet och människor som förlorar tron på att någonsin få ett jobb. Regeringen har tappat kontrollen över utvecklingen.

Fru talman! Det största hotet inför framtiden är den borgerliga regeringens brist på ledarskap och den uppgivenhet som denna regering sprider omkring sig ute i samhället.

Arbetslöshet är inte bara siffror och kalkyler. Det är mänsklig oro och ångest. Vad skall det bli av mig? Hur skall det gå för min familj?

Det finns kostnader som inte har redovisats. Det är kostnader för sjukvård, att många mår dåligt, inte orkar med och att barnen drabbas. I regeringens egen folkhälsorapport säger forskarna att det handlar om allt från ökad stress till magkatarr och hjärt- och kärlsjukdomar. Forskarna säger: "Sammanfattningsvis kan sägas att arbetslöshet utan tvekan är ett allvarligt hot mot folkhälsan."

En miljon löntagare uppger att de är rädda att förlora sitt arbete. Det som utlovades att bli valfrihetens regering blev otrygghetens och de osunda statsfinansernas regering. Den regering som skulle vara den mest kompetenta av regeringar skapar arbetslöshet, kan inte nå parlamentariskt underlag för sina beslut och kan inte ta detta land ur en djup kris.

Vi socialdemokrater vill mobilisera människors skaparkraft och initiativ-

förmåga för att ta Sverige ur krisen och återskapa den fulla sysselsättningen. Då behövs *både* löntagare och företagare. Utvecklingen är inte ödesbestämd. Den kan påverkas. Men då måste regering och riksdag fatta de rätta besluten.

Socialdemokraterna har sagt ifrån. Vi är beredda att ta vår del av ansvaret för att ta fram en politik som leder fram till ökad tillväxt och minskad arbetslöshet, och där bördorna för insatserna betalas av alla. Socialdemokraterna har redovisat hur detta skall gå till. Det första steget är att ge 190 000 utbildnings- och arbetstillfällen för att kunna pressa tillbaka arbetslösheten.

Regeringspartierna har avvisat i stort sett alla de insatser som vi har föreslagit för att bekämpa arbetslösheten. Glädjande undantag är tidigareläggningar av vissa trafik-, reparations-, ombyggnads- och tillbyggnadsinsatser där socialdemokratiska motioner och initiativ har fått gehör i riksdagen.

Fru talman! Socialdemokraterna har varit beredda att ställa upp med en ansvarsfull finansiering i samma storlek som den av regeringen föreslagna försämringen av arbetslöshetsförsäkringen.

För att kunna pressa tillbaka arbetslösheten är vi beredda att gå ut och försvara att det krävs uppoffringar av alla löntagare och arbetsgivare. Jag har det bestämda intrycket av att Folkpartiet och Centerpartiet delade denna inriktning. Moderaterna var däremot från första stund i grunden ointresserade av en sådan politik. De kortsiktiga besparingar som ensidigt drabbade de arbetslösa var deras främsta syfte.

Fru talman! I det brev som Ingvar Carlsson skrev till statsministern säger han avslutningsvis: "Jag utgår ifrån att regeringen liksom jag vill arbeta konstruktivt för att finna en lösning som är bra både för de arbetslösa och för statsfinanserna. Skulle det mot förmodan inte gå att komma fram till en gemensam syn, räknar jag med att var och en fullföljer sina resp. förslag från utskottet, när frågan slutligt behandlas i riksdagen."

Mot denna bakgrund, fru talman, ber jag att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna samt i övrigt till utskottets hemställan.

(Applåder)

I detta anförande instämde Oskar Lindkvist, Sten Andersson i Stockholm, Mats Hellström, Sylvia Lindgren, Maj Britt Theorin, Lars Ulander, Kent Carlsson, Bengt Lindqvist, Mona Sahlin, Björn Ericson, Sören Lekberg, Anita Johansson, Thage G Peterson, Ingvar Carlsson, Reynoldh Furustrand, Göran Persson, Alf Egnerfors, Ingvar Björk, Ines Uusmann, Pierre Schori, Birgitta Dahl, Gunnar Thollander, Maj-Lis Löow, Björn Kaaling, Ingrid Andersson, Inge Carlsson, Maj-Inger Klingvall, Sonia Karlsson, Viola Furubjelke, Berit Löfstedt, Lars Stjernkvist, Åke Gustavsson, Martin Nilsson, Nils Nordh, Catarina Rönnung, Allan Larsson, Kjell Nilsson, Lars Hedfors, Monica Widnemark, Maja Bäckström, Börje Nilsson, Jan Björkman, Christer Skoog, Yvonne Sandberg-Fries, Bengt Kronblad, Lena Öhrsvik, Kaj Larsson, Johnny Ahlqvist, Kurt Ove Johansson, Nils T Svensson, Bo Nilsson, Birthe Sörestedt, Bo Bernhardsson, Jan Andersson, Ingegerd Sahlström, Alf Eriksson, Owe Andréasson, Anita Jönsson, Gunnar Nilsson, Per Olof Håkansson, Bengt Silfverstrand, Karin Wegestål, Sten Östlund, Inga-Britt Johansson, Jan Bergqvist, Doris Håvik, Sverre Palm, Lisbet Calner,

Lennart Nilsson, Karl-Erik Svartberg, Torgny Larsson, Marianne Carlström, Rune Evensson, Ingvar Johnsson, Britt Bohlin, Lena Klevenås, Lahja Exner, Arne Kjörnsberg, Berndt Ekholm, Sven-Gösta Signell, Birgitta Johansson, Lisbeth Staaf-Igelström, Maud Björnemalm, Håkan Strömberg, Jarl Lander, Magnus Persson, Bo Finnkvist, Margareta Israelsson, Göran Magnusson, Lena Hjelm-Wallén, Berit Oscarsson, Hans Karlsson, Roland Sundgren, Inger Lundberg, Karl Hagström, Axel Andersson, Per Erik Granström, Bengt-Ola Rytter, Inger Hestvik, Iréne Vestlund, Leo Persson, Britta Sundin, Widar Andersson, Ulrica Messing, Mats Lindberg, Berit Andnor, Georg Andersson, Nils-Olof Gustafsson, Margareta Winberg, Elvy Söderström, Hans Stenberg, Monica Öhman, Åke Selberg, Eivor Husing och Sigrid Bolkéus (alla s).

(Applåder)

Anf. 2 LAILA STRID-JANSSON (nyd):

Fru talman! Under Socialdemokraternas styre byggdes landet upp med ett bidragssystem som urholkade ekonomin och som t.o.m. var utformat så, att det i vissa fall lönade sig mera att inte arbeta och som inte hindrade att man jobbade svart. Detta är grunden till den kris som vi har i dag.

Arbetslöshetsförsäkringen visade sig vara dålig och otillräcklig, varför den nya borgerliga regeringen i februari 1992 tillsatte en utredning för en totalöversyn av detta system.

Utredningen erhöll tilläggsdirektiv under januari 1993 beträffande finansieringsfrågorna för Arbetsmarknadsfonden som betalar ut a-kassa, KAS, utbildningsbidrag, m.m.

Fonden är som bekant i dag ingen fond utan har ett underskott som galopperar med rekordfart. Om arbetslösheten fortsätter att utvecklas på samma sätt, blir underskottet nästa år 40 miljarder svenska kronor. 1995 blir det 120 miljarder svenska skattekror. Observeras bör att detta inte är inräknat i budgetunderskottet utan står som kredit hos Riksgälden.

Härmed en stilla reflexion: Vilket företag kan sköta sina affärer på detta sätt? Vad skulle revisorerna säga? Vad säger egentligen Riksdagens revisorer?

Ett år senare, innan utredningen lagt fram sitt betänkande, kommer nu regeringen med en proposition om försämrade villkor för de arbetslösa.

I utskott, vid förhandlingar, överallt och jämt och ständigt avslås jättebra förslag med hänvisning till att en utredning redan är tillsatt och att vi måste vänta på dess betänkande innan vi kan ta ställning. Därför avstyrks förslaget.

Regeringen vill nu att riksdagen skall ta ställning till propositionen om sänkt arbetslöshetsförsäkring, några få veckor innan utredningen skall presentera sitt betänkande.

Visst krävs det åtgärder just nu, men tydligen tillsattes utredningen för att man med hänvisning till denna skulle kunna avslå alla vettiga förslag i detta ärende – eller? Hur stämmer det med regeringens krav på sparande och effektivitet? Var är logiken? Var är moralen? Var är ansvaret?

Man kan inte bara bromsa, man måste gasa också, och detta måste göras vid rätt tillfälle och koordinerat. Man måste ha en totalbild av problemet och

ett totalförslag till lösning. Detta är paketet som Ny demokrati alltid talat om.

Här kرافsar man på ytan och försämrar läget för de redan svaga grupperna på ett okoordinerat sätt. Samtidigt med detta får t.ex. miljonärer barnbidrag. Är det vettigt? Momshöjningar och bensinskattehöjningar slår hårdare mot de arbetslösa än mot de rika. Är det då vettigt att höja dessa skatter?

Utskottet har – till vår stora glädje – i går accepterat nedanstående skrivning:

Ny demokrati anser att arbetsmarknadspolitiken i sig inte är ett tillräckligt instrument i den svåra situation som nu råder. Med en samhällsekonomi i obalans och en krympt industrisektor måste alla politikområden samverka för att ge förutsättningar för tillväxt och sysselsättning. Det gäller förutom arbetsmarknadspolitik också ekonomisk politik, utbildningspolitik, näringspolitik, regionalpolitik, bostadspolitik, skattepolitik, m.m.

Inom Ny demokrati kan vi tyvärr inte helt acceptera denna skrivning. Vi måste föra fram vår politik, vilket vi i detta fall gjorde via ett särskilt tillägg, ett s.k. särskilt yttrande som lyder: "I begreppet positivt företagsklimat vill jag inkludera en politik som gör det attraktivt för svenska uppfinnare, innovatörer och entreprenörer att verka. Därutöver måste förutsättningarna öka för att deras idéer skall kunna omsättas i praktisk tillämpning i svenska företag."

Fru talman! Jag vill påpeka att det bör observeras att vi inte fick stöd av något parti för denna text. Vi inom Ny demokrati tror nämligen på att Sveriges framtid i allt högre grad måste involvera betydligt förbättrade förutsättningar för våra uppfinnare.

Fru talman! Nyss relaterade samband mellan politikområden har Ny demokrati offentligt begärt i arbetsmarknadsutskottet och i socialförsäkringsutskottet genom att helt enkelt föreslå att man skall göra ett sammansatt utskott. Ny demokrati kommer med konkreta förslag för att lösa krisen.

Vad har hittills hänt med detta förslag? Jo, på sedvanligt politikermaner skall detta "behandlas" inom partierna. Med tanke på det sega systemet törs vi inte tänka på när vi får svar.

Med Ny demokratis system kan man se arbetsmarknaden i sitt rätta perspektiv. Som det nu är försöker man lösa problem isolerade från varandra.

Ny demokrati begär en i grunden förändrad arbetsmarknadspolitik. Det nuvarande systemet klarar inte av anstormningen av arbetslösa. En felaktig politik har lett till denna massarbetslöshet som nu håller på att leda oss in i en djup depression.

Redan i den etablerade arbetsmarknadspolitiken som isolerad enhet finns mängder av åtgärder som effektiviserar systemet, kostar mindre samt dessutom inte drabbar de redan värst utsatta människorna.

Jag skall ge några konkreta exempel på detta. I dag sysselsätter man folk i stället för att ge folk arbete. Om man har a-kassa, beredskapsarbete eller är engagerad i ett ALU-projekt, får man inte arbeta med något som kan konkurrera med den ordinarie arbetsmarknaden, som det heter. Det blir i stället en evig rundgång av tillfällig sysselsättning.

Det låter tjugigt med 180 000 utbildningsplatser som Socialdemokraterna har föreslagit och som dessutom skulle spara en massa pengar. Men bespa-

ringen är helt enkelt sänkt ersättning till de studerande, men det vågade de inte säga.

Eftersom Ingela Thalén nyss sade att vi alla måste spara, skulle jag vilja fråga henne om hon tycker att det är rättvist och bra att Anna Hedborg, som satt i Socialdemokraternas grupp i höst och arbetade med krispaketen, höjde sin egen lön med 15 000–20 000 kr per månad. Hon är ett exempel. Det finns fler. Är det god solidarisk socialdemokratisk politik?

Tänk om man i tid hade förstått att företag med goda affärsidéer och som sköts på ett normalt sätt i princip inte behöver några bidrag. Däremot behöver företag en god jordmån att kunna växa och verka i. Företagen måste bl.a. kunna låna pengar till förmånliga villkor. I dag nekar bankerna företag med lovande affärsidéer och goda utvecklingsmöjligheter krediter, vilket ofta leder till onödiga konkurser. Bankerna dödar alltså sina kunder, vilket osökt leder oss in på att det primära i dag är att få ned räntan.

1991 fanns det ungefär 520 000 småföretag i Sverige. 90 % av dessa hade 0–20 anställda. Redan då kunde man förutse att lågkonjunkturen skulle bli allt djupare.

Redan då skulle man följt Ny demokratis förslag och rent profylaktiskt sänkt arbetsgivaravgiften till 16 % för småföretagen. Med detta skulle en stor del av arbetslösheten kunnat bekämpas. Man kan gott och väl räkna med att varje "småföretag" då kanske kunnat anställa en person. Dagens arbetslöshet hade då inte haft den omfattning som den har i dag.

Redan då föreslog vi att vi skulle återinföra lärlingsplatssystemet och att provanställningar skulle kunna förlängas. Dessa förslag räknades naturligtvis inte som rumsrena och avlogs givetvis med stor majoritet.

För att klara av den massarbetslöshet som vi drabbats av har vi föreslagit följande inom arbetsmarknadspolitiken:

Det nuvarande systemet är inte tillfredsställande. Det får vi dagligen otaliga bevis på. Vi behöver en total översyn av Arbetsmarknadsverket i syfte att rationalisera, effektivisera, göra besparingar och förenkla det nuvarande systemet, som uppenbarligen inte fungerar i nuvarande former.

Vi menar att varken AMS, LAN eller AMI behövs.

Länsarbetsnämnden har det övergripande ansvaret för arbetsmarknadspolitiken i varje län. I klartext betyder det att pengar fördelas härifrån till de olika kontoren enligt principer som AMS beslutat om. För att detta skall kunna göras måste bevakning ske av den lokala företagsamheten samt av arbetslöshetsstatistiken. Andra faktorer som påverkar är lokal utbildningsnivå och förutsättningar för näringslivets utveckling. Vidare sköter länsarbetsnämnderna personalutbildning, löneutbetalningar och en del andra administrativa åtgärder.

Allt detta kräver, förutom tjänstemän med specialistfunktioner, en relativt sett stor administrativ resurs samt lokaler.

Vi anser inte att det är försvarbart med en sådan, enligt vår mening, onödigt mellanhand, vars uppgifter i dagens datasamhälle, med det stora, centralt uppbyggda datanät som arbetsförmedlingarna har, skulle kunna skötas av arbetsförmedlingarna. Jag kan tillägga att datanätet nu skall byggas upp ytterligare för 40 miljoner.

Vi tycker att det i stället bör fungera så här:

Länsarbetsnämnderna läggs ner och deras uppgifter förs över till arbetsförmedlingarna. För att möta därmed ökade kompetenskrav bör arbetsförmedlingarnas kompetens höjas. Jag återkommer strax till förmedlingarnas roll när det gäller arbetsmarknadsutbildningen.

Den del av LAN:s verksamhet som rör samordningsansvaret för länen bör underställas Arbetsmarknadsdepartementet. Arbetsmarknadsdepartementet bör bli den direkta huvudmannen. På departementet bör olika avdelningar inrättas, ansvariga för varje län och med specialistkompetens inom näringsliv, data, m.m.

Den nya tekniken kan vara till hjälp vid den nödvändiga kommunikationen mellan olika inblandade organ. Kommunikation med övriga länsfunktioner, arbetsgivare, arbetsförmedlingar, skolor, fackförbund, arbetsgivarorganisationer m.m. som kan vara av värde kan numera ske via interaktiv video. På så sätt spar man resekostnader och sliter inte heller så mycket på mänskligt kapital.

Jag övergår nu till AMI-institutet.

Nya AMI-institut har växt upp i varje kommun i Sverige, med egen chef, egen vägledare, egen administrativ personal, egna lokaler och eget budgetansvar. Dock varken får eller kan man fatta beslut om arbetsmarknadspolitiska insatser, eftersom dessa belastar arbetsförmedlingens budget.

Det finns en utredningsresurs på arbetsförmedlingen i nära anslutning till den aktiva platsförmedlingen, som är nära företagsansluten. Varför bygga upp en ny organisation, där tjänstemännen förväntas arbeta med samma slags utredning, men utan närheten till den levande förmedlingsverksamheten? Dessutom utan möjlighet att fatta ekonomiska beslut om bidrag för arbets- eller utbildningsåtgärder.

I dag passerar en arbetssökande först förmedlingens utredning för att komma till AMI. Därifrån får personen, efter mer eller mindre långvarig utredning, återvända till förmedlingen för ett ekonomiskt beslut, vilket förmedlingen av lokala arbetsmarknadsskäl inte kan fatta, då man ej planerat åtgärden efter arbetsgivarnas krav.

Nu gör förmedlingen om hela utredningen, och tiden går. Förutom ett slags rundgångsverksamhet blir effekten tidsförlust och mänskligt lidande.

Det kan enligt uppgift finnas en mycket stor potential för besparingar, speciellt på den regionala nivån, vad beträffar LAN och AMI. Det är dock mycket svårt att kvantifiera besparingsmöjligheterna innan en undersökning av förhållandena gjorts.

Vårt förslag är:

Lägg ner AMI! För över all utredningsverksamhet under förmedlingens tak, med *en* chef, *ett* ekonomiskt ansvar och utnyttjande av personalresurser samt inte minst i absolut närhet till det aktiva förmedlingsarbetet. Här finns det miljoner skattekrönor att spara.

Nu kommer jag till arbetsförmedlingarnas roll.

Från slutet av 70-talet har arbetsförmedlingarna utvecklats för att dels kunna ackvirera arbete åt enskilda människor, dels tillfredsställa arbetsgivarnas krav. Man kan säga att förmedlingarna har två olika kunder med delvis helt olika krav. Dock vore det rimligt att anta att människans behov av

arbete och arbetsgivarnas behov av kvalitativ arbetskraft är i högsta grad förenliga.

För att kunna klara denna mycket svåra balansgång bör arbetsförmedlingarna satsa på välplanerad arbetsmarknadsmässig och företagsanpassad utbildning.

Det har nu även framkommit att man i sin planering av arbetsmarknadsutbildningen fullständigt underskattat kostnaderna för utbildningen. Kurserna har bl.a. blivit onödigt kostsamma på grund av att man saknat kompetensen att upphandla de billigaste alternativen.

Kurser går nu till och med tomma, dvs. de har upphandlats och måste betalas, men de saknar deltagare eftersom pengarna inte räckt till utbildningsbidrag. Utbildningsbidragen är förresten dyrare ute i landet än t.ex. i Stockholm. Anledningen är att det är flera som är med i a-kassan i landsorten än i storstäder och därför tar pengarna slut fortare.

Apropå detta har ett berömvärt initiativ tagits av arbetsförmedlingen i Rinkeby. Där har man förutom sex handläggare även anställt två socialsekreterare och en försäkringstjänsteman. Man letar upp tomma utbildningsplatser i Stockholmstrakten och låter efter utredning människor delta i dessa kurser med bibehållet socialbidrag och ibland även sjukpenning.

Man behöver alltså på förmedlingarna satsa på en kvalitativ vägledning av förmedlingens kunder, både beträffande egna resurser och omgivningens krav. I dag är det ett eftersatt område. I stället har man satsat resurserna på olika servicecentrer, t.ex. i form av "yrkeskaféer".

Med tanke på det allt viktigare kravet på arbetsmarknadsanpassad utbildning, och med kravet på arbete efter utbildning, borde det vara en utmärkt lösning att kunna köpa utbildningsplatserna direkt av de större företagen på en ort, så att utbildningen kan bli både ändamålsenlig och kostnadseffektiv.

Detta för mig osökt in på anställningsstöden. I dag har vi en flora av sådana, t.ex. rekryteringsstöd, stöd för företagsutbildning, utbildningsvikariat, lönebidrag, lokaliseringsbidrag, glesbygdsstöd, speciellt stöd för näringsidkare, starta-eget-bidrag, lönebidrag, arbetslivsutveckling och ungdomspraktik.

Se över alla stödformer till arbetsgivarna som finns. Vid utbildning eller nyanställning erbjuds arbetsgivarna en summa pengar ett visst antal månader. Systemet är krångligt och arbetsgivarna, arbetsförmedlingarna och arbetstagarna skulle vinna oerhört på att det förenklades. Inför i stället ett enda anställningsstöd som är förhandlingsbart i både tid och procent. Då kanske den ensamme lille företagaren kan få en högre procentsats än ett större företag.

Se till sist de arbetslösa som en resurs i stället för en belastning! Ge tillfällig dispens från lagen om anställningsskydd, inför lärlingslöner, låt de människor som uppbär arbetslöshetsersättning göra en motprestation i samhället! Det skulle gagna både arbetstagare och arbetsgivare.

Veckla ihop fallskärmarna! Skattebetalarna har all rätt att vara bekymrade över det otyg av vilket fallskärmar tillverkas för dem som riskerar att falla från hög höjd i den offentliga sektorn, dvs. personer som rikligen avlönas av just skattebetalarna.

Går det att göra någonting? Jajamänsan.

Man kan ogiltigförklara ännu ej utlösta fallskärmar genom lagstiftning i riksdagen.

Man kan förbjuda dem för framtiden i statlig och annan offentlig verksamhet.

Man kan också förbjuda dem i företag som helt eller delvis ägs av staten.

Man kan lagstifta om att alla fallskärmsavtal offentliggörs.

Stat och kommuner kan villkora stöd till organisationer, banker m.fl. med att fallskärmsavtal icke får förekomma eller i varje fall öppet måste godkännas.

Vidare är det dags för samhällets toppar att ta ansvar för sina handlingar. Alla talar ju om att det är dags för Medelsvensson att göra det.

Allt detta har vi, snyggt och prydligt, påpekat i motioner till Sveriges riksdag. Tystnaden därifrån är kompakt, som vanligt.

Det framgick av Ingela Thaléns anförande, liksom det har gjorts av allt Ny demokrati har sagt under detta riksdagsår, att det krävs en kombination av åtgärder, ett paket för att komma till rätta med krisen. I klartext: Riksdag och regering måste bemöda sig om att i vår arbeta med ledstjärnorna rättvisa, hänsyn till andra och realism. Det går om man vill. Ny demokrati vill.

Fru talman! Till sist vill jag upprepa för regeringen och de borgerliga ledamöterna vad jag för tre veckor sedan sade i denna kammare. Många av er har förmodligen sett My Fair Lady. Eliza fällde ett yttrande på Ascot som fick hela societeten att tappa andan. Detta yttrande är mitt budskap till er i regeringen samt till ledamöterna.

Jag ber att få yrka bifall till våra reservationer nr 3 och nr 13 till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 19.

(Applåder)

Anf. 3 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Det är inte av applåder Sverige skall leva. Det är inte på grund av applåder vi kommer att dömas här, det är på grund av gärningarna, det vi politiker gör: och utanför den här salen.

Det är den 2 april i dag. Det är den dag som fackföreningsrörelsen i Europa har utlyst som en dag när man manifesterar sin vilja till arbete. Kampen mot arbetslöshet och kampen för att upprätthålla arbetets värdighet är temat för en facklig manifestationsdag, och de mål man har sätter man högt. Jag tycker att man kan vara mycket stolt över de målen.

Den 2 april är den dag här i Sveriges riksdag då riksdagens majoritet uppenbarligen kommer att fortsätta att förhålla sig passiv till den katastrofala utvecklingen på arbetsmarknaden. Situationen är mycket värre i dag än när vi diskuterade den för någon månad sedan. Den är mycket värre i dag än när vi diskuterade den för drygt en vecka sedan. Men utskottsmajoriteten tycker att det räcker med att konstatera att det har blivit sämre.

Den 2 april är en skammens dag här i riksdagen. I går var det den 1 april, inte att förvånas över. Det är en dag upplagd för skämt och upptåg. Men det var inte särskilt roligt att förhandlingarna mellan regeringen och socialdemokratin slutade i fiasko.

Parterna skyller på varandra. Båda parter har för mig talat om vilka "pott-

sorkar” den andra parten är och hur ovillig man var att komma framåt i förhandlingarna.

Det finns några däremot som är som ett skämt, och som även tog detta skämtsamt. Jag tänker på Ian och Bert och deras patrull.

De var glada, och det var lätt för massmedia att få bilder där man stolt bröstade upp sig och sade: Nu är det dags för oss! Det gick åt pepparn med de seriösa förhandlingarna! Nu skall vi se på utpressarvalsen!

Snabbt var de moderata ledande politikerna där. Gullan Lindblad verkade dansa hambo om inte i garderoben så i bankhallen här i riksdagen. Det var ynkligt att se en person göra detta som satt och lipade inför samma parter för en vecka sedan. Anders Björck såg heller inte direkt ledsen ut när Bert bjöd upp till dans.

Jag förstår att Carl Bildt har farit så långt han någonsin kan – till andra sidan jordklotet, till Hongkong – för att slippa uppleva detta. Han är ju faktiskt medskyldig. Såvitt jag kan förstå tog han under förhandlingarnas gång kontakt med Ny demokrati för att gödsla och få bättre jordmån.

Skämt eller allvar vid den 1 april, detta är djupt allvarligt för alla oss som bryr oss om arbetslösheten, att de sociala klyftorna växer, verkliga underskott och dåliga statsfinanser. Jag tycker att det är tragiskt, och det är också tragiskt för den svenska demokratin.

För drygt en vecka sedan gjordes en återremiss av utskottets betänkande AU11. Jag höll då ett anförande där jag varnade för vad som skulle kunna hända. Jag varnade för att man skulle göra som man gjorde i höstas, dvs. att man skulle träffa nattliga överenskommelser som var djupt orättfärdiga och som skulle drabba många människor i arbetslivet.

Jag varnade också för att man skulle komma tillbaka utan resultat. Först händer ingenting i utskottet under två månader, och därefter kommer man till kammaren och yrkar återremiss. Sedan kommer man tillbaka, och ingenting har hänt. Det skapar förakt för politiken.

Jag sade då: ”Återremissen måste vara meningsfull. Det måste resultera i rejäla åtgärder för en arbetslinje. Det får vara slut på passiviteten från regeringens och de borgerliga partiernas sida. – – Men det måste också finnas en fördelningspolitisk rättvisa i förslagen. Finns där inte det, är det en krigsförklaring mot svenska arbetarrörelsen, fackföreningsrörelsen och mot alla dem som har drabbats av Sveriges ekonomiska kris – – Förtroendet för den politiska processen bygger på öppenhet och ärlighet – – jag hoppas att sakdiskussionen kommer att föras i utskottet. Annars har ni ställt riksdagsarbetet återigen åt sidan. Då får vi mycket dåligt förtroende för politikerna i framtiden.” Jag tror att det kommer att drabba alla.

Det har inte skett någon sakdiskussion i utskottet. Vi hade några hastiga sammanträden i går. Bråttom, bråttom. Det måste fattas beslut. Man kan diskutera varför. Nu sitter vi här och skall fatta beslut. I utskottet har man inte diskuterat förslaget. De som i riksdagen skall vara särskilt kunniga på detta område har inte förberett ärendet ett dugg mer än sist, och då var det dåligt förberett.

Nu står i stället diskussionen kring nyval eller inte. Massmedia hetsar människor, och människor är med all rätt besvikna och rädda. Ni måste göra upp! Något måste hända! Nyval!

Löser det problemen? Vänsterns opinionssiffror är inte så starka. Vi kanske borde vara rädda för nyval. Men kan det lösa frågan är vi inte rädda för det. Vi är inte så "taktiserande", som statsministern säger med sitt nya ord. Det viktiga är att vi får låt mig säga någon ordning även i riksdagen och i den svenska politiken.

Jag tror att lösningen är en annan. Regeringen är i dag inte en god representant för folkmajoriteten, och sannerligen inte någon god representant för riksdagsmajoriteten. Regeringens problem är att man nu har knuffats ytterligare höger ut, och där står Ny demokrati, det högerextremistiska populistpartiet, med öppen famn. Detta svarar inte mot det svenska folkflertalets synpunkter.

Det ankommer inte på mig som vänsterpartist att ge råd. Men nog borde mittenpartierna i regeringen tänka över vilken regering de ingår i och vilken politik den för. Det gäller ekonomisk politik, frågan om arbetslösheten och viljan att bekämpa den, arbetsrätten och maktförhållandena samt trygghetssystemen på arbetsmarknaden. Mittenpartierna borde se upp så att de inte enbart skapar konfrontation i det svenska samhället och bidrar till handlingsförlamning i regering och riksdag.

Sakfrågorna i det betänkande som nu ligger på riksdagens bord – vilket ju egentligen är två betänkanden, ett i går nyskrivet och det gamla AU11 – rör arbetslösheten. Det handlar därmed om åtgärder mot arbetslösheten. Många av de effektiva åtgärderna är egentligen åtgärder utanför arbetsmarknadsutskottets område. Det är fråga om näringspolitik, skattepolitik, utbildningspolitik, osv.

Många åtgärder ligger trots allt inom ramen för arbetsmarknadsutskottets område, dvs. aktiva åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken. Men skall man komma någon vart måste man ta hand om underskotten. Det gäller underskott på kort sikt och underskott på lång sikt. Det gäller att gasa, och det gäller att bromsa.

Det är en komplicerad strategi. Så långt kan jag hålla med Ny demokrati. Man måste ha ett paket som tar hand om hela politiken. I vårt paket prioriterar vi kampen mot arbetslösheten högst. Därmed har vi, fru talman, prioriterat kampen mot de dåliga statsfinanserna. Den absolut främsta orsaken till de dåliga statsfinanserna och budgetunderskottet är Sveriges dåliga ekonomiska aktivitet, vilket också innefattar Sveriges i dag höga arbetslöshet.

Låt mig poängtera att arbetslöshetsförsäkringsnivån inte är en orsak till krisen. Media piskar upp stämningarna och säger: "Sänk arbetslöshetsersättningsnivån, annars går Sverige under!" Det är fel. Arbetsmarknadsfonden, som Laila Strid-Jansson talade om, hade överskott när vi gick in i budgetåret 1992/93, med ökande arbetslöshet och formidabla budgetunderskott.

När den ekonomiska politiken kapsejsar är det självklart att arbetslösheten ökar. Inbetalningarna minskar, eftersom lönevolymen minskar. Samtidigt blir bidragsberoendet större då människor saknar utkomst av reella arbeten. Men det är inte ersättningsnivån som är orsaken.

Det är obegripligt att man låtsas lösa krisen och underskotten genom att minska ersättningsnivån. Det gör att de drabbade drabbas dubbelt. Skjut på de svagaste!

Det är med stor vrede och upprördhet som jag konstaterar, att när vi i

förrgår den 31 mars här i kammaren diskuterade skattepolitik och möjliga inkomstförstärkningar till staten, röstade man ner samtliga förslag till inkomstförstärkningar. Vi hade många förslag. Vi ville t.ex. skärpa marginalskatterna, vilka faktiskt är låga. Den marginalskattereform som orättfärdigt genomfördes för några år sedan är underfinansierad med i storleksordningen 20 miljarder kronor.

De borgerliga politikerna sade då: Nej, det går inte. Hög inte marginalskatterna. Det vill vi inte. Vi som har det litet bra vill inte bjuda till. Nydemokraternas representant sade: Det är bästa sättet att få folk att sticka ifrån Sverige. Det är den samhällsmoralen det är fråga om. Vi sade: Använd då en annan metod. Avskaffa grundavdragen för inkomster över brytpunkten och behåll marginalskatterna på 50 %. Nej, det vill vi inte, sade man, men detta har regeringen tänkt på. Finansdepartementet har uppmärksammat att det kanske vore en metod.

Det är nu inte dags att uppmärksamma, det är dags att åtgärda! Det ligger förslag på riksdagens bord i motionsform. Det borde vara möjligt att behandla dem sakligt när nu statsfinanserna är i den kris de är och när behovet av finansiering för arbetsmarknadspolitiska åtgärder är så stort. Hur förklarar mittenpartierna, Centern och Folkpartiet, som så ofta talar om värnskatt och om att solidariskt bära bördor, att man så entydigt avvisar varje öre i skattehöjning för dem som skulle kunna bära det?

Det är bedrövtligt att behöva säga detta, men jag vill säga det här i talarstolen, även om det naturligtvis inte är så "taktiserande" av mig att angripa massmedia. När vi diskuterade dessa stora omfattande inkomstförstärkningar i statsbudgeten var det praktiskt taget ingen bevakning här i kammaren, och det stod inget i massmedia dagen efteråt. Alla journalister satt som hyenor och tittade på vad som skulle hända i förhandlingsspelet i det låsta rummet. Skulle det bli regeringskris, eller skulle det bli nyval?

På detta sätt skapas också politikerförakt. Här pågick, fru talman, en vanlig reguljär riksdagsbehandling. Det var mycket negativa beslut som fattades, och här visade partierna var de stod. Regeringspartierna avvisade varje förslag om inkomstförstärkningar.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 19 är en fortsättning på den passivitet som vi så starkt har kritiserat. Utskottet uppmärksammar att nya prognoser visar på en ännu värre situation. 1993/94 kommer arbetslösheten att landa på 10–15 %. Finansdepartementets prognoser, som kom för någon månad sedan, är fullständigt verklighetsfrämmande.

Jag ser med stor oro på att detta händer. Man säger att andra politikområden måste kunna bjuda till. Jag har just berättat om vad man bjöd till med på skatteområdet. På utbildningsområdet säger man att det är viktigt att få till stånd utbildning. Men jag vet att det finns en proposition där regeringen säger, att om det skall införas fler gymnasieplatser för ett tredje år, får pengarna tas från arbetsmarknadsbudgeten, vilket ju är ofattbart, med tanke på att den är för liten.

Vi har föreslagit kompetensutveckling i arbetslivet så att människor inte behöver gå ut i arbetslöshet innan de får utbildning. Ja, det går kanske. Men en utredning ligger sedan mer än ett år, och vi i Vänsterpartiet har motionerat gång på gång. Det råder passivitet både från Arbetsmarknadsdeparte-

mentet och från representanterna för regeringspartierna i utskottet. Man hänvisar till kompletteringspropositionen, och det är väl ungefär rubriken på den politik man har fört. Arbetslöshetsbekämpning, var god dröj!

Utskottet avslutar med att säga att man inte har någon ändrad syn på det beslut som utskottsmajoriteten förordade i fråga om de förslag som vi och andra har framställt om en aktiv bekämpning av arbetslösheten. Det blir avslag på alla förslag till åtgärder och avslag på alla förslag till ytterligare medel.

Jag vill redan nu framställa mina yrkanden, så att jag inte glömmer bort dem.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan mom. 20 och 22. Utskottet föreslår där att riksdagen avslår regeringens förslag till sänkning av ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen. Jag ställer mig bakom de meningsyttringar som jag avgivit till betänkande AU11 och till betänkande AU19. För att spara kammarens tid skall jag endast yrka bifall till några av de viktigaste punkterna. Jag yrkar bifall till meningsyttringen avseende mom. 1, som gäller arbetsmarknadspolitikens inriktning, mom. 6, som gäller åtgärdsvolymen, där vi i Vänsterpartiet har en väsentligt mer ambitiös linje, mom. 12, som handlar om att igångsätta ett system för kompetensutveckling i enlighet med utredningens förslag, mom. 21, där vi föreslår att ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen inte sänks och där vi har ett annat förslag än vad Socialdemokraterna har. Vårt förslag är dessutom fullt ut finansierat, vilket Socialdemokraternas inte är. Jag yrkar bifall till meningsyttringen avseende mom. 33, som handlar om att uppmärksamma och prioritera en mycket utsatt grupp på arbetsmarknaden, nämligen invandrarna samt till mom. 37, som rör medelsanvisningen.

Vi har utvecklat våra ståndpunkter i den meningsyttring som finns fogad till arbetsmarknadsutskottets betänkande 19. Där framgår också vår oerhört starka kritik mot passiviteten, det som skedde i samband med att skattebeslutet fattades här i kammaren och den likgiltighet som våra förslag har mött.

Arbetslösheten drabbar den enskilde. Arbetslösheten i Sverige är förskräcklig. Det är historiskt rekordhöga siffror. Men det är inte bara siffror det gäller, som Ingela Thalén sade, det är vad människor av kött och blod upplever och drabbas av.

Arbetslösheten drabbar samhällsekonomin. Den drabbar möjligheten till välfärd. Vi skall komma ihåg att arbetslösheten inte bara drabbar. Den är också nyttig. Den är nyttig för den som äger mycket, för den som har stor handlingsfrihet och goda inkomster, och den är nyttig för kapitalägare i relationen till dem som företräder arbetets intresse.

Vi kan i dag se hur man samtidigt angriper ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen och trygghetssystemen i lagen om anställningsskydd. Man är passiv, så att arbetslösheten hålls på en hög nivå. Det är inte utan anledning som vi från Vänsterpartiet menar att det är fråga om en klasspolitik. Det gäller att riva ner välfärd och att krossa fackföreningsrörelsen. Det gäller inte bara ekonomisk rättvisa utan också de grundläggande maktförhållandena i vårt samhälle.

Jag har tidigare varit inne på det faktum att arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet inte alls utgör någon orsak till den eko-

nomiska kris som vi har. Jag vill fråga arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund vilken statsfinansiell poäng det är med att sänka det kontanta arbetsmarknadsstödet från 210 till 198 kr om dagen, när det ligger på en nivå om 4 500 kr i månaden. Jag har också sett att Gerhard Larsson föreslår att det skall skrivas upp till 6 300 kr. Jag tror inte att det ligger någon annan tanke bakom sänkningen än att stryka ner och riva bort samt att attackera de arbetslösa.

Uppmärksamma dessutom att arbetslöshetsförsäkringen inte bara är ett trygghetssystem för den enskilde – den har dessutom ett tak, vilket gör att den som lever på försäkringen inte får några stora pengar. Samma nivåer används också för utbildningsbidrag och för personer som i andra sammanhang är i åtgärder och i aktiviteter. En tredje funktion är faktiskt att bibehålla en solidaritet mellan dem som arbetar och dem som har slagits ut från arbetslivet, de arbetslösa.

Arbetslöshetsförsäkringen styr därför lönenivån. Om man sänker arbetslöshetsersättningen radikalt, kommer man också att pressa lönenivån, och det är ett stort hot mot de arbetandes möjligheter att upprätthålla en dräglig lönenivå och även mot fackföreningsrörelsen.

Ny demokrati, vars företrädare står här och hycklande låtsas bry sig om dem som har det svårt, har förutom karensdagar föreslagit en nedgång till en 70-procentig nivå inom arbetslöshetsförsäkringen. De vill riva loss ytterligare tusenlappar. Den som är över 55 år kan i dag få stöd något längre tid än 300 dagar, men för dem föreslår Ny demokrati att stödet skall minskas till 50 %. Finansieringen skall till en tredjedel ske via arbetsgivaravgiften, till en tredjedel genom staten och till en tredjedel genom egenavgifter. Det är fråga om en radikal höjning. Detta förslag drabbar de arbetslösa utomordentligt hårt. Krokodiltårar, Laila Strid-Jansson!

Ni vill dessutom på samma sätt som har förekommit inom vårt område slita pengar från de handikappade inom Samhalls område. Det finns ingen solidaritet i era led. Ni skall veta att ni från vänster har ett mycket starkt motstånd.

De åtgärder som vi har försvarat inom ramen för betänkandet syftar till att sätta ungdomar i arbete, att främja kompetensutveckling och utbildning och att ge resurser till beredskapsarbeten. Härigenom vill vi hävda den arbetslinje som alla talar om men som inte gäller i vårt samhälle.

För detta behöver vi en finansiering, och vi har lagt fram en serie av förslag till finansieringar. De bygger framför allt på skatteskärpningar, men också på besparingar. Så är t.ex. fallet med vårt tak vid 5,5 basbelopp i sjukförsäkringssystemet.

Ibland när jag sitter här känner jag förbittring och vrede. Ibland vill jag resa mig upp och säga: Fru talman! Förlåt dem, ty de veta icke vad de göra! Men jag tror att jag är politiskt klokare när jag ibland känner igen de förslag som regeringen kommer med och de förslag som majoriteterna i utskotten lägger fram. Jag har sett dem i SAF:s promemorior. De är uttryck för de rikas och de besuttnas kamp mot vanligt folk. Förslagen är nog inte så omedvetna. Man vet säkerligen vad man gör, åtminstone från högern, från Ny demokrati och från Moderaterna. Det är därför som jag säger: Se upp, ni i mit-

ten, så att ni inte skapar den totala konfrontationen och oron ute i landet! Då har vi de sämsta förutsättningarna för att dra upp Sverige ur krisen.

Jag hoppas att riksdagen trots allt skall följa utskottets beslut att rädda försäkringssystemet för de sämst ställda. Jag hoppas också att riksdagen senare skall vara förmögen att dra upp riktlinjerna för en expansiv politik för arbete och för rättvisa, en politik som också är finansierad och som kan hålla statsfinanserna upp på en hyggligare nivå än dagens. Ni skall veta att Vänsterpartiet är berett att ställa upp i alla konstruktiva diskussioner som kan leda fram till ett sådant mål.

I detta anförande instämde Berith Eriksson, Jan Jennehag, Bengt Hurtig och Karl-Erik Persson (alla v).

Anf. 4 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Eftersom Hans Andersson från Vänstern namngav mig och Bert Karlsson och menade att vi inte är seriösa osv., vill jag understryka att Laila Strid-Jansson i sitt anförande i allra högsta grad var seriös, att jag är mycket seriös, att Bert Karlsson är seriös och att de förslag som vi framför och vill få genomförda är mycket väl genomtänkta och realistiska.

Det är märkligt att kritiken i denna kammare nästan aldrig kommer mot våra förslag utan nästan alltid mot våra personer. Det talas om populism. Är det möjligen därför att folk förstår vad vi säger? Menar herr Andersson med extremism möjligen att vi vill ha behovsprövade barnbidrag, att vi tycker att riksdag och regering skall föregå med gott exempel och att vi skall tillse att ingen i Sverige lever under existensminimum? Vad är det för extremism?

368 000 människor valde in oss i riksdagen därför att vi skulle framföra vissa synpunkter här. Det gör vi, och jag kan garantera att vi gör det på fullt allvar. Vi tar också vårt ansvar.

Anf. 5 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag kritiserar både ert uppförande, herr Wachtmeister, och er mentalitet, hur ni uppträder i och utanför riksdagen och hur ni utnyttjar massmedierna. Ni drar skam över demokratin, och den håller vi högt.

Men jag kritiserar också era förslag, och jag nämnde några. Inom arbetslöshetsförsäkringen vill ni krossa arbetslösa ekonomiskt och socialt, men låtsas som om ni bryr er om dem. Ni föreslår vidare att vi radikalt skall sänka ersättningarna till människor som jobbar inom Samhalls regi men som bara har *ett* handikapp. Är man blind och döv, får man litet mer, men är man bara döv, går det inte så bra. 2 miljarder plockar ni in på denna väg.

Jag känner väl till er familjepolitik och hur ni vill behandla u-länderna. Jag känner också mycket väl till er osolidariska politik i invandrarfrågor. När det däremot handlar om rättvisa och kampen mot fallskärmsavtal och att man skall beskatta dem som verkligen har någonting, kommer ni att finna att vi finns på er sida. Men ni ställer ju inte upp! När vi diskuterade tanken att de som har bärkraft skulle bidra något mera sade er representant här i kammaren i förrgår: Det går inte. Vi kan inte beskatta de rika, företagarna och dem som har höga inkomster. Och vad var anledningen till det? Jo, då sticker de i väg. Vad är det för samhällsmoral?

Det är sakfrågor som jag är intresserad av, i andra hand också hur man betar sig, greve Wachtmeister.

Arbetsmarknadspolitik

Anf. 6 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Just denna debatt kanske inte är så givande, men den är belysande. Vänstern tror att man avgör Sveriges problem genom klasskamp. Det tror vi inte ett dugg på. Det gör man i stället genom samarbete och sunt förnuft. Vi talar inte om enstaka åtgärder utan om paket av åtgärder, och vi vill ha rättvisa i besluten.

Det är därför som Laila Strid-Jansson och vi andra i olika sammanhang har påpekat att den fråga som vi här talar om i dag är ett inslag i en serie av åtgärder och att Sverige står i ett utomordentligt kritiskt läge. Det går inte att drömma sig bort från det. Det är vi medvetna om, och herr Andersson kan vara lugn för att vi står för vad vi gör.

Anf. 7 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jo, herr Wachtmeister, det är precis det som ni gör – ni bedriver klasskamp, men i en ovanlig riktning. Man är bara inte van vid att höra det ordet i det sammanhanget. Ni bedriver en klasskamp mot vanligt folk, mot de arbetande, mot de arbetslösa och mot de organisationer som företräder arbetets intresse. Ni bedriver en kamp för de rika, för de osolidariska och för dem som omedelbart sviker landet, om man skulle införa värnskatter. Ni är inte för samarbete utan för konfrontation – ute i samhället och förresten också här i riksdagen, där ni ställer till oreda genom att helt gå emot era egna förslag när de dyker upp.

Sedan håller jag med om att politik är att forma en helhet. Det krävs paketlösningar. Ni har trots allt också lagt fram något slags paket, men ett utomordentligt dåligt sådant. Också vi har ett paket, som dock är mycket bättre. Jag håller med om att det vore bra, om vi kunde välja mellan pake-ten, och då tror jag att det är vårt paket som skulle komma att gynna Sverige och de arbetande, medan ert snarast kommer att radera Sverige och vår ekonomi.

Talmannen anmälde att Ian Wachtmeister anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 8 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! Mot Hans Anderssons debattinlägg avser jag inte att gå i polemik. Grunden här till är att trots att Vänstern ibland har några bra förslag, är våra ideologier så långt ifrån varandra som de kan komma. Ett lands välstånd kan inte byggas på enbart bidrag. Hans Andersson företräder den utveckling som ägde rum på andra sidan Östersjön. Kommentarer är onödiga. Verkligheten talar för sig själv.

Anf. 9 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Egentligen borde man förbigå denna icke-replik med tystnad, men jag vill ändå säga att jag företräder en stark opinion i vårt land, på vår sida av Östersjön, och att jag drar stor nytta av en lång erfarenhet som jag

har från den fackliga kampen för rättvisa och för att upprätthålla arbetslinjen. Men jag skall inte besvara fru Strid-Jansson ytterligare.

Prot. 1992/93:89
2 april 1993

Arbetsmarknadspolitik

Anf. 10 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Låt mig föra tillbaka diskussionen från dessa appeller från politikens ytterkanter till det centrum som dagens debatt ändå skall handla om, nämligen situationen för de arbetslösa och vad vi kan göra för dem.

Vi har en rad "högsta-tal" – det gäller öppen arbetslöshet, varsel och fler människor i åtgärder, där för övrigt utbildning och ungdomspraktik dominerar. Den senaste insatsen, arbetslivsutveckling, är i stark expansion. Aldrig förr har så stora anslag föreslagits till Arbetsmarknadsverket i en budgetproposition. Ändå känns det otillräckligt. Andra inslag måste mobiliseras.

Just nu upplever också våra grannländer ännu svårare bekymmer, vilket innebär att vi inte kan räkna med någon draghjälp – åtminstone inte i det kortare perspektivet. Den arbetslöshet som sköt fart på hösten 1990, ett år före valet, har fortsatt att öka med oförminskad styrka.

Låt mig göra några ytterligare iakttagelser. Arbetslösheten i Sverige har gått in i ett nytt mönster. Från att arbetslösheten har varit markant högre i Norrland och i skogslänen har utvecklingen inneburit att de s.k. bra länen har haft den kraftigaste försämringen, som inneburit en utjämning av arbetslösheten på hög nivå, en alltför hög nivå. I det nya mönstret ingår också att fler män än kvinnor är arbetslösa – en skillnad som för övrigt förstärks.

Utskottets förslag framgår av arbetsmarknadsutskottets betänkande AU19 med hänvisning till vårt betänkande AU11, som för övrigt kommer att kommenteras av övriga ledamöter i utskottet. När det gäller åtgärdssidan har intresset varit stort från olika håll här i riksdagen. Att satsa på utbildning och kompetenshöjning i arbetslivet har starkt politiskt stöd. Möjligen kan man säga att en del beräkningar torde vara väl optimistiska om man skall nå upp i de höga tal som förutsatts.

När det gäller finansieringen har det varit svårare. Socialdemokraterna tvekar och har trots att man erkänt behovet av stora besparingar ännu inte velat – eller orkat – komma med i praktisk handling. Ändå har man i överläggningarna anmält en vilja att ställa upp på några delavsnitt. Under något dygn var man beredd att ansluta sig till regeringsförslaget om fem karensdagar. När det gällde att höja egenavgiften för oss som har ett arbete backade man. I stället föreslog Socialdemokraterna att egenavgiften inom sjukförsäkringen skulle höjas, dessutom med höga belopp. Det kan väl inte vara det som Ingela Thalén menade med att skydda de svagaste.

Socialdemokraternas förslag att höja arbetsmarknadsavgiften för företagen måste också starkt ifrågasättas. Det kan knappast vara läge att höja den just nu. Det är inte så länge sedan Socialdemokraterna och regeringen blev överens om att kraftigt sänka denna avgift. Höjd arbetsmarknadsavgift påverkar ofta sysselsättningen negativt.

Fru talman! Jag beklagar uppriktigt att överläggningarna mellan företrädare för kanslihuset och för Socialdemokraterna inte ledde fram till ett enat förslag. Det hade varit en styrka, och det hade säkert hälsats med stor glädje av en förkrossande majoritet av Sveriges befolkning.

Den arbetsmarknadsfond på 10 miljarder som riksdagen beslutade om

förra våren är helt slut i dag. Det innebär att en extra kredit om samma belopp – 10 miljarder – redan nu får tas i anspråk. Under innevarande budgetår, dvs. fram till halvårsskiftet, kommer underskottet sannolikt att överstiga 15 miljarder kronor. Nästa budgetår kommer underskottet, som redan har sagts, att ha vuxit till omkring 40 miljarder kronor.

Det är att notera att detta underskott, undantaget räntan, ligger utanför budgetens allmänna rekordunderskott. Arbetsmarknadsfondens intäkter krymper, eftersom löneunderlaget minskar. Problemet är ju att hela konstruktionen vacklar. Dess grund är för smal och för tunn. Fonden är uppbyggd på antagandet att arbetslösheten skall ligga kring 2 %. I dag har vi en arbetslöshet som är mer än tre gånger så stor.

Hela konstruktionen behöver därför göras om och förstärkas, både vad gäller dess utgifter och delar av intäkterna. Förhoppningen är att den utredning som arbetar med arbetslöshetsförsäkringen snart skall lägga fram förslag som kan leda till att underskottet i fonden elimineras. Det måste ske både i ett kort och i ett långt perspektiv. Det är viktigt att det går runt under en konjunkturcykel. I det korta perspektivet är det faktiskt riktigt bråttom, och därför är det viktigt att det blir en viss inkomstförstärkning redan nu. Detta framgår av våra reservationer, vilka riksdagen bör bifalla.

Jag har en fråga till arbetsmarknadsministern om arbetslöshetsförsäkringen. Hur snart kan en reformerad arbetsmarknadsförsäkring sättas i praktisk tillämpning? Jag frågar därför att det är mycket angeläget att konstruktionen får en annan bredd och styrka.

Fru talman! Summan av det vi nu håller på med är, som en kvällstidning uttryckte det i går, att Sverige blöder. Men Arbetsmarknadsfonden utsätts inte för åderlåtning – det är fråga om blodstörtning.

Jag vill så tala om några iakttagelser jag gjort kring utskottsbehandlingen. Vi har å ena sidan upplevt det angeläget att arbeta snabbt för att myndigheter och verk skall få signaler om vad som gäller för det nya budgetåret. Å andra sidan närmar vi oss den tidpunkt då de avvägningar inför hela nästa budgetår som görs i kompletteringspropositionen står för dörren. Det har därför varit naturligt att sammanväga dessa olika aspekter för att kunna dra rätt slutsatser.

En sak är dock helt säker redan nu: det kommande budgetåret blir mycket besvärligt. Det har vi markerat i det nyskrivna utskottsbetänkandet nr 19, där vi pekar på detta nya, svåra faktum.

Det talas om att vi skulle vara passiva. Jag vill ändå peka på att en rad åtgärder är på gång, bl.a. det ROT-program som riksdagen har ställt sig bakom. Det satsas på en infrastrukturuppbyggnad av aldrig tidigare skådat slag. Vi har fått bestämmelser om arbetslivsutveckling från den 1 januari som gör det möjligt för dem som hotas av utförsäkring att komma i meningsfull verksamhet. Vi har ett system med ungdomspraktik som snart omfattar 100 000 ungdomar. Var hade vi stått utan ungdomspraktiken? Det bör socialisterna, som visade så stort motstånd då riksdagen beslöt i frågan, betänka.

Hans Andersson utropar att han vill ha mer sakdiskussion. Det vill också jag gärna ha. Hans Andersson skall hållas räkning för att han har gjort en del goda försök och givit en del råd. Alla dessa är inte möjliga att omsätta, men det är som sagt gott att försöken görs.

Ny demokratis talesman, fru Strid-Jansson, sade att partiet vill. Det är möjligt, men det är ganska hemligt vad man vill. Jag har läst motionerna, men i utskotten är det svårare att få besked om var Ny demokrati egentligen står. Vi blir inte så mycket klokare av att lyssna här i kammaren, även om det var ett ambitiöst anförande och en vacker skrivning. Ny demokrati pendlar mellan att klaga över att vissa grupper får för litet och sucka över dem som skulle fått mer. Många verksamheter skall ersättas – i en del fall med datorburk och videotape.

Fru talman! Även om man skall vara välvillig, vilket jag tycker att vi skall vara här i kammaren och på andra ställen, råder det inget tvivel om att nydemokraternas budskap – i alla fall när det gäller arbetsmarknadspolitiken – är fullt av motsägelser och logiska kullerbyttor. Det räcker för kammarens ledamöter att läsa igenom Ny demokratis reservationer för att kunna styrka det påståendet. Jag är beredd att ge exempel om kammaren tycker att vi skall ta upp tid med det.

Fru talman! Jag tror alltså att vi behöver ett helt batteri av samverkande faktorer. Det vi nu måste satsa på är bl.a. just den aktiva arbetsmarknadspolitiken, där tyngdpunkten skall ligga på utbildning och kompetenshöjning. Det är också viktigt att komma ihåg att en framgångsrik arbetsmarknadspolitik har en rad andra inslag. Det har också sagts här. Dessa är t.ex. en sund näringspolitik, ett positivt företagsklimat och sanerade statsfinanser. Det är nödvändiga inslag för att få fart på hela vår samhällsekonomi.

Jag vill avsluta med att säga att arbete har ett egenvärde för samhället och för den enskilde vad beträffar ekonomi och socialt välbefinnande. Det är viktigt att vi slår vakt om det vi under lång tid har rubricerat som arbetslinjen. Den tillfälligt djupa konjunktursvackan gör kraftiga attacker på denna arbetslinje. Då är det viktigt att vi inte upphör med våra ansträngningar för att skapa meningsfullt arbete åt alla.

Jag vill med detta, fru talman, yrka bifall till hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 19 med undantag av mom. 20 och 22, där jag yrkar bifall till reservationerna 9, 10 och 11.
(Applåder)

Anf. 11 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Efter detta hovsamma inlägg skall jag bara ställa några frågor. Jag ställde dem redan i mitt inledningsanförande, men det kom inga svar.

Jag vill stryka under vikten av arbetets egenvärde. Elver Jonsson säger att det viktiga är att hävda arbetslinjen. Det står också i betänkandet: "Det kommer därför under det närmaste året att behövas stora insatser på det arbetsmarknadspolitiska området för att hävda arbetslinjen." Strax under står det att utskottet inte har funnit anledning att i sak ändra de ställningstaganden som gjordes när AU11 behandlades. Då avlog man samtliga de medelsförstärkningar som vi hade föreslagit för att hävda arbetslinjen. Hur går det ihop? Hur tänker sig Elver Jonsson det hela framöver?

Är det besparingsnit som gör att man skall spara 12 kr om dagen för dem som har KAS? Det verkar ju fullständigt dårpippi.

Elver Jonsson sade att Arbetmarknadsfonden inte blöder utan har blodstörtning. Ja, finansieringsproblemen är fruktansvärt stora. Det beror på att

arbetslösheten är så enorm. Men inte råder ni bot på det genom att pungslå de arbetslösa på dessa 6 miljarder kronor! Ni måste ta till helt andra lösningar. Det måste till ett annat finansieringssystem, som är baserat på en ekonomi som fungerar och på att människor arbetar och inte tar emot bidrag.

Jag skulle vilja höra en kommentar till finansieringsfrågan från Elver Jonsson.

Anf. 12 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Det låter nästan som om vi är överens, eftersom Hans Andersson har sympati för arbetslinjen. Det är inte där problemet ligger, men ändå klagar han: Vad blir det av det här?

Det sker, som jag sade, en utomordentligt stor satsning på arbetsmarknadspolitiska åtgärder, på ungdomspraktik, arbetslivsutveckling, ROT-program, tidigareläggning av infrastrukturinvesteringar och vad det nu kan vara. Det intressanta är när Hans Andersson säger att det inte räcker med att pungslå dem som är arbetslösa. Jag tycker att Hans Andersson själv var inne på att problemet är större än så.

Vad gör vi då för att få fart på saker och ting? Jag tror att det behövs en samlad politik som tar vara på den sunda näringspolitiken och på sådant som är ägnat att skapa sunda statsfinanser. Problemet är väl då, fru talman, att ekonomisk politik för Vänsterpartiet fortfarande i allt väsentligt är kraftiga skattehöjningar. Att detta recept skulle vara vägen till framgång är det väl egentligen inte så många mer än just Vänsterpartiet som tror.

Om ni i Vänstern nu vill utgöra en konstruktiv del i arbetet på att restaurera Sveriges ekonomi, är ni självfallet välkomna att delta i det arbetet. Det skulle lämpligen kunna ske om en stund genom att ni medverkade också till smärtsamma men nödvändiga besparingar.

Anf. 13 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Ja, Elver Jonsson, det är lätt att vara överens om målen, och det var detta jag något ironiserade över, de snälla skrivningarna som finns i utskottsbetänkandet om vikten av att människor har arbete, att arbetslinjen skall hävdas, när det bara blir värre, när allt färre har arbete och allt fler är arbetslösa.

Våra förslag till åtgärder, bl.a. på kompetensutvecklingssidan och utbildningssidan, som Elver Jonsson talar sig varm för nu, avstyrker ni ju! Jag tror att det beror på att ni uppträder som lakejer åt en regering som faktiskt är passiv. Vi får väl höra vad Börje Hörnlund kan ha att säga. Hittills har han inte haft mycket att komma med.

Vi har hänvisat till skattefinansiering för att få inkomstförstärkningar, men vi har också fört fram besparingsförslag, t.ex. om ett tak vid 1,5 basbelopp i sjukförsäkringen. Och vi har aviserat att vi är beredda att diskutera det strukturella budgetunderskottet framöver, på besparingssidan också. Det är nödvändigt, om man skall komma till rätta med statsfinanserna.

Men jag konstaterar att de borgerliga partierna, regeringen och regeringsunderlaget här, inte med ett öre kan tänka sig en värnskatt eller någonting som drabbar dem som har höga inkomster och dem som har förmögenheter.

Det är en djupt osolidarisk politik. Det visar att det är bara hyckleri när inte minst mittenpartierna ute i landet talar om behovet av solidaritet för att klara arbetslösheten och om behovet av bl.a. en värnsskatt.

Vi är beredda att diskutera både besparingar och skatteintäkter, men ni är inte beredda att diskutera skatteintäkter. Det har jag kunnat konstatera här i riksdagen.

Anf. 14 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag hoppas att jag kan ta fasta på det Hans Andersson säger, att man i Vänsterpartiet är beredd att också vara med om att diskutera besparingar. Då har jag betydligt större hopp om Vänstern än vad jag hade innan Hans Andersson uttalat det han har sagt nu.

Talmannen anmälde att Hans Andersson anhöllit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 15 INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Först vill jag tacka Elver Jonsson för att han som vice ordförande i arbetsmarknadsutskottet hjälper till att väcka upp Arbetsmarknadsministern. Jag tror att det är ett vällovligt inslag.

Sedan tycker jag mig spåra en viss bitterhet i Elver Jonssons anförande. Men jag tror nog att Elver Jonsson anger fel orsak till den och riktar bitterheten åt fel håll. Jag har den allra största respekt för Elver Jonssons klara omvärld och goda vilja, och jag tror inte att jag avslöjar någonting för kammaren när jag säger att de överläggningar som har varit skulle med all säkerhet ha givit ett annat resultat, om Elver Jonsson hade befunnit sig närmare förhandlingsbordet än han tillåtit vara av sina uppdragsgivare i regeringen.

Men nu är det ändå så att Elver Jonsson är företrädare för de borgerliga partierna i arbetsmarknadsutskottet, och Socialdemokraterna har i utskottet redovisat hur vi vill ersätta försämringarna i arbetslöshetsförsäkringen med annan finansiering som har varit lika omfattande som den som regeringen föreslår.

Elver Jonsson säger att det aldrig har satsats så mycket på arbetsmarknadspolitiken som nu. Det beror naturligtvis på att arbetslösheten aldrig någonsin – åtminstone inte under vår yrkesverksamma tid – har varit så stor som den är i dag. Men, Elver Jonsson, sanningen är ju också den att arbetsmarknadspolitiken får mindre pengar nästa år än vad den har haft i år. Det är faktiskt för det första 4 miljarder mindre per år, och för det andra dras ytterligare medel undan från arbetsmarknadspolitiken, därför att regeringen vill finansiera andra åtgärder med hjälp av arbetsmarknadspolitiska insatser. Då är det ju inte riktigt korrekt att säga att man nästa år satsar så omfattande som man någonsin kan.

Det är bara med aktiva insatser, som gör att fler människor kommer i arbete och att fler människor får förmåga att försörja sig och betala för sig i samhället, som man kan minska på trycket i Arbetsmarknadsfonden. Det är lönesumman som avgör hur Arbetsmarknadsfonden kommer att se ut framöver. Det är det helt avgörande, Elver Jonsson.

Anf. 16 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Utskottets värderade ordförande tyckte inte om att jag nämnde att det satsas så stora medel på arbetsmarknadspolitikerna att det är tveksamt om det har skett så stora satsningar förut. Jag tror nog att vi skall vänta med att bestämma facit för vad som händer under nästa år. Ingela Thalén som f.d. arbetsmarknadsminister vet ju att redan på den tiden kom regeringen med tilläggspropositioner under löpande år, när det behövdes.

Man behöver väl inte precis vara profet för att säga att även om vi får en god kompletteringsproposition så lär inte det vara sista ordet när det gäller verksamheten fram till midsommar 1994, för det är det perspektivet vi talar om. Det innebär ju att här finns mycket att göra under tiden.

Sedan ger jag Ingela Thalén helt rätt när hon säger att den krympande lönesumman är ett problem. Det var det jag också försökte säga i mitt huvudanförande. Det är med riktiga jobb som vi kan få en förstärkt lönesumma.

Jag tycker att Socialdemokraterna, som på åtgärdsdelen vad gäller färdriktningen och i allt väsentligt även volymen är på god talefot med regeringen, har alltför stor tilltro till den biten och för litet funderar kring de näringspolitiska frågorna och på saneringen av statsfinanserna. Det häftiga utflöde vi har nu gör att räntorna kostar oerhörda pengar. Den stora statsskulden gör att vi måste låna så mycket pengar, till hög ränta.

För den höga räntan, fru talman, tror jag att vi har ett gemensamt ansvar. Det är klart att det gäller att skapa politisk ro och arbetsro, och där vill jag inte särskilt peka ut någon, men jag tycker att vi alla skall ta till oss att det gäller att vi uppträder både förpliktande och sakligt och framför allt att vi lägger bort det spektakulära som de senaste dygnen också har varit med i diskussionen.

Anf. 17 INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Låt mig påminna Elver Jonsson om att när det här ärendet återremitterades från kammaren i förra veckan valde Socialdemokraterna att utse riksdagsledamöter för att diskutera hur man skulle kunna åstadkomma sådana åtgärder inom arbetsmarknadspolitikerna att man inte skulle behöva sänka ersättningarna i arbetslöshetsförsäkringen på det sätt som regeringen har föreslagit. Varför regeringen valde en annan väg att gå i förhandlingsgruppen är något som det ankommer på regeringspartierna själva att pröva.

Elver Jonsson säger att mycket kommer att behöva göras och att man inte behöver vara profet för att inse det. Jag kan dela uppfattningen att man inte behöver vara profet, utan det räcker med att läsa innantill i allt det material som redan finns, det som fanns i februari i år, det som fanns i november förra året och det som fanns i februari 1992.

Frågan är *när*, Elver Jonsson, man är beredd att vidta åtgärder. Om en stund kommer vi att gå till omröstning, och då kommer regeringspartiernas företrädare att rösta nej till alla de aktiva förslag som Socialdemokraterna har förespråkat.

Vidare säger Elver Jonsson att Socialdemokraterna lägger alltför litet kraft på övrig politik. Men det är Socialdemokraterna som har redovisat en

näringspolitik, inte de borgerliga partierna eller den borgerliga regeringen. Det är den socialdemokratiska näringsmotionen som innehåller en strategi för framtiden. Det är inte sant, Elver Jonsson, att vi socialdemokrater inte åtar oss att föreslå besparingar på 12 miljarder kronor. Men vi vill fördela bördorna på ett annorlunda sätt än vad regeringen vill.

I den senaste rapporten – som dock inte är regeringens, men jag antar att regeringen måste ta hänsyn till den – från ett välkänt bedömningsinstitut, framgår det att budgetunderskottet kommer att gå över 200 miljarder kronor. Då diskuterar regeringspartiernas företrädare med den allra största frenesi 12 miljarder kronor av dessa 200 miljarder kronor. Socialdemokraterna diskuterar hur man i första hand kommer åt de övriga miljarderna. De 12 miljarderna är inte oväsentliga. De utgör en viktig del, och man skall göra något åt dem. Men det väsentliga är den övriga delen. Den kommer man bara åt genom att människor får komma i arbete eller i utbildning så att de kan försörja sig själva och sina familjer, Elver Jonsson!

Anf. 18 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Det sista som utskottets ordförande sade kan jag instämma i. Det är viktigt att människor kommer i arbete.

Men jag upphör inte att förvånas över det resonemang som man så ofta för från socialdemokratiskt håll. Socialdemokraterna undrar varför man skall bråka över besparingar på 12 miljarder kronor. Det är ju 200 miljarder kronor som fattas! Ja, det låter sig sägas. Men angående de 12 miljarderna, som Ingela Thalén säger är viktiga att pressa tillbaka, har Socialdemokraterna hittills inte varit beredda att presentera något förslag.

Socialdemokraterna avvisade förslag till försiktiga besparingar i början av detta riksdagsår. De har ju valt att hålla sin lista hemlig – om nu "listan" finns. Då blir det litet svårt att diskutera frågan om att fördela bördorna rättvist. Vi vet ju inte var Socialdemokraterna tänker lägga sina besparingar.

Nu avslöjade Socialdemokraterna under förhandlingsveckan att de är beredda att lägga på en kraftig egenavgift inom sjukförsäkringen. Jag tycker att det är ytterst tvivelaktigt. Det vore riktigare att lägga den avgiften på en a-kassepremie som drabbar oss som har ett arbete. Det kan inte vara orimligt med den fördelningen.

Vidare har vi frågan om vad regeringen vidtar för åtgärder. Nu är arbetsmarknadsministern i hög beredskap att alldeles strax meddela det. Jag skall naturligtvis inte föregripa vad han skall säga. Men det är klart vad regeringspartiernas ledamöter i arbetsmarknadsutskottet vill. Vi har gjort klara beställningar inför kompletteringspropositionen av vad vi förväntar oss av den. Vi kommer självklart att utkräva ansvar från de regerande ministrarna.

Talmannen anmälde att Ingela Thalén anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 19 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag är uppriktigt ledsen för att det inte gick att bli sams. Med en lägre ränta, bättre kronkurs och politisk samling hade vi kunnat ha en

glädjens debatt i dag. Men tyvärr, det gick inte. Jag återkommer till den frågan.

Det var lätt att finna varandra i fråga om att vidta åtgärder för att hålla den öppna arbetslösheten nere. Under förutsättning att de unga tar de erbjudna gymnasieplatserna i anspråk, att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som vi har diskuterat i stort går att åstadkomma och att andelen människor som står utanför den ordinarie arbetsmarknaden stannar vid 14–15 % nästa budgetår, skall vi kunna se en öppen arbetslöshet som är under fem procentenheter. De satsningar som har gjorts innevarande år överstiger allt annat i modern tid. De satsningar som kommer att föreslås i kompletteringspropositionen är mycket omfattande.

Vi hade också en lika uppfattning om att 1993 och 1994 kommer att bli besvärliga år, trots att utvecklingen för exportindustrin börjar vända åt rätt håll. Svensk exportindustri har i modern tid icke haft så bra kostnadsläge som i dag. Det beror på Rehnbergavtal, sänkta arbetsgivaravgifter, en stark produktivitetsökning i företagen – som företagare och anställda tillsammans jobbar för – och det beror på en starkt minskad frånvaro. Om vi tittar på frågan om frånvaron rent matematiskt, kan vi konstatera att om vi hade samma höga frånvaro från arbetet i dag som vi hade under högkonjunkturen i slutet av 1980-talet, skulle det ha varit närmare 150 000 färre människor arbetslösa i dag. Det beror vidare på kronkursen. Detta har sammantaget gett ett alldeles fantastiskt kostnadsläge för exportindustrin i fråga om att konkurrera med övriga länder. Från det att Sverige 1989 var mer eller mindre prissatt från världsmarknaden så har Sverige nu ett fantastiskt konkurrensläge.

Men det finns också tråkiga saker. Många företag jobbar i huvudsak på hemmaplan, importerar delar från t.ex. Tyskland eller Japan, och har stora utlandslån. De företagen far mycket illa i dag och måste minska antalet anställda. En del företag orkar inte alls med. Det här gör sammantaget att vi får det besvärligt på den svenska arbetsmarknaden de år framöver som vi nu diskuterar.

Vi tror på en gryende världskonjunktur. Det är naturligtvis en grund för att få ordentlig avsättning i det goda konkurrensläget. Låt oss vidare se på bytesbalansen. Efter sju förlustår, sammantaget 125 miljarder kronor, är prognosen för 1994 ett överskott på 30 miljarder kronor. Det innebär att efter en lång tid går nu folkhushållet runt – och litet mer än så.

Vi får gå tillbaka ända till 1986 för att se ett överskott i bytesbalansen. Då var summan så liten som 4 miljarder kronor. Det här är positivt. Det finns förutsättningar. Jag har sett att handeln har träffat ett tvåårsavtal. Jag välkomnar det mycket. Jag hoppas att hela arbetsmarknaden har styrka att göra detsamma. Det ger planeringsmöjligheter för svensk företagsamhet två år framöver.

Allmänt några ord om ekonomin. Statens budgetunderskott är hälften av statens alla inkomster. Det är alltså ett enormt underskott. Det är inte fråga om några tior. Den 1 juli 1994 kommer det att fattas 60 miljarder kronor i Arbetsmarknadsfonden. Det gäller med besparingar och stora volymer av andra åtgärder osv.

Lönegarantifonden – som jag kallar för konkursfonden – kommer att ha

ett underskott på över 7 miljarder. Vad vi egentligen gör – mina damer och herrar och regeringens ministrar – är att vi lägger enorma bördor på de ungas axlar, de unga som nu sitter uppe på åhörarläktaren och de unga som finns ute i samhället. Vi vägrar betala för oss. Vi skjuter över enorma summor på nästa generation.

Allvaret inser man när man summerar och tar med de tre underskott som jag har beskrivit. Enbart räntan på dessa underskott blir 25 miljarder kronor under nästa budgetår. Nästa budgetår måste vi alltså spara 25 miljarder kronor för att budgetunderskottet inte skall öka. Det är mycket hårt att spara 25 miljarder kronor.

Jag kan också beskriva det här på ett annat sätt så att alla begriper. Skall vi lägga ut detta på alla som arbetar i Sverige i dag måste var och en dra in 6 000 kr bara till ränta för att inte underskotten skall öka ännu mer.

Att man missköter ekonomin och inte tar den på allvar är nog det värsta som kan hända arbetsmarknaden och de arbetslösa. I så fall går inte räntan ner utan snarare upp. Vi måste kunna resonera kring detta.

Regeringen och Socialdemokraterna har samma utgångsläge när det gäller besparingar. Regeringen har redovisat ca 12 miljarder. Socialdemokraterna säger att de någon gång i maj skall redovisa 12 miljarder kronor. De säger alltså inte hur det skall göras. Det här oroar mig. Det är något nytt i svensk politik att man inte svarar på ett korrekt sätt när statsbudgeten läggs fram. Vad skulle Socialdemokraterna ha sagt när de satt i regeringsställning om Centerpartiet skulle ha mörkat när det lade fram motförslaget till budgeten? Jag vågar icke tänka på alla fula ord som skulle ha använts mot Centerpartiet i en sådan situation. Det här är inte bra. Om det här skall bilda skola under åren framöver, oavsett vem som sitter i regeringsställning, är det allvarligt för Sverige.

Regeringen lade fram ett förslag i den gemensamma arbetsgruppen. Med karensdagar sparar vi 1,15 miljarder. Med höjd egenavgift, 30 kr, för försäkrade uppnås 1,25 miljarder. Socialdemokraterna ville ha höjd arbetsgivaravgift. Det ville icke regeringen. Men den goda kompromissen bygger på att man ger och tar. Höjd arbetsgivaravgift med 0,2 % ger 1,2 miljarder. 85-procentsnivån – således varken 80 eller 90 % – sparar 1,5 miljarder. På budgetens åtgärder sparar det dessutom 1,2 miljarder.

Regeringen hade gjort om sitt bud ganska ordentligt, men hade kvar besparingssumman 6,3 miljarder. Den här mixen innehåller den goda kompromissens alla delar.

I detta sammanhang kan också kortfattat beröras att de två länder som ligger närmast efter Sverige när det gäller nivån på arbetslöshetsersättningen ligger på 70 %. Andra länder ligger lägre och många länder förfärligt lågt.

Jag vill vända mig till Hans Andersson, som talade om lönebildningen. Titta på Norge, där har de inga problem av den art Hans Andersson menar med sin lönebildning. De ligger också nästan alltid för högt, trots att de har en arbetslöshetsersättningsnivå på 65 %.

Socialdemokraterna markerade, som Ingela Thalén sade, med att sätta in folk från arbetsmarknadsutskottet och två ekonomer. De föreslog 1 % på sjukförsäkringen, netto 4 miljarder. Men sjukförsäkringen är redan överfinansierad på grund av den sjunkande sjukfrånvaron.

Man föreslog en höjd arbetsgivaravgift på 0,5 %. Jag vill bara notera att det drar in ytterligare närmare 1 miljard från kommunerna. Socialdemokraternas stora nummer har varit att man inte får dra in något mera från kommunerna. Nu kommer Socialdemokraterna själva med ett förslag där man drar in närmare 1 miljard.

Man säger att det skall vara billigare åtgärder. Det är riktigt. Vi resonerade om detta och kom mycket väl överens. Nu har jag räknat på det här. Trots att jag har samma billiga åtgärder, men eftersom vi tillsammans föreslår en så pass ökad volym, ökar budgetunderskottet på arbetsmarknadens område med ett antal miljarder kronor. De billiga åtgärderna behövs för att få upp volymen till den mycket höga nivå som behövs framöver.

Vid det elfte sammanträdet "töjde" jag mig över mitt yttersta mandat. Jag föreslog: Gå loss på en egenavgift på 30 kr för dem som har arbete. Vi skulle då behålla 90-procentsnivån till årets slut. Sedan sade jag att vi skall skicka ut Gerhard Larssons utredning på remiss. Då kommer LO, TCO, SAF m.fl. att ha synpunkter på den och komma med sina förslag. När vi har Gerhard Larssons förslag och vet vad olika parter som berörs tycker, kan vi till hösten sätta oss ned och diskutera hur vi skall lägga upp det här efter den 1 januari 1994. Jag fick mycket gott hopp, för då bröt vi. Men det gick tyvärr inte.

Det är allvar när det gäller Arbetsmarknadsfonden. Nästa år fattas det ca 17 000 kr per försäkrad. Det blir fråga om så stora underskott om man säger nej till 30 kronor för de försäkrade. Man kan också slå ut beloppet på alla som jobbar och inte bara på de försäkrade. Då fattas i det närmaste 14 000 kr. Om ingenting görs – vilket är budet – kommer alla inkomster både från arbetsgivare och arbetstagare om drygt ett år att gå till räntor. Det kommer inte att finnas ett öre till arbetslöshetsersättning.

Så kan ansvarsfulla människor icke hantera en arbetslöshetsförsäkring. Den dimensionerades av Socialdemokraterna för att tåla 2 % öppen arbetslöshet. Sedan såg Socialdemokraterna till att utbildningsvikariatet också skulle finansieras via fonden. Man såg till att utbildningsbidragen i efterhand skulle debiteras fonden. Tillsammans såg vi till att ALU, i den förra uppgörelsen mellan regeringen och Socialdemokraterna, skulle gå på fonden. Socialdemokraterna gav bort ett stort belopp till de fackliga organisationerna i slutet av 80-talet, pengar som kom från ett 95-procentigt statsbidrag och 5 % egenavgift. Skulle jag ha haft kvar de pengarna i dag skulle jag ha haft ytterligare 4 miljarder till de arbetslösa, men den socialdemokratiska regeringen gav rakt upp och ner bort statens pengar.

När det gäller att fördela bördorna på ett annat, rättvist sätt, föreslår man att ett långtidssjukskrivet affärsbiträde som har förlorat sitt jobb skall betala 86 kr i månaden. Man föreslår att en ung människa som sommararbetar, som inte är med i a-kassan och aldrig kommer dit, som sliter för att få pengar till sin utbildning, skall betala 30 kr i månaden. En byggjobbare skall betala 160 kr, och ett sjukvårdsbiträde skall betala 100 kr i månaden. En jordbrukare skall med arbetsgivaravgift betala 1 500 kr om året, men han får icke vara med i a-kassan när han går i konkurs.

Är det här rättvisa?

Regeringsföreträdarna ville verkligen klara detta, och med tre tiondels från dem som är försäkrade skulle vi ha gjort det. Avgifterna från de försäkrade

räcker nästa år till 3 % av utbetalningarna, och arbetsgivaravgiften på 2,12 % räcker till 27 %. 70 % lånas.

Socialdemokraterna ställdes till slut inför ett val: Om Socialdemokraterna gick med på tre tiotus till a-kassan från dem som har arbete, skulle de få behålla 90 % ersättning året ut, och under tiden skulle vi överlägga med varandra om fortsättningen. Man valde hellre 80-procentsnivån för de arbetslösa än tre tiotus från dem som har jobb och är med i försäkringen. Det var det enkla, raka övervägandet som socialdemokratin hade att göra, efter det att vi hade gett vårt bud.

Jag läste i Aftonbladet att en ledande socialdemokrat säger att tre tiotus till a-kassan är en attack mot löntagarnas organisationer – facken skulle tvingas rationalisera. Är det verkligen det som är avgörande?

Jag vill tydliggöra det här med att satsa på att ta pengar i sjukförsäkringen eller där underskottet är. Säg att Folksam har ett stort överskott för sina hemförsäkringar, men ändå vill höja premierna just på hemförsäkringen på grund av att bilisterna krockar och bilarna stjäls så att bilförsäkringen går med stor förlust. Det skulle bli ett ramaskri från alla dem som har hemförsäkring – det är ju inte de som har syndat nu, utan det är bilisterna.

Det är den lösningen som Socialdemokraterna föreslår – om man nu skall prata på marknadens vis.

Jag vill avsluta med att säga att jag hoppas att när Socialdemokraterna presenterar sina besparingar och om de stannar på 12 miljarder, och när Ny demokrati och Vänstern presenterar sina förslag, skall det ändå finnas möjligheter att resonera.

Jag vill säga till Laila Strid-Jansson, bortsett från om de skrev något i utskottet eller inte, att vi vill ha ordinarie arbeten – det vill alla ha. Jag ser gärna många framgångsrika uppfinnare. Jag ser nödvändigheten av nya entreprenörer och framtidsro i befintliga företag. Det är en nödlösning med 100 000 ungdomspraktikanter, 50 000 i den nya åtgärden ALU, osv.

Avslutningsvis vill jag fråga Ingela Thalén: Om 80 % ersättning gäller vid nästa val, går då Socialdemokraterna ut med ett vallöfte om att återställa den till 90 % om det fattas 150–200 miljarder i Arbetsmarknadsfonden?
(Applåder)

Anf. 20 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! När argumentationen är dålig höjer man rösten, brukar det heta. Menar verkligen Börje Hörnlund att det är de arbetslösa fel att de är arbetslösa? Det kan väl inte vara hans avsikt. Men Börje Hörnlund gör ju en jämförelse med trafikförsäkringen och säger att det är trafikanternas fel att trafikförsäkringens kostnader ökar.

Börje Hörnlund glömmer en sak i diskussionen, men han kanske tycker att det är en liten detalj. Jag tycker att det är en rätt stor sak, och när vi pratar i andra sammanhang brukar den vara enorm. Det handlar alltså om 3 miljarder kronor. Det är ganska mycket pengar.

Det som Börje Hörnlund och hans medförhandlare kom tillbaka med förutsatte nämligen att man, utöver löftet om 90 % ersättning i ett år och tre tiotus i arbetslöshetsförsäkringens egenavgift, skulle plocka fram besparingar på andra områden motsvarande 3 miljarder kronor. Vi socialdemokrater

vidhåller den bredare basen för att betala, och vi föreslog att alla som har ett arbete, som tillhör sjukförsäkringen, skulle bidra. Vi har tidigare varit överens om att det är en bra väg. Men regeringen fortsatte att envist hävda att det lilla kollektivet – de som Börje Hörnlund uppenbarligen anser har sig själva att skylla för att de är arbetslösa – förutom att de skulle få de försämringar genom fem karensdagar som Socialdemokraterna också var beredda att acceptera, skulle påläggas dessa egenavgifter. Men glöm inte, Börje Hörnlund, att det fattades 3 miljarder kronor!

Sedan säger Börje Hörnlund i sitt inlägg att företagen behöver lättnader. Då är min fråga: Är det Arbetsrättskommitténs förslag som avses?

Börje Hörnlund säger vidare, att under förutsättning av att ungdomar accepterar gymnasieplats och att det kan vidtas sådana åtgärder som han har tänkt sig i arbetsmarknadspolitiken, kan den öppna arbetslösheten nästa år komma att landa under 5 %. Då är min fråga: Kommer de åtgärderna att vidtas?

Avslutningsvis säger Börje Hörnlund att Socialdemokraterna har infört en ny princip när det gäller att inte tala om vad man vill. Jag tycker att Börje Hörnlund skall vara utomordentligt försiktig, med tanke på det budgetförslag som har lämnats över till riksdagen, där man mörkar pengar som man tar från arbetsmarknadspolitiken och lyfter över på andra områden, där man inte redovisar hur man vill använda 28 miljarder.

Anf. 21 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! De som är arbetslösa är offer för en svår internationell lågkonjunktur, som blev längre än vad någon trodde. Men de är också offer för svåra, hemmagjorda problem, av den typen att löneökningstalen blev tvåsiffriga, under ett antal år då produktivitetstillväxten var noll, vilket gjorde att Sverige helt på egen hand prissatte sig ut ur världsmarknaden. När andra kunde hålla sin industriproduktion uppe, rasade svensk industriproduktion rakt ner 1989–1991. De är också offer för den inflations- och spekulationsökonomi som rådde under socialdemokraternas regeringstid. Och märk väl! Jag säger inte att det är Socialdemokraternas fel, men det var i alla fall inte den här regeringen som regerade. Det är många aktörer som får ta på sig det som hände under ett antal år.

Vad den här regeringen har upplevt efter regeringsskiftet är att vi har fått lösa in tiotals och åter tiotals miljarder kronor på bankspekulationer och finansspekulationer, gjorda före regeringsskiftet. Det känns väldigt otacksamt.

Jag skall inte värdera vad som är svårast när det gäller arbetsmarknaden. Säg att hälften beror på den internationella lågkonjunkturen och att hälften är sviter efter det lössläppta 80-talet. Men egentligen är det inte den debatten som vi behöver föra, utan det är denna debatt: Kan denna kammare, ihop med regeringen, brett ta tag i problemen?

Anf. 22 INGELA THALÉN (s) replik:

Herr talman! Jag skall erkänna för Börje Hörnlund att det var med allra största tvekan som jag åtog mig uppdraget att tillsammans med Johnny Ahlqvist vara med i de här förhandlingarna. Det berodde inte på Börje Hörn-

lund – tvärtom. Men det var illavarslande när statsministern direkt avvisade det erbjudande som Ingvar Carlsson gav i sitt brev. Det var först när Bengt Westerberg sade ifrån som statsministern ansåg sig vara beredd att gå in i överläggningar.

Det kan inte ha varit särskilt uppmuntrande för Börje Hörnlund när statsministern mitt i förhandlingarna säger att det inte kommer att gå. Det säger han inte bara en gång, utan flera gånger. Dessutom säger statsministern att Socialdemokraterna avvisar det bud regeringen har lagt. Regeringen hade aldrig lagt något bud. Det är klart att det inte var lätt att förhandla i ett sådant klimat.

Jag är övertygad om att Börje Hörnlund och Elver Jonsson är politiker med god vilja och med ärligt uppsåt. Om de krafterna hade varit de dominerande kanske överläggningarna inte hade slutat som de gjorde. Men det är de borgerliga partiernas problem, därför att det är era kusiner det handlar om, inte våra.

Under 80-talets spekulationsekonomi var det många aktörer, säger Börje Hörnlund. Ja, det var några stycken, och en av dem var Börje Hörnlund själv, som satt i Riksbanken och då hade möjlighet att påverka både valutafrågor, räntefrågor och andra frågor om den övergripande ekonomin.

Jag vill än en gång säga till Börje Hörnlund: Jag hoppas att jag aldrig någonsin igen får höra av vare sig Börje Hörnlund eller någon annan, att vi socialdemokrater inför taktisk metodik i denna kammare och att vi försöker försvåra eller att undanhålla vår information, så länge som regeringen till denna riksdag lämnar budgetförslag som ser ut som de förslag som arbetsmarknadsutskottet fick. Vi måste ägna timmar åt att ta reda på vad det egentligen var fråga om, och man hade verkligen ansträngt sig för att mörka de siffror som överlämnats till riksdagen. Det måste finnas någon rättvisa i den här debatten, Börje Hörnlund.

Anf. 23 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Ingela Thalén och jag har samma uppfattning på den punkten. Jag vill bara notera, att när Socialdemokraterna var i minoritetsregering ställde vi upp i väldigt många enskilda, svåra sparbeslut. Jag behöver bara nämna tvångssparandet, som i sak var rätt men som politiskt kanske inte var så lyckat.

Jag vill också påminna om att Socialdemokraterna hela tiden hade majoritet i Riksbanken och ett fast grepp om den.

Avslutningsvis, Ingela Thalén: Man skall ta sig loss, och det skall man egentligen göra efter varje omgång. Man skall glömma och se positivt framåt. Det är det enda som på kort och lång sikt löser problemen. Så kommer jag att fortsätta att jobba. Eftersom jag känner Ingela Thalén så väl och hon saknar replikrätt tror jag att det står till på samma sätt för henne.

Andre vice talmannen anmälde att Ingela Thalén anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 24 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag noterar att Börje Hörnlund, arbetsmarknadsministern, har ett väldigt behov av att ta sig loss. Jag tycker att det är bra. Han var

inne på att han töjde sig över gränsen under förhandlingen. Jag skulle vilja uppmana honom att töja litet till. Då kanske Centern kan ta sig loss från denna eländesregering. Då finns det ett underlag för att föra en politik för Sveriges bästa.

Börje Hörnlund åberopar omständigheter som lustigt nog är positiva, men det beror snarast på att regeringen inte har haft med dessa att göra. Bytesbalansen och handelsbalansen blir bättre. Det är bra. Men det beror ju på att, höll jag på att säga, regeringen till slut misslyckades med att hålla fast kronkursen. Det blev en devalvering, som spädde på av den interna devalveringen. Vi har en oerhörd konkurrenskraft, som exportindustrin nu drar nytta av. Men det ger ju inte mycket sysselsättning på kort sikt.

Avtalet på handelns område blev ju faktiskt av, trots SAF:s agerande och de uttalanden som har kommit från arbetsmarknadsministern om att det inte finns någonting att göra upp om. Man lyckades faktiskt rädda freden genom kollektivavtal och förhandlingar mellan centrala parter. Jag hoppas att det kan komma budskap som talar om att det i fortsättningen skall se ut så på hela arbetsmarknaden.

Jag vill upprepa mina frågor:

Delar arbetsmarknadsministern min uppfattning om att det inte alls är arbetslöshetsförsäkringen som är orsak till att Sverige har en kris och därmed också arbetslöshet?

Delar Börje Hörnlund min uppfattning om att en värnsskatt vore ett verkamt medel för att skapa inkomstförstärkningar, som skulle kunna bidra till sundare statsfinanser och finansiera åtgärder mot arbetslöshet?

Delar Börje Hörnlund min uppfattning om att besparingen att man kapar 12 kronor per dag från dem som uppbär KAS är meningslös, cynisk och faktiskt bara ett hångrin mot de arbetslösa?

Detta får vara de frågor som jag ställer i min första replik.

Anf. 25 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag vet inte vad Hans Andersson är ute efter. Om man tänjer sig så långt man kan, så sträcker man sig. Det vill väl inte Hans Andersson.

Bytesbalansen är en kombination av de fem åtgärder som jag räknade upp. Men jag kan ge Hans Andersson rätt i att den fallande kronan har stor del i det goda konkurrensläget. Samtidigt pekar jag på det förhållandet att alla småföretag som har tagit utlandslån och dessutom importerar varor blir förlorare. Det leder i sin tur till att arbetsmarknaden på kort sikt förlorar på det hela. Men det leder rätt om de stora företagen orienterar om och köper från underleverantörer hemma i Sverige i stället. Men det blir en övergångsperiod.

När det gäller avtalen är jag faktiskt försiktig. Jag brukar vägra att uttala mig om tiondelar, procent och sådana saker. Men jag vädjar till parterna på mina bara knän om det så behövs. Täck två år, så att vi får fasta spelregler för dem som tänker investera, för dem som ser på svensk ekonomi! Detta är mycket viktigt. Om man ser vad det kan åstadkomma positivt, finner man att det motsvarar besparingar i statsbudgeten på många miljarder.

När det gäller arbetslöshetsförsäkringen måste man diskutera insatser från

arbetsgivare för att komma till rätta med de stora summor som fattas. Man måste diskutera nivåer för de försäkrade och med stor sannolikhet också någon åtgärd som har med statsbudgeten att göra, hur pengarna kommer in. Tyvärr är det fråga om mycket höga tal.

Det beslut som riksdagen i dag skall fatta är ett inriktningsbeslut. Ett detaljbeslut återstår. Det behövs ytterligare några avvägningar.

Anf. 26 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! När man tänjer sig har man två alternativ, Börje Hörnlund. Man kan vara så dum att man tänjer sig ända tills man sträcker sig. Men det är väl ingen bra lösning. Man kan ju göra som Börje Hörnlund tidigare sade: ta sig loss.

Om Börje Hörnlund tar sig loss, skall han finna att den politik som bedrivs kring arbetslösheten, den politik som har att göra med skatterättvisa och värnskatten och förresten också frågorna kring arbetsrätten, som vi brukar diskutera, blir lättare att hantera än de är tillsammans med SAF:s representer i Sveriges riksdag.

Jag tror att Centerpartiet skall ta sig en rejäl funderare över sitt deltagande i regeringen, även om man lyckades tillskansa sig en halv miljard till bönderna häromdagen.

Jag upprepar mina frågor:

Varför biträder inte regeringen våra förslag om att inkomsterna till staten skall ökas, t.ex. genom slopande av grundavdrag? Det höjer inte ens marginalskatterna.

Menar arbetsmarknadsministern att en sänkning av det kontanta arbetsmarknadsstödet med 12 kronor om dagen är ett besparingsförslag som är värt att föra fram? Jag kan inte tro det. Säg hellre att detta är ett misstag och att man inte borde rösta på det förslaget. Det finns ju faktiskt yrkanden där man inte föreslår sådana här dumma beslut.

Anf. 27 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Väldigt kort: alla förslag om besparingar och annat som kommer från Vänstern, Ny demokrati och Socialdemokraterna analyseras i regeringskansliet.

Om jag har förstått Socialdemokraterna rätt, ville de inte lägga fram sparförslagen i januari, eftersom det då var risk för att regeringen skulle intressera sig för dem. En del socialdemokrater har faktiskt sagt så. Den tidigare socialdemokratiska regeringen var väldigt duktig på att anta förslag från Folkpartiet och Centern. Då och då antog de ett förslag från Moderaterna. Därmed hade de majoriteten klar. Så är det i det politiska livet.

Tack för debatten, Hans Andersson!

Andre vice talmannen anmälde att Hans Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 28 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Jag gläder mig åt att åtminstone arbetsmarknadsministern stöder mitt särskilda yttrande. I detta sägs det att det är i ett positivt företags-

klimat som man kan driva en politik som gynnar uppfinnare, innovatörer och entreprenörer samt att det i slutändan kan leda till praktisk tillämpning i svenska företag.

Det märkliga är att det troligen bara är arbetsmarknadsministern samt Ny demokrati som har den här åsikten. Inget annat parti har stött oss i vår strävan för denna grupp.

Då vi i Ny demokrati ändå har ett så tungt och viktigt stöd som det från arbetsmarknadsministern, föreslår jag att vi tillsammans kör över de andra partierna och hjälper uppfinnare, innovatörer och entreprenörer i deras kamp.

Anf. 29 JOHNNY AHLQVIST (s):

Herr talman! Nu har tre borgerliga talare före mig varit uppe i talarstolen, plus en minister, men ingenting har sagts till de människor som i dag är arbetslösa i landet. Arbetsmarknadsministern har mest uppehållit sig runt andra områden än det debatten i dag egentligen skulle handla om. Det är faktiskt de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna vi skall diskutera här i dag – inte vad som hände på 1970-talet, eller vad Börje Hörnlund kom med för bud under våra förhandlingar. Förresten har han inte heller redovisat detta sista på ett rättvisande sätt. Jag skall inte uppehålla mig vid dessa frågor. Jag tror att man ute i landet förväntar sig att vi skall diskutera arbetsmarknadsläget, de arbetslösas situation och vad vi skall göra åt detta. På den punkten har ingenting kommit från ministern annat än tomma luften.

Samtidigt fortsätter arbetslösheten skoningslöst att stiga. Förra veckan presenterade AMS sina prognoser. De siffror som presenterades verkade på något sätt överkliga. Hade någon för ett par år sedan sagt att vi i Sverige skulle få arbetslöshetstal på tvåsiffrig nivå, hade han eller hon betraktats som mindre trovärdig.

Nu står vi faktiskt där. AMS prognos på 10 % visar en skrämmande utveckling. Om AMS får rätt – och man har tyvärr tidigare haft rätt alltför ofta – kommer vi nästa år att nå tvåsiffriga arbetslöshetstal. Över 16 % av arbetskraften, var sjätte svensk, kommer att stå utan ett ordinarie jobb.

För drygt två månader sedan trodde regeringen att arbetslösheten nästa budgetår skulle bli 6,6 %. Redan i februari var vi uppe i 7,3 %. För varje dokument regeringen har presenterat har man tvingats att skriva upp prognosen.

Det är bara att konstatera att regeringen totalt har tappat kontrollen över utvecklingen.

Jag skulle vilja föra ner debatten till den nivå som det egentligen handlar om här. Jag skulle vilja fråga de borgerliga representanterna i arbetsmarknadsutskottet: Vad är det för ett spel ni bedriver? Trots att arbetslösheten ökar vill ni inte anslå mer pengar till arbetsmarknadsutbildning. Ni vill inte se till att 10 000 arbetslösa byggnadsarbetare kan få arbete. Ni vill inte se till att 10 000 kvinnor inom vården skulle kunna få utbildning i stället för att sägas upp. 25 000 personer skulle kunna studera i komvux och i folkbildning i stället för att vara arbetslösa.

Varför har ni inte ställt upp på dessa förslag? Enskilda regeringsföreträdare, såsom arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund och finansminister

Anne Wibble, har sagt att Socialdemokraternas förslag kan komma att bli tillgodosedda i kompletteringspropositionen.

Då kan det inte vara några större fel på våra förslag. Så varför, Marianne Andersson, har ni behandlat seriösa förslag på detta sätt? Är det av omtanke om regeringen, att man skall ha något att komma med i kompletteringspropositionen? Är det inte bättre att ha en omtanke om de arbetslösa?

Det är nu åtgärderna behövs. Det går inte att vänta på att regeringen skall ta initiativ. Vi som är folkvalda har ett ansvar för att lösa detta problem. Det är därför vi har fått detta förtroende.

Ute bland folk har man mer och mer synpunkter på att politiker bara käbblar. I viss mån är jag benägen att ge dem rätt. Vad som skett i riksdagens arbetsmarknadsutskott är att vi socialdemokrater från hösten 1991 framlagt konkreta förslag på åtgärder som skulle ha bromsat upp arbetslösheten. Men vad har den borgerliga majoriteten gjort? På punkt efter punkt har den tillsammans med Ny demokrati avslagit nästan alla våra förslag.

Detta har skett samtidigt som arbetslösheten hela tiden ökat. Det är inte att undra på att trovärdigheten för politiken avtar mer och mer.

Nu behöver vi framtidstro, men i stället ökar otryggheten och pessimismen.

Herr talman! 600 000 människor är helt utan arbete eller är föremål för någon form av arbetsmarknadsåtgärd. En miljon löntagare uppger att de är rädda för att förlora sitt arbete. Det är en rädsla som jag tror att många här inte tar på allvar, därför att bilden av en arbetslös för många här blivit statistik och prognoser och ingenting annat. Men bakom varje siffra finns en människa som blir berörd djupt inne i sitt liv.

Jag har vänner och bekanta som har drabbats av arbetslöshet. Som gammal byggnadsarbetare ser jag att en hel yrkeskår håller på att slås ut. Kunskaper försvinner därför att ungdomarna inte vågar satsa på ett arbete som har fått benämningen krisbransch.

Regeringen blundar för detta och ansvarig minister Börje Hörnlund har hela tiden hävdat att det finns för många byggnadsarbetare och har inte velat se vad som händer. Då tog riksdagen över regeringens roll och bröt den handlingsförlamning som hade drabbat regeringen. Genom en uppgörelse här i parlamentet har riksdagen i varje fall tillfört 31 000 arbetstillfällen inom ROT-sektorn.

Men, Marianne Andersson, vad gör ni i utskottsmajoriteten för ungdomarna och för alla andra grupper i samhället? När regeringen och ansvarigt statsråd åter inte vill ta tag i vad som händer, är det vår skyldighet i arbetsmarknadsutskottet att ta tag i frågorna. Vi socialdemokrater lade fram konkreta förslag om 190 000 arbets- och utbildningsplatser i vår motion i januari. Men vad gör majoriteten? Ni avslår förslaget och väntar på att regeringen skall komma tillbaka i kompletteringspropositionen.

Regeringen kommer med en tidigareläggning av investeringar som möjligen ger ett tusental arbetstillfällen inom infrastruktursatsningen. Därtill har regeringen föreslagit ytterligare 11 000 platser inom ungdomsskolan. Egentligen är det bara ett tillskott på 6 000. Vi socialdemokrater hade i förhandlingarna med Börje Hörnlund den uppfattningen att vi faktiskt hade ett behov av 50 000 platser.

Totalt har ni gått oss till mötes med ca 40 000 arbetstillfällen, men vad gör vi med de andra 150 000 som behövdes då och som behövs ännu mer framöver? Regeringen säger själv 120 000 nya jobb, AMS säger 250 000.

Herr talman! Arbetsmarknadspolitiken skall vara en trygghetsförsäkring för dem som drabbas av arbetslöshet. Den skall hjälpa människor att vara trygga i sin anställning från det ena jobbet till det andra, ibland genom utbildning, ibland genom att pröva på någonting annat.

Vi socialdemokrater har sagt i vårt förslag att riktlinjerna för arbetsmarknadspolitiken bör vara:

- att pressa ned arbetslösheten till 3 %
- att kvinnornas andel av landets arbetsinkomster inte skall minska
- att öka andelen aktiva åtgärder och växla över insatserna från passivt kontantstöd till långsiktiga produktivitetshöjande insatser som utbildning och infrastruktur
- regionalt rättvis fördelning av sysselsättningen
- ökad jämställdhet i arbetslivet

Med en arbetslöshet på 6 % går hälften av arbetsmarknadspolitikens resurser till passiva åtgärder. Men med en arbetslöshet på de nivåer som AMS prognos pekar på kommer det passiva kontantstödet att helt dominera.

Med 6 % arbetslöshet kostar kontantstödet 32 miljarder kronor, vid 7 % 38 miljarder, vid 8 % 43 – och så kan man hålla på hur länge som helst. I värsta fall är vi alltså på väg mot ett kontantstöd som kostar 50 miljarder kronor, samtidigt som 28 miljarder i budgeten anslås till konjunkturberoende arbetsmarknadsinsatser. Vi är på väg att vika från den aktiva arbetsmarknadspolitiken.

Vi har lagt fram förslag om stöd till företagsutbildning. Vi har också föreslagit att 10 000 kommunalt anställda kvinnor skall kunna få utbildning av arbetsgivarna, och att lika många andra arbetslösa skulle kunna få arbetstillfällen som vikarier under tiden.

Arbetsmarknadsminister Hörnlund har antytt att han är beredd att stödja våra förslag till ökad företagsutbildning för dem som löper risk att varslas. Därför går det alldeles utmärkt att göra detta redan i dag vid voteringen, om de borgerliga representanterna stöttar det förslag som vi socialdemokrater har lagt fram.

Men frågan är: Har vi råd?

Arbetsmarknadsministern redogjorde för hur underskottet i arbetsmarknadsfonden ökar. Budgetunderskottet är omkring 200 miljarder kronor, enligt andra beräknare 225 miljarder.

Det är inte bara ett illusionsnummer när vi socialdemokrater hävdar att det bara kostar några tusenlappar per invånare att kraftigt minska arbetslösheten.

Regeringen kallade i finansdebatten våra kalkyler för lurendrejeri. Är det så? Nej, faktiskt inte, av flera skäl.

Arbete som skapas genom tidigareläggning av statens investeringar kostar i budgeten bara tidigareläggningskostnaden. Detta har t.o.m. kommunikationsministern insett och använder samma metod i sina beräkningar.

Genom att avlasta arbetsmarknadspolitiken och öka de reguljära utbild-

ningsinsatserna kan flera miljarder kronor sparas. Det är därför obegripligt hur den borgerliga majoriteten kan säga nej till 20 000 komvuxplatser som är billigare än AMU-platser. Lika oförståeligt är att man bara vill anslå pengar till 11 000 gymnasieplatser, men låter ungdomspraktik och kontantstöd utanordnas enligt principen löpande räkning. Kostnaden för en gymnasieplats är för staten ca 37 000 kr, medan en ungdomspraktikplats kostar 57 000 kr. Vilken är den ekonomiska kalkylen bakom denna avvägning som majoriteten i utskottet gjort?

Det är också de budgeterade reguljära insatserna i form av utbildning som ger bästa förutsättningar för att betala tillbaka lånen.

Men den viktigaste orsaken till att det är billigt att sysselsätta arbetslösa är att arbetslösheten inte skapar något ekonomiskt värde och därmed inte ger staten några inkomster, utan bara utgifter.

Vi kan konstatera att på två till tre år har över 10 % av arbetskraften gått från att vara försörjare till att bli försörjda. Enligt Socialdemokraternas försiktiga beräkningar är arbetslöshetens kostnader omkring 7 miljarder kronor för varje procent som blir arbetslös. Därför vore det bättre att stämma i bäcken och stoppa det tillflöde som förväntas.

Sammantaget kan arbetslöshetens kostnader nästa budgetår uppskattas till mellan 45 och 65 miljarder kronor. Därtill kommer de budgeterade kostnaderna för åtgärderna på uppemot 30 miljarder kronor.

Detta är det ekonomiska priset, som Börje Hörnlund uppehöll sig vid i dag, men det mänskliga är mycket högre. Att helt plötsligt ställas utanför den genenskap som arbetet utgör, eller att tvingas ändra sitt sociala liv, är ett fruktansvärt pris. Detta kan inte mätas ekonomiskt, men det kan få förödande konsekvenser för all framtid för de människor som drabbas av detta.

Det är detta, Marianne Andersson och andra i utskottet, som vi som folkvalda har ett förtroende och en skyldighet att beakta när vi nu skall fatta beslut.

Vi har inte någon skyldighet att ha omsorg om regeringen. Det är inte därför vi är valda.

Mot denna bakgrund, herr talman, kan jag bara konstatera att den bästa vägen till sunda statsfinanser och till att nå välbefinnande för svenska medborgare, liksom att ge kvinnor och män en rättvis möjlighet att försörja sig själva och att sörja för de sina är att satsa på aktiva insatser i stället för passivt stöd.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer och de delar i hemställan där vi har en majoritetsskrivning.

I detta anförande instämde Monica Öhman, Leo Persson, Bengt-Ola Rytter, Britta Sundin, Karl Hagström, Hans Stenberg, Inger Lundberg, Bo Finnkvist, Rune Evensson, Lahja Exner, Karl-Erik Svartberg, Lisbet Calner, Sten Östlund, Lars-Erik Lövdén, Kaj Larsson, Christer Skoog, Jan Björkman, Kjell Nilsson, Lars Hedfors, Lars Stjernkvist, Bengt Kronblad, Ines Uusmann, Ingela Thalén, Sören Lekberg, Sylvia Lindgren, Doris Håvik, Karin Wegestål, Birthe Sörestedt, Sonia Karlsson, Inge Carlsson, Lisbeth Staaf-Igelström, Nils-Olof Gustafsson, Elvy Söderström, Eivor Husing, Berit Andnor och Hans Karlsson (alla s).

Anf. 30 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! När arbetslöshetstalen når den nivå vi ser i dag är det lätt att tappa proportionerna, att se siffrorna som en tabell som är skrämmande, men att ändå glömma vad som döljer sig bakom siffrorna. Varje siffra är en människa med sina drömmar och förväntningar, med sina besvikelser och svikna förhoppningar, med sin oro inför framtiden för sig själv och sin familj. Detta glömmar vi aldrig. Alla känner vi någon som är arbetslös. Alla har vi dem nära inpå oss. Jag kan försäkra att det känns ända in i hjärterötterna.

Sedan frågade Johnny Ahlqvist varför regeringspartierna inte har gått med på alla Socialdemokraternas goda förslag. Även andra har här talat om alla goda förslag som har lagts fram. Är det av omtanke om regeringen? frågade han också, och tillade: Besluten måste fattas nu. Men det är ju faktiskt nästa budgetår som vi pratar om. Det beslut som vi fattar i dag träder ju i kraft den 1 juli. Det är väl rimligt att man väger samman alla goda förslag, som kommer från olika håll, när man tar ställning till kompletteringspropositionen.

Oron för arbetslösheten gör att jag mycket djupt beklagar att förhandlingarna mellan regeringen och Socialdemokraterna inte ledde till resultat. Det har inte så stor betydelse för åtgärderna, även om man försöker göra ett stort nummer av det. Där var det ganska lätt att komma överens, och i regeringens kompletteringsproposition kommer förslag om sådana åtgärder som vi har pratat om. Det svåra var finansieringen, och där gick det snett.

Att fatta obehagliga beslut kräver mod. Det modet hade Socialdemokraterna tyvärr inte, vilket genast ledde till höjda räntor och fallande kronkurs och därmed i förlängningen en ytterligare ökad arbetslöshet. Socialdemokraterna hade andra lösningar av detta finansiella problem: Man tøjde ut det till det yttersta. Jag tror inte att man kan töja ut det till det yttersta – det kommer andra och kanske ännu större finansieringsproblem som vi måste lösa. Börje Hörnlund redogjorde för det, så det skall jag inte gå in på ytterligare.

Av 6 miljarder i besparingar klarade Socialdemokraterna ungefär 1 miljard. Detta och det som har hänt under senaste tiden har lett till att den svenska kronan placerats i klassen "mycket svaga valutor i Europa", tillsammans med finska marken och italienska liran. Sedan Ny demokrati den 10 mars stälpte beslutet om delpensionen har alla räntor gått upp och kronan fallit.

Vi i Riksdagshuset röner ingen stor uppskattning från människor utifrån. Vad människor vill ha är samförstånd och stabilitet, inte käbbel och konfrontation – om t.ex. 30 kr i månaden för dem som har jobb – medan Sverige förblöder. Vår ambition var, som Börje Hörnlund så väl har redovisat, att komma överens. Jag skall inte orda mer om det – det gagnar ingenting; det som är gjort är gjort.

Jag nöjer mig med att säga: Låt det här bli en läxa för framtiden! Det är nödvändigt att finna gemensamma lösningar och att ge och ta, inte bara när det gäller populära stimulansåtgärder utan också när det gäller impopulära men nödvändiga besparingar. Sådana måste vi helt enkelt göra för att kapa en del av det galopperande budgetunderskottet och för att komma till rätta

med underskottet i Arbetsmarknadsfonden. Lyckas vi inte med det kommer ännu fler människor att kastas ut i arbetslöshet.

När det gäller det som har diskuterats – sänkningen av a-kasseersättningen – skulle jag vilja ställa den fråga till Socialdemokraterna och Johnny Ahlqvist som Börje Hörnlund ställde men inte fick svar på: Kommer ni att gå till val på att återställa nivån i a-kasseersättningen om fonden har ett underskott på mer än 120 miljarder? Hur skall ni i så fall klara av det?

Det är självklart att vi inte gör det här med glatt hjärta. Det är en del av de besparingar som vi måste göra den närmaste tiden. Ingvar Carlsson säger ibland – och det talade också Ingela Thalén om här – att vi bara bryr oss om den lilla del av budgetunderskottet som vi just nu diskuterar men struntar i den stora delen. Det är inte sant! Men man måste ju börja någonstans. Fler besparingar måste faktiskt komma. Ingen av dem kommer att vara populär. Det inser säkert Socialdemokraterna också.

När man gör anspråk på regeringsmakten borde man för det första erkänna detta och för det andra kunna presentera sina egna sparförslag. Det är riktiga jobb som Sverige behöver, jobb i företag med framtidstro. Det är först om förtroendet för Sverige återställs som riktiga jobb kan skapas. Det är då företagen blir villiga att investera i Sverige och inte i utlandet. Det är först då som utländska investerare blir beredda att satsa i Sverige. Vi hörde bevis på det från några företag i gårdagens Rapport.

Det allra viktigaste för att bota arbetslösheten är ett bra företagsklimat. Skall vi kunna få ned arbetslösheten till under 3 % de närmaste tio åren krävs att ett nytt företag med över 250 anställda startar varje dag – söndag och vardag – under den tiden. Var och en inser att detta är en omöjlighet. Det måste då i stället till ännu fler små företag. Då går det inte att försämma förutsättningarna för företagande genom höjda avgifter. Uppfinnare och innovatörer måste ges möjlighet att omsätta sina produkter i tillverkning i Sverige.

Laila Strid-Jansson efterlyste lätnader för innovatörer och uppfinnare. Jag kan upplysa om att näringsutskottet den här veckan har fattat en del beslut som underlättar för just dem. Det är faktiskt fler än Ny demokrati som bryr sig om det; bl.a. var det beslutet grundat på en Centermotion – det vet jag.

Det är klart att alla politikområden måste samverka för att ge tillväxt och sysselsättning. Det är ekonomisk politik, utbildningspolitik, regionalpolitik, bostadspolitik och skattepolitik. Överenskommelsen om ROT-åtgärder och andra byggstimulanser är ju ett led i detta. Den var bra. Infrastruktursatsningarna likaså.

Till syvende och sist är det ändå människorna ute i landet som genom sin kreativitet och uppfinningsriktighet skall klara att vända skutan Sverige på rätt kurs; vi måste erkänna det. Riksdag och regering kan inte göra det genom lagstiftning eller på annat sätt. Vårt ansvar är att skapa förutsättningar för att detta skall kunna ske. Ingen kan smita från det ansvaret.

Arbetsmarknadspolitiken löser inte arbetslöshetsproblemen. Det är ett sätt att lappa och laga. Men den är oerhört viktig för att människor skall kunna få utbildning och ökad kompetens inför framtiden. Den är oerhört viktig för att minska social utslagning och för att människor skall kunna ha

kontakt med arbetsmarknaden, känna att de gör någonting nyttigt och inte hemfalla åt passivitet som konserverar arbetslösheten vid en konjunkturuppgång.

Arbetslinjen måste hävdas så långt det står i vår makt – på den punkten är vi helt överens. Det var inte länge sedan AMS sade att gränsen för åtgärder låg på 3 %. Den nivån är kraftigt överskriden. För nästa år räknar man med att den ligger på 6,5 % i genomsnitt. Enligt vad Börje Hörnlund sade – han torde veta vilka planer regeringen har – kommer den att ligga ännu högre.

Låt mig alltså konstatera: Aldrig någonsin har så mycket satsats på arbetsmarknadspolitiska åtgärder som nu. Det är faktiskt sant, även om det inte alltid låter så i debatten. Till de mer än 28 miljarder som anslås skall läggas regeringens finansfullmakt, som belöper sig på 4 miljarder på ett helår.

Med tanke på den snabba utvecklingen är det klart att det kommer att behövas ytterligare åtgärder – det har vi inte alls några delade meningar om. Det gäller då att åtgärderna blir kostnadseffektiva. Det gäller i första hand utbildningen, där AMS självt säger sig kunna pressa kostnaderna med 10 % genom effektivare upphandling och genom bättre bedömningar av vilka utbildningar som behövs i de enskilda fallen. Detta skulle ge ytterligare 3 000 utbildningsplatser inom ramen för anvisade medel för AMS.

Fler platser är också nödvändiga inom det vanliga utbildningsväsendet. Där har vi inte delade uppfattningar. Det gäller att höja den generella kunskapsnivån för väldigt många människor för att man skall kunna möta utmaningarna på framtidens arbetsmarknad. Dessutom gäller det naturligtvis att bedöma vilka åtgärder som är praktiskt genomförbara. Det är inte meningsfullt att föreslå åtgärder som inte genomförs.

En noggrann genomgång och uppföljning av läget är alltså nödvändig. Det är just det som vi i regeringspartierna har sagt: Det är viktigt att man inför kompletteringspropositionen samlar ihop allt det som händer och har hänt och de åtgärder som har vidtagits för att följa upp det. Det händer oerhört mycket oerhört snabbt – tyvärr, vill jag säga. Vi har alltså egentligen inte olika åsikter när det gäller åtgärderna. Men det är viktigt att det sker en avvägning mellan åtgärder och budgetbelastning. Det är också absolut nödvändigt.

Ofinansierade åtgärder minskar tilltron till Sveriges förmåga att klara av den djupa krisen. Det om något drabbar de arbetslösa. Att i det läget avstå från de besparingar vi diskuterar här i dag försämrar förutsättningarna för aktiva åtgärder. Det tycker jag är ansvarslöst.

Jag skall inte kommentera reservationerna så mycket, men jag vill säga litet om Socialdemokraternas andra reservation. Man föreslår en fundamental omläggning av sysselsättningspolitiken. Vari den består framgår inte. Den innehåller egentligen inga nya förslag utan endast förslag om ökade volymer, som vi har talat om här tidigare.

Som jag har sagt är samstämmigheten om åtgärderna stor. Man säger t.ex. att mer företagsutbildning bör komma till stånd – en uppfattning som jag delar. Där pågår ett arbete i regeringskansliet. Dessutom säger man att platsförmedling skall prioriteras och att tillsättande av varje ledig plats är viktigt. Det är dagens understatement! Det bör vara en självklarhet att så sker. Jag

tycker att detta andas en mycket kraftig kritik från Socialdemokraterna över AMS sätt att sköta sina uppgifter.

Man efterlyser också nya metoder för att få ungdomar upp till 24 år i arbete eller utbildning. Men den lilla upplysningen, den lilla knorren, om hur detta skall gå till finns inte.

Ny demokrati efterlyser i en reservation en total översyn av hela arbetsmarknadsverksamheten med bl.a. nedläggning av länsarbetsnämnderna, AMS och AMI för att i stället föra över detta till Arbetsmarknadsdepartementet. Jag vill påpeka att Riksdagens revisorer har fått i uppdrag att granska arbetsmarknadspolitiken och dess sätt att fungera. Det finns en hel del att göra. En rapport väntas i september i år. Dessutom håller Riksrevisionsverket på med en granskning av AMS. Inom AMS pågår också ett utvecklingsarbete i syfte att förbättra organisation och datasystem. I rådande svåra läge vore det absolut ett slöseri med resurser att bryta upp det som ändå fungerar förhållandevis väl och bygga upp något nytt.

Vi delar naturligtvis uppfattningen att ungdomar i första hand skall delta i reguljär utbildning. Beslutet om tredje gymnasieåret ger de möjligheterna. Jag tycker att fler platser bör komma till – jag har heller ingen annan uppfattning. Över huvud taget är det viktigt att dels satsa på utbildningar som innebär låga kostnader och ger plats för fler, dels bedöma behovet i varje enskilt fall. AMS måste öka sina ansträngningar att höja kompetensen när det gäller bedömning, upphandling och affärsmässighet.

Jag skall något kommentera de nya åtgärderna: ungdomspraktik och arbetslivsutveckling.

När det gäller ungdomspraktiken kan vi konstatera att den blivit en stor succé. Både arbetsgivare och ungdomar är i stort sett nöjda. Med tanke på de svårigheter och de volymer som det rör sig om måste man säga att det fungerar över förväntan bra. Oron var ganska stor för undanträngningseffekter och annat. De finns, det vet vi. Jag tror inte det finns någon åtgärd som man kan vidta i den här svåra situationen som inte skulle få någon negativ effekt. Men i stort sett har det fungerat väldigt bra. Dessutom har många av ungdomarna beretts fortsatt anställning. Det är verkligen en ljuspunkt i allt mörker. Trots det mycket svåra läget har alltså ett av de viktigaste målen med ungdomspraktiken uppnåtts. Det är angeläget att ännu fler ungdomar kommer att omfattas av dessa åtgärder.

Sedan till arbetslivsutvecklingen: Den ger möjlighet för människor som riskerar att utförsäkras att få en meningsfull sysselsättning. Den åtgärden kan bli den som löser många av de problem som man diskuterar på olika håll. Den kan användas på ett flexibelt och kreativt sätt. Jag vet att det pågår oerhört mycket arbete. Kreativiteten är enorm ute i landet. Jag skall bara nämna några exempel: lokalt utvecklingsarbete, by- eller stadsdelsutveckling, hjälp till Baltikum, hjälp till att starta eget och olika typer av organisationsarbete. Listan kan göras väldigt lång.

Jag skall säga något om kvinnors situation. I dag är andelen kvinnor som är arbetslösa betydligt mindre än andelen män. Det är positivt ur kvinnoegoistisk synpunkt. Därmed skall man inte slå sig till ro och tro att det alltid kommer att vara bra. Många av de traditionella kvinnojobben är faktiskt hotade. Därför är det väldigt viktigt att även kvinnorna får del i den kom-

petensutbildning som ges. Enligt de uppgifter som jag har fått från utskottet är faktiskt kvinnorna något överrepresenterade när det gäller olika åtgärder. Detta är också viktigt att tala om. Särskilt i fråga om kompetensutveckling i företagen brukar kvinnor hamna på efterkälken, t.ex. när det gäller stöd och hjälp till kvinnor som vill starta eget och andra liknande situationer. Det är angeläget att man inte glömmer det.

Herr talman! Alla är vi överens om att arbetslinjen skall gälla så långt det någonsin går och att förutsättningen är en sund ekonomi. Alla här i kammaren har inte talat om företagsamhetens villkor. Jag är alldeles övertygad om att det när det gäller att vända på skutan Sverige igen är i de små företagen som framtidens nya jobb finns. Därför måste vi se till att deras villkor helt enkelt blir bättre, speciellt för dem som säljer på hemmamarknaden, kanske importerar och som har ett svårt läge i dag.

När vi möter människor ute får vi höra att man är rädd för att mista jobbet. Men man möter också en ganska stor förståelse för de besparingar som måste göras. Folk inser faktiskt att det är kris i Sverige. Men det finns ett men, och det är fallskärmsavtalen. Då är man inte riktigt lika psykologiskt beredd längre. Jag hör till dem som tycker att vi med all kraft skall försöka få bort dem. Det är nödvändigt. Vi skall komma ihåg att de till mycket stor del uppstod under överhettningssperioden på 80-talet, under "koncentrationstiden". Förutsättningarna var då sådana. Man gjorde allt för att få duglig arbetskraft. Och ibland bjöd man verkligen över. Då satt Socialdemokraterna vid makten. Vi är alla överens om att vi måste göra någonting åt detta. Men det kan vara viktigt att komma ihåg vad som hänt förut.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan i AU19 utom de delar som omfattas av reservationerna 9, 10 och 11, vilka jag yrkar bifall till.

Anf. 31 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att påminna Marianne Andersson om att Socialdemokraterna aldrig har varit rädda för att fatta obehagliga beslut. De beslut som vi fattade i slutet av förra mandatperioden är nog bland de obehagligaste som vi någon gång har behövt fatta. Jag kan inte erinra mig att Centern vid något tillfälle var tillskyndare till att vi skulle få igenom dessa beslut. I slutskedet var vi ganska ensamma i denna kammare om att vilja fatta dessa obehagliga beslut, som många i dag tackar oss för. De har satt en viss prägel på ekonomin. Att påstå att vi skulle vara rädda för sådant är inte någon vidare sanning.

Om vi, Marianne Andersson, är så oerhört överens om de åtgärder som behövs i framtiden, varför avstyrker ni då vartenda förslag som vi har lagt fram sedan hösten 1991 för att motverka en ökning av arbetslösheten? Marianne Andersson säger att vi är så överens att vi nog skall kunna lösa problemen. Faktum är att ni i dag kommer att avslå vårt förslag om 150 000 nya arbetstillfällen. Varför gör ni det?

Marianne Andersson säger att man skall återkomma och att det är nästa års budget som vi diskuterar. Om jag inte har fel så har Marianne Andersson tidigare suttit i utbildningsutskottet. Då förmodar jag att hon vet hur det fungerar inom utbildningsväsendet, att om vi i juni fattar beslut om ytterligare

50 000 platser inom t.ex. gymnasieskolan, måste signalerna i rimlighetens namn komma så tidigt som möjligt från parlamentet. Det går inte att komma någon månad innan skolan skall börja och säga: Okej, ni får ytterligare 50 000 platser. Då faller ju hela förslaget. Skall jag tolka Marianne Andersson så att man skjuter detta så långt i beslutshänseende att det inte skall vara realistiskt att genomföra det till hösten? Någon annan tolkning kan jag inte göra.

När det gäller kvinnornas situation plockar ni med ert ensidigt inriktade sparande på kommunerna bort sju och en halv miljard från kommunerna. Det betyder att ca 80 000 offentliganställda nästa år kommer att bli uppsagda, mestadels kvinnor – detta genom de besparingar som nu sker. Vi har sagt i vårt förslag att vi vill fördröja den här processen genom att utbilda fler kvinnor som hotas så att de skall kunna klara sitt jobb bättre. Vi har tillfört nya arbetsuppgifter till kommunerna. Samtidigt kan man ta in ett antal arbetslösa som då kan få ett jobb. Men det avstyrker ni.

Jag tror inte att vi är så väldigt överens om allting som Marianne Andersson säger. Den enda sak där vi är överens är när Marianne Andersson säger att arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund nog borde veta. Marianne Andersson är alltså tveksam om han egentligen känner till hur det fungerar. Den tveksamheten kan jag dela med Marianne Andersson.

Anf. 32 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Johnny Ahlqvist talar om att vara rädd för obehagliga beslut. Alldeles nyligen talades det här om tvångssparande, där vi från Centern faktiskt ställde upp under den socialdemokratiska regeringstiden. Det var inte något populärt beslut, verkligen inte. Vi har medverkat i en del andra saker, bl.a. Rehnbergavtalet, som är mycket bra.

Nu står vi inför många fler och mycket svårare obehagliga beslut. Då kanske det vore på sin plats att man börjar med att våga fatta några. Någoting kan vi väl diskutera här i dag.

Johnny Ahlqvist frågar varför vi avstyrker alla förslag. Han säger att signalerna skall gå ut tidigt. Jag håller med om att signalerna skall gå ut tidigt. Nu kommer ju kompletteringspropositionen den 22 april. Om det råder samstämmighet om t.ex. utbildningsplatser, är det nog inte några stora problem att vidta åtgärderna. Jag tycker fortfarande att det är viktigt att man har en helhetssyn och att man väger in olika åtgärder och alternativ, att man har en avstämningstidpunkt i den här utvecklingen som går så rasande fort.

Sparandet på kommunerna kritiseras mycket. Socialdemokraterna har inte föreslagit att man skall lämna tillbaka några pengar till kommunerna, så neddragningarna gäller. Det tycker vi alla är obehagligt, men pengarna finns inte.

Det förslag om att man skall öka på sjukförsäkringsavgiften, som Socialdemokraterna ville i överläggningarna, skulle kosta kommunerna ungefär 1 miljard. Det skulle inte vara bättre.

Jag sade att Börje Hörnlund nog borde veta därför att förhandlingarna inte är riktigt klara. Han nämnde ingen siffra. Det var därför jag sade så, eftersom jag inte riktigt vet hur omfattande arbetsmarknadsåtgärderna kom-

Arbetsmarknadspolitik

Anf. 33 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Det obehagliga beslut som Marianne Andersson säger att vi socialdemokrater inte vågar ta gäller sänkning av ersättningsnivån för de arbetslösa.

Marianne Andersson instämde med oss socialdemokrater i att det bakom dessa siffror finns människor av kött och blod. Hon delade uppfattningen att det råder en stor oro. Att bli arbetslös är nog det värsta som kan drabba en människa. Utöver detta innebär det förslag som vi om ett par timmar skall rösta om att man ytterligare sänker ersättningsnivån för de arbetslösa, en grupp som redan i dag lever på marginalen.

Jag skall ta upp ett exempel på hur det fungerar i verkligheten. Arbetslösa ungdomar kan ha en så låg ersättning att, om det blir något fel i utbetalningarna, drabbas de mycket hårt. Jag har träffat en grabb. I hans fall hade försäkringskassan utbetalat en hundralapp för litet om dagen. Han kunde då varken klara hyra eller övriga levnadsomkostnader. Det är dessa marginaler och obehagliga beslut som vi i dag diskuterar.

Det går inte att plåga en människa som redan tidigare är plågad. Det finns säkert människor som klarar sänkningen av arbetslöshetsersättningen bra, men det finns oerhört stora grupper i samhället som inte kommer att göra det. Det blir då i stället socialbyråerna ute i kommunerna som får överta en kostnad på ett antal miljarder. Det är detta obehagliga beslut som vi diskuterar. Det beslutet vill vi inte ta, eftersom vi vill göra någonting annat.

Jag vill inte diskutera förhandlingarna. Jag kan ju inte kritisera Marianne Andersson, eftersom hon inte har varit med. Men jag vill på det bestämdaste säga en sak: Den beskrivning som Börje Hörnlund gjorde är inte korrekt. Det är så lätt att tala om tre tior, men det handlar om någonting helt annat.

Man skall vara oerhört försiktig med att lägga fler bördor på de människor som är arbetslösa och som är löntagare i det här landet. Dagens beslut är ett första steg mot inriktningen att man skall sätta sig på de arbetslösa och löntagarna. Nästa fråga är arbetsrätten, där arbetsmarknadsministern också har utfärdat direktiv. Löntagarna skall bli mer eller mindre rättslösa. Varför skall alla obehagliga beslut i denna kammare riktas gentemot löntagarna och dem som är mest utsatta i samhället? Det ställer vi socialdemokrater inte upp på.

Anf. 34 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Arbetsrätten är en fråga som diskuteras väldigt mycket. Det handlar icke om att man skall göra löntagarna rättslösa. Det vill jag på det bestämdaste tillbakavisa. Visserligen har det ofta framställts så i propagandan, men så är ju inte verkligheten. Det gäller vissa förändringar, och vi får se vad man kommer fram till i kommittén. Det vet ju inte jag, men jag vet så pass mycket att man kommer att presentera det första förslaget på en presskonferens den 15 april. Vi får se vad som då händer. Det stämmer inte att löntagarna skall göras rättslösa.

När det gäller de arbetslösas ekonomiska situation önskar jag kanske att

det fanns en annan modell. Det fanns en öppning i lördags, som jag reagerade med glädje inför. Man var beredd att sänka taket för ersättningsnivån. Då hade de som har det sämst ställt klarat sig bättre. Men det avvisades direkt. Man menade ingenting med det förslaget. Dessa signaler sändes ut i lördags morse. Det hade kanske kunnat vara en bra lösning som hade legat i linje med de tankar om grundtrygghet som vi i Centern omfattar och stöder. Det är kanske den vägen som vi måste gå för att över huvud taget kunna klara av kostnaderna för socialförsäkringssystemen och transfereringssystemen. Annars måste man hitta på andra lösningar. Och vi tror på ett grundtrygghetssystem. Jag blev väldigt glad när jag trodde att det fanns en öppning, men det blev inte så. Annars hade den här frågan kunnat lösas.

Tredje vice talmannen anmälde att Johnny Ahlqvist anhöllit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 35 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Marianne Andersson försöker att generalisera. Hon sade att räntan gick upp när Ny demokrati stälpte delpensionsförslaget. Menar Marianne Andersson verkligen att det är vårt fel att räntan gick upp? Att insinuera detta och skylla ifrån sig på en isolerad händelse är mycket förvånande, när alla vet att orsaken bl.a. är en arbetsmarknadspolitik som inte har fungerat.

Vidare: Om näringsutskottet fattat beslut om uppfinnare, varför stöder inte Centern detta beslut i arbetsmarknadsutskottet? Hur är det med den interna kommunikationen inom Centern?

Till sist vill jag säga något om effektiviseringen i Arbetsmarknadsverket: Granskningar och utredningar m.m. är bra att skylla på. Men vi inom Ny demokrati vill ha resultat. Utredningar och granskningar har inom det politiska livet en viss tendens att dra ut på tiden i det oändliga. Det protesterar vi emot. Åtgärder måste vidtas.

Anf. 36 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vet inte om arbetsmarknadspolitikens ändrades den 10 mars. Det var faktiskt då som skillnaden märktes tydligt, både när det gäller räntan och i fråga om kronkursen. Jag har inget minne av att det fattades något beslut om den förändringen. Så allt beror inte på detta, men kanske en del.

Det är viktigt att vi här i kammaren är medvetna om att de beslut vi fattar har betydelse för räntan, kronan och i förlängningen för jobben.

Det är dumt att diskutera det särskilda yttrandet om innovatörer. Det var ju ingen åtgärd som föreslogs, utan man skulle bara nämna det i texten, och det hade vi ingenting emot. Men tidsbristen i går – kansliet måste ju hinna att skriva betänkandet – gjorde att vi tyckte att det var onödigt att kräva att det skulle tas med just då.

Ni säger att ni vill ha resultat och inte utredningar. Det låter väldigt bra. Men när man har ett så komplicerat system som vi har i Sverige, kan man inte med ett yxhugg slå sönder och förändra. Annars kastar man kanske ut andra människor i arbetslöshet. Då måste man bygga upp ett nytt system på

något annat sätt. Verkligheten är tyvärr inte riktigt så enkel. Vi önskar att det ibland kunde vara möjligt. Innan vi började med politik, trodde vi kanske alla att det var lätt. Men tyvärr är det inte så.

Anf. 37 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Johnny Ahlqvist ställde en fråga till kammaren om huruvida regeringspartiernas företrädare egentligen brydde sig om arbetslösheten och de arbetslösa. Det var i och för sig en retorisk fråga, men den är ganska meningslös.

Ingela Thalén inledde sitt anförande med att säga att arbetslösheten först och främst inte är en fråga om siffror, kalkyler och procent, även om siffrorna är viktiga. Men bakom dem finns det människoöden, människor som vill behålla sitt arbete, känner oro för att mista det eller som drömmer om att få ett arbete. Jag tror uppriktigt sagt, herr talman, Ingela Thalén och Johnny Ahlqvist, att vi inte behöver ägna någon större diskussion och polemik åt dessa frågor och åt denna uppfattning.

Jag känner en blandning av vemod och vrede när jag hör påståendet att det finns partier som inte bryr sig om dessa människor, som inte har någon kontakt med människor som har råkat ut för arbetslöshet. Jag vill göra denna markering. Det vore bra om diskussionerna framgent handlade om åtgärder för att se till att de människor som slås ut från arbetsmarknaden och önskar komma in igen får en chans.

Herr talman! Det är därför beklagligt att man inte lyckades komma fram till någon form av sund överenskommelse mellan de partiers företrädare som har förhandlat och haft överläggningar.

Vi satte då i gång en diskussion och ett stort gräl om vems felet var, men om två parter inte kommer överens, ligger det väl någon skuld på båda parter.

Kan man säga att man kan börja att fördela skuldbördor? Det må medier säga. Men med tanke på de problem som vi framöver står inför och de behov till faktiskt samlade lösningar som framöver finns i landet, tror jag inte att det gagnar det arbetet om man skall börja rota och dra. Dessutom har jag inte varit med direkt vid överläggningarna och kan därför inte dra upp några interiörer därifrån. Jag tror, som sagt, inte att det skulle gagna syftet.

Kampen mot arbetslösheten handlar ju i grunden om att se till att den normala arbetsmarknaden, näringslivet och den offentliga sektorn fungerar väl, så att de kan generera produktiva och meningsfulla arbeten. Kanske litet mer av debatten i dag, även om jag förstår att det är rimligt att man diskuterar olika former av åtgärder för de människor som redan är arbetslösa, i större utsträckning borde ägnas åt vad man kan göra på de andra politikområdena.

Det är alldeles uppenbart att vi definitivt bör ta de signaler som kommer, inte minst från Arbetsmarknadsverket och dess ledning, Göte Bernhards-son, om att arbetsmarknadspolitiken får dra ett för stort lass för att klara situationen på allvar. Jag tror att de som någorlunda har studerat dessa frågor inser att det inte går att lägga ytterligare arbetsuppgifter och ett stort antal miljarder kronor på arbetsmarknadspolitiken i snäv bemärkelse, och

sedan tro att Arbetsmarknadsverket skall kunna hantera dessa frågor effektivt.

När man har den insikten, vilken jag tror delas av många, anser jag också att det är viktigt att andra sakområden och departement inte in-tecknar Arbetsmarknadsdepartementets budget. Denna fråga har här tidigare diskuterats. Det är viktigt att man drar lärdom av denna debatt och att framtida förslag från regeringen läggs på resp. sakområde och på resp. departement, annars gagnas inte hanteringen i riksdagen. Det blir klarare och redigare om varje departement inom sitt normala fögderi budgetmässigt tar ett mer långsiktigt ansvar för de insatser som man vill föreslå. I många avseenden är detta en bättre hantering av problemen.

Man brukar tala om att det finns ett antal faktorer som påverkar en regions eller ett lands framtid, och därmed också skapar möjligheter för att på ett kreativt sätt stimulera nyskapande uppfinnande. Det gäller goda kommunikationer, höjd kompetens, kunskap, ett rimligt och bra kostnadsläge och det är också framför allt att man i stort och smått får ett kreativt klimat. Om man har uppfattningen att vi i kanske litet större utsträckning skulle ägna tid och kraft åt att diskutera den typen av insatser i landet – att få hjulen att snurra litet snabbare – kanske litet fler människor skulle ha möjlighet att komma i arbete.

Regeringen har lagt fram förslag om omfattande insatser när det gäller infrastrukturen under detta årtionde. Vi behöver inte gräla om vem som har varit duktigast på detta. Jag kan bara konstatera att infrastruktursatsningarna per år, om riksdagen fattar beslut enligt propositionen, kommer att vara mer än dubbelt så stora som de var under 80-talet – ett 80-tal då vi uppenbarligen åtminstone trodde oss ha pengar men som vi inte använde till produktiva investeringar. Vem som bär det ansvaret behöver vi inte föra någon längre debatt om. Vi vet vem som hade ansvaret för detta.

När det gäller kunskapsområdet – höja kompetens och kunskap – finns det förslag i regeringens forskningspolitiska proposition. Ytterligare insatser behövs för att få en bättre koppling mellan högskolevärlden och näringslivet. För litet av det kunnande som finns inom högskolevärlden förs ut i form av nya produkter, produktionsprocesser osv.

Det gäller inte bara, vilket jag vill understryka, herr talman, hi-tech och de mest specialiserade storföretagen som man brukar tala om. Det gäller också hur man skall kunna få ut kompetensen från högskolevärlden, från olika forskningsinstitut, till de mindre och medelstora företagen. Även där finns ett behov av att öka kompetensen, även om det sker en hel del utan direkt inblandning från högskolesidan.

Det är också viktigt, som här har tagits upp på flera håll, att uppfinnandet, innovationen och företagandet på något vis sätts i centrum. Uppfinnarna och innovatörerna är ganska anonyma i dag. I skolan lärde man sig vad de gamla uppfinnarna hette och vad de stod för, exempelvis Dalén och Agafyren. Alla, eller åtminstone de flesta, kände till detta. I dag har de stora uppfinningarna blivit anonyma. Vem var det som låg bakom Losec, AXE osv.?

Varför pryder exempelvis inte storföretagen sina årsredovisningar med ett forskarlag eller några personer som står bakom de stora uppfinningar som har skapat och skapar mängder av jobb och stora valutaintäkter etc.? Jag

tror att det är nödvändigt att med goda föredömen lyfta fram den biten, och låta den typen av politik forma 90-talet i stället för att göra som på 80-talet då man sysslade med att omfördela pengar som man trodde fanns, och för att gardera dem som levde på lånade pengar, teckna fallskärmsavtal. Detta känner jag också helig vrede inför. Jag har all förståelse för att människor, som lever under knappa omständigheter och som riskerar sina jobb eller som redan har mist dem, känner helig vrede över att välbetalda personer på olika sätt har skurat och borstat varandra på ryggen och att de har tecknat avtal åt varandra. Det är troligtvis en genuin känsla, och jag har förståelse för att människor känner så. Tyvärr är det inte lätt att lagstifta mot sådana avtal. Regeringen undersöker alla möjligheter att åtgärda detta. Men det är inte så lätt i en rättsstat, Laila Strid-Jansson, att lagstifta mot ingångna civilrättsliga avtal. Tyvärr, kan man säga, men på ett sätt tack och lov, därför att om det hade varit så skulle rättsstaten befinna sig i det totala förfallet.

Herr talman! Arbetsmarknadspolitiken får bära en stor börda, och man kan vara rädd för att den, för att klara situationen i dag, får bära en för stor börda. När den nu bär en så pass stor börda är det viktigt att man ser till att den är effektiv. Jag talar då både om den yttre och den inre effektiviteten i arbetsmarknadspolitiken – yttre effektivitet i bemärkelsen att den skall spela den roll som faktiskt den i årtionden i Sverige hade till uppgift att spela, nämligen att vara ett aktivt instrument för omstruktureringen av ett effektivt näringsliv. Det är viktigt att man i dag uppmärksammar farorna med att med en alltför omfattande och kanske något felinriktad arbetsmarknadspolitik störa en sund omstrukturering av svenskt näringsliv. Det finns flera tecken på att sådana konflikter finns. Dessa bör man uppmärksamma, därför att rätt utförd arbetsmarknadspolitik kan vara ett mycket, mycket effektivt instrument just för att öka omstruktureringshastigheten genom kompetensutveckling och annat.

Det är självfallet viktigt, herr talman, att den inre effektiviteten i arbetsmarknadspolitiken är betydande. Det finns och kommer kanske alltid att finnas mer eller mindre spektakulära uppgifter i medierna om kurskostnaden av det ena eller andra slaget och om slöseri på det ena eller andra sättet. Detta kommer vi alltid att få leva med. Men det är viktigt att se till att detta åtgärdas, och att försöka se till att sådant inte upprepas. Sedan har kanske arbetsmarknadspolitiken andra mer genomgående och djupgående drag och brister i den inre effektiviteten. Detta lär väl redovisas av Riksdagens revisorer någon gång i början av hösten. Jag är i och för sig övertygad om att bara det faktum att denna diskussion nu förs och att en revision pågår, påverkar en intern process inom Arbetsmarknadsverket till gagn för den inre effektiviteten. Detta är jag ganska övertygad om. I detta ligger kanske revisionens största uppgift.

Det finns ytterligare en faktor, vilken vi i utskottet många gånger konfronteras med och som det är angeläget att se över, nämligen de olika regelsystemen när det gäller förmåner. Det må vara utbildningsförmåner och annat, rätten att göra något eller att inte göra något under den tid man erhåller akasseersättning eller vilka signaler det ger både till de arbetslösa och till dem som hanterar dessa regelsystem.

Jag är övertygad om att det är viktigt att regeringen, efter att ha tittat ige-

nom de olika områdena, återkommer med förändringar för att få en bättre harmoni mellan de olika regelsystemen. Det är rimligt att människor alltid får den mycket klara signalen att det under den tid man får a-kasseersättning alltid är bättre att göra något och att anstränga sig i något avseende än att, med hänvisning till någon paragraf som kanske var ändamålsenlig för 10, 15 eller 20 år sedan när arbetslöshetsnivån var annorlunda, inte göra någonting.

Det är förödande både för de arbetssökande och för dem som på arbetsförmedlingarna hanterar detta. Jag tror att det är en mycket viktig uppgift för departementet och regeringen i dess helhet över departementsgränserna att se över detta.

Herr talman! Avslutningsvis kan jag konstatera att Arbetsmarknadsfonden, eller rättare sagt bristen på fond, givetvis har varit föremål för diskussion. Ett faktum är ju som sagt att det någon gång vid detta budgetårs utgång kommer att saknas i runda tal 18–20 miljarder kronor i denna fond. Fonden får intäkter från egenavgifter, arbetsmarknadsavgifter och budgetmedel.

Om ingenting görs kommer, med ungefär de arbetslöshetsnivåer som skisseras, underskottet med ränta nästa år att ha ackumulerats till ungefär 45 miljarder kronor. Arbetsmarknadsministern var inne på detta. Även Elver Jonsson och Marianne Andersson har berört det.

Det säger sig självt, att om man har ett system där man har en sådan obalans mellan löpande in- och utbetalningar att nettoutflödet är ungefär 400 miljoner kronor i veckan, måste man göra något åt detta. Det innebär att underskottet bara under denna debatt, som väntas pågå ytterligare någon timme, har ökat med 12–15 miljoner kronor. Underskottet ökar med 60–70 miljoner kronor per dag. Det säger sig självt att åtgärder nu måste vidtas. Och detta är ytterligare ett område som det är helt nödvändigt att åtgärda mycket snabbt.

Herr talman! Jag inledde med att instämma i Ingela Thaléns uppfattning att arbetslösheten inte först och främst handlar om kronor, ören och procent, utan den handlar djupast om människors möjligheter och vilja att göra en produktiv insats.

Moderata samlingspartiet hade för några valrörelser sedan en slogan om att man skall kunna leva på sin egen lön. Det finns andra partier som i andra versioner har haft sloganer med samma innebörd. Jag tycker att den är mycket bra. Den redovisar mycket klart, åtminstone för Moderata samlingspartiet, den ideologiska utgångspunkten, att om man inte skall vara beroende av den offentliga makten utan med personlig valfrihet skall kunna forma sin egen framtid, då är rätten och möjligheten att ha ett eget arbete och att kunna leva på sin egen lön en fundamental fråga. Det finns alltså en ekonomisk, en social och en ideologisk utgångspunkt för Moderata samlingspartiet att arbeta för att människor skall kunna leva på sin egen lön. Då gäller det att man har ett fungerande näringsliv. För människor som råkar bli arbetslösa gäller det att man snabbt med olika aktiva åtgärder för in dem i produktiva jobb.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande med undantag för de avsnitt som omfattas av reservationerna 9, 10 och 11, vilka jag yrkar bifall till.

Prot. 1992/93:89
2 april 1993

Arbetsmarknadspolitik

Anf. 38 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag tänkte att jag inte skulle förlänga denna debatt, eftersom Anders G Högmark öppnade så fint med att vi var så överens om allt här och att det inte fanns någon anledning att tala om vem som är syndabock för det som hände på 80-talet. Men han kunde inte hålla fingrarna i styr utan sade i slutet av sitt anförande att allt naturligtvis var Socialdemokraternas fel.

Jag undrar hur många gånger som Moderata samlingspartiet ställde sig bakom de förslag som vi väckte för att man skulle dämpa överhettningen. Det skedde inte en enda gång att man från Moderaternas sida tog ansvar för någon form av obehagliga beslut. Det är lätt att i efterhand säga att man från Moderata samlingspartiets sida var beredd att ställa upp. Men det var man inte.

Sedan säger Anders G Högmark, vilket jag instämmer i, att man från andra utskott i riksdagen och från andra politikområden inte skall ta medel som är avsedda för arbetsmarknadsåtgärderna. Men varför har då Anders G Högmark accepterat att man har gjort det? Det är faktiskt det som har skett i vårt utskott. Man har finansierat andra reformer med medel från arbetsmarknadspolitik. Det är inte mer än några veckor sedan vi fattade ett sådant beslut.

Jag vet inte om Anders G Högmark gjorde ett tankefel när han sade att Moderaterna hade en slogan om att man skall kunna leva på sin lön. Jag vill därför gärna fråga honom om det i så fall gäller även de arbetslösa.

Anf. 39 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Jag kan inte påstå att allt under 80-talet var Socialdemokraternas fel. Det vore ganska övermaga och orättvist. Jag tror att det finns anledning att fördela både den ena och den andra bördan litet här och där. Men när det gällde ansvaret för att utforma den politik som ändå utgjorde ramverket för olika aktörers agerande var det faktiskt ändå Socialdemokraterna som under större delen av 80-talet hade regeringsansvaret. Jag är alldeles övertygad om att det, med facit i hand, är många socialdemokrater – kanske de flesta – som skulle vilja ha gjort en hel del annorlunda än man gjorde och gjort en del som man över huvud taget inte gjorde. Jag tror inte att Socialdemokraterna i gemen tyckte att detta klimat med spekulation med lånade pengar var något tilltalande. Men de som hade regeringsmakten hade faktiskt en möjlighet att agera. Jag tror inte att någon, Johnny Ahlqvist, kan svära sig fri från alla delar av ansvaret. Men de som har regeringsmakten, vilket Johnny Ahlqvist brukar tala kraftfullt om ibland, bär ändå det yttersta ansvaret för detta.

Beträffande frågan om hur man skall hantera ärenden mellan utskott och det kanske felaktiga i att belasta arbetsmarknadsdepartementets budget med andra departements utgifter utgår jag från att departementen och regeringen, med tanke på skrivningen i föreliggande betänkande och de betänkanden som vi behandlar, tar intryck av vad utskottet anser. Jag tror inte att arbetsmarknadsutskottet är det enda utskottet som har reagerat. Men det är klart att vi i arbetsmarknadsutskottet har haft pengar, och då har många andra utskott tyckt att det har varit trevligt och bra att så att säga kunna plocka pengar från oss.

Om vi ser framåt anser jag emellertid att grundinställningen skall vara att varje fackdepartement skall lägga fram sina förslag och finansiera dem inom ramen för sin budget. Sedan behandlar vi i arbetsmarknadsutskottet Arbetsmarknadsdepartementets budget.

När det gäller att leva på sin lön tror jag att jag var ganska tydlig då jag sade att man skall kunna leva på sin lön efter skatt.

Anf. 40 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Det börjar bli litet av ett löjets skimmer över vårt särskilda yttrande om uppfinnares och innovatörers stora betydelse i ett företagervänligt klimat.

Nu har arbetsmarknadsministern, Centern och Moderaterna stött vårt särskilda yttrande. Anders G Högmark orerar om vårt särskilda yttrande. Varför kunde ni då inte enas om en gemensam skrivning, som faktiskt skulle ha betytt en hel del, att ni stöder Ny demokratis ambitioner i arbetsmarknadsutskottet? Man kan inte luta sig tillbaka och skylla på tekniska problem, utan detta hade gått att göra mycket enkelt, men jag tror att det hade betytt mycket för uppfinnarna och innovatörerna.

Anf. 41 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Jag tror att det, med den insikt som finns om uppfinnarnas och innovatörernas stora betydelse, finns alla möjligheter för oss här att samla oss när den frågan kommer att behandlas av det berörda utskottet framöver. Jag är alldeles övertygad om att svensk politik och svenskt näringsliv över huvud taget och dess vilja att satsa för framtiden i Sverige skulle må mycket bra om vissa partier konsekvent ägnade sig åt att agera för sin politik och dessutom rösta för den.

Vi såg i går företagare som nu börjar ifrågasätta det politiska klimatet och oroas sig för den politiska instabiliteten. Var och en på sin kant, inte minst inom Laila Strid-Janssons parti, bör nog ärligt litet grand fundera över vilket konstruktivt bidrag – jag säger detta med en viss ironi – man givit och bidragit med för att skapa politisk stabilitet under de gångna veckorna.

Många uppfinnare, innovatörer och företagare hade nog mått mycket bättre, framför allt när det gäller investeringsplaner, om Ny demokratis politiska agerande hade följt en litet mer rak linje. Ny demokrati har säkert goda idéer och förslag som vi hade kunnat resonera om. Men en första förutsättning, Laila Strid-Jansson, är faktiskt att ett parti vågar stå för den politik som det har, så att man konstruktivt kan diskutera den i utskotten. Sedan kan man måhända inte komma fram till något, men det måste ändå finnas en ambition att det skall gå att diskutera i de former som riksdagsordningen föreskriver till dess man måhända ändrar riksdagsordningen. Det är ganska meningslöst att tala om former som inte står till riksdagens förfogande. Man må tycka vad man vill om riksdagsarbetet. Det kan hända att det är bättre att jobba utanför riksdagen, men då får man välja den modellen.

Anf. 42 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Jag ställde en kort och rak fråga, och jag fick ett svar från en sann politiker. Tack så mycket.

Anf. 43 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Ibland kan det, om man vistas här, vara en poäng att vara politiker och vara införstådd med riksdagens arbetsformer.

Anf. 44 HARALD BERGSTRÖM (kds):

Herr talman! Skeppet Svea har problem, svåra problem. Det seglar visserligen, men skrovet har ett hål i botten. Stormen sliter i tackel och tåg. Av båtens sju segel är det endast fyra som är ordentligt samordnade.

Skeppet har många svårigheter. Besättningen var kanske inte beredd på att det skulle bli så många svårigheter och att seglatsen skulle bli så äventyrlig när den tog över för inte så länge sedan. Alla var dock beredda på en hård kamp.

Ett par av skeppets segel var nya. De var inte så stora – men ändå. De besättningsmän som hade hand om dessa båda segel reagerade ganska olika på sina uppgifter. Den ena gruppen förstod redan innan seglatsen började att det gällde att ta i och att göra det med ansvar. Den gruppen fick därför snabbt upp sitt segel, dessutom i mycket god samordning med tre andra besättningsgrupper. Därmed har skeppet Svea kunnat hålla en god kurs.

Den andra nya gruppen tycks ha haft en hel del svårigheter att få styrsel och ordning på sitt segel, och vid ett par tillfällen har detta plötsligt snurrat till, liksom utan kontroll. Därmed har faktiskt hela skeppets seglats äventyrats.

Det finns ännu en stor grupp besättningsmän som har, såvitt jag kan förstå, bekymmer med sitt stora segel. Det tycks som om det råder litet delade meningar inom gruppen om hur man bäst skall få seglet hissat, så att det inte drar alltför mycket i fel riktning.

Herr talman! Sedan den 10 mars är det ett faktum att räntekostnaden på statsskulden har ökat med ungefär de 6 miljarder kronor som vi talar om när det gäller besparingarna inom arbetsmarknadspolitiken. Det är kronans sjunkande värde som under denna tid har lett till att räntekostnaden har blivit så stor. Det var då som en del av besättningsmännen inte höll i sitt segel, utan skutan Svea vinglade till ordentligt.

Det har bl.a. betytt att en hel del av den optimism som så smått börjat sprida sig inom delar av svenskt näringsliv fick sig en knäck. Antydningar om senareläggningar av planerade investeringar visar att framtidstron är en känslig fågel. Det är inte bra att sådana knäckar sker. Vi behöver i dag verkligen så mycket positivt tänkande och så mycket av god vilja som möjligt för att människors misstro och missmod skall vändas i framtidstro. Det har talats om uppfinningar, uppfinningsklimat och innovatörer. De är också fåglar som är känsliga för hur vindarna blåser. Vi måste hjälpa dem och ge dem möjligheter att verkligen få utveckla sina unika gåvor.

Det har sedan de besvärliga besluten i kammaren fattades förts samtal om att finna lösningar på problemen.

Vi kristdemokrater såg därför med tillförsikt fram emot att de här samtalen mellan regeringen och Socialdemokraterna skulle leda till möjliga kompromisser om en ansvarsfull lösning och en ansvarsfull finansiering av kraftiga förstärkningar av insatser för att bekämpa arbetslöshetens gissel. Men

tyvärr, det räckte inte ända fram. Jo, i fråga om satsningar på åtgärder tycks det ha gått bra, men inte om hur finansieringen skulle ske.

Vi kristdemokrater är mycket besvikna över att inte dessa förhandlingar ledde fram till en hållfast överenskommelse. Vi vet ju litet mer om förhandlingarnas sakliga innehåll. Det förvånar i varje fall mig att det parti som säger sig veta och kunna bäst av alla bekämpa arbetslösheten har haft så litet av nya idéer att komma med.

Jag vet att det är mycket svårt att vara kreativ och innovativ när det gäller att bekämpa arbetslösheten. Men ärligt sagt har det nytänkande och de nya åtgärder som satts in det senaste året kommit från regeringen. Det är regeringens förslag. Vem kom t.ex. med idén om ungdomspraktiken? Jo, regeringen.

Det är inte uttryck för skadeglädje, men det är roligt att konstatera att vårt ungdomsförbund, KDU, redan för 10–11 år sedan hade ett förslag som är nästan identiskt med dagens ungdomspraktik. Man fick ganska mycket stryk på 80-talet för det sättet att blanda praktikarbete och utbildning. I dag är ungdomspraktik den största enskilda åtgärden i satsningarna för att motverka arbetslösheten.

Arbetslivsutvecklingen är något som växer. Det är också ett regeringsförslag, en regeringens innovation.

Vi kristdemokrater ser utomordentligt allvarligt på arbetslösheten och de problem som följer i dess spår. Vi anser det absolut nödvändigt att satsa offensivt för att hålla arbetslinjen. Allt annat är oförsvarligt.

De skrämmande prognoserna om arbetslösheten, som kommit fram de senaste dagarna, måste vi ta på allra djupaste allvar. Jag tycker att vi gör det när vi visar att vi, bl.a. genom mycket stora satsningar på infrastrukturens område, vill hålla folk i arbete. Inom kort skall man ta ställning till ett infrastrukturprogram av mycket stor omfattning. Där är det ju fråga om riktiga jobb och nödvändiga framtidsinriktade investeringar, inte bara sysselsättning. Men mer måste göras. Och fler förslag kommer i kompletteringspropositionen.

I en interpellation som jag inom kort skall få svar på av arbetsmarknadsministern har jag frågat om vi inte nu kunde göra något för att ytterligare öka ungdomspraktikanternas chans att få praktiken att övergå i fast anställning. När många inom kort har fullgjort sina sex månader och sommarpausen tar vid för ungdomspraktikanterna vid månadsskiftet maj/juni, menar jag att vi borde lätta på trycket på arbetsmarknaden genom en kraftfullt sänkt arbetsgivaravgift för dessa under kanske en tvåårsperiod – detta som en morot för att mana arbetsgivarna att tills-vidare-anställa dessa praktikanter. Det var det som vi helst ville, att praktikanterna när deras praktiktid var över skulle få en fast anställning.

Vidare har jag en fråga till arbetsmarknadsministern angående s.k. arbetsdelning. Den ställde jag i kammarans allmänpolitiska debatt. Den innebär i korthet att det borde finnas förutsättningar för att en heltidstjänst delas i två halvtider, som innehas av en heltidsarbetande som går ner till halvtidsarbete till förmån för en arbetslös. Det är ingalunda problemfritt, men det borde gå att finna och finslipa regler som skulle kunna ge en arbetslös bibehållen arbetslivskontakt.

Men hur är det nu med hålet i skrovet på skeppet Svea? Jo, vi tar in vatten, alltför mycket vatten. Vi måste på något sätt få kontroll över de våldsamma underskotten i statens finanser och statens budget. Såvitt jag har förstått har det ännu inte anvisats mer än två framkomliga vägar för att klara detta, dels reducerade kostnader för det som vi kostar på oss av överföringar av skattemedel till konsumtion, dels en tillväxt som ett väl fungerande näringsliv kan ge.

Att vi nu mer än någonsin i historien måste satsa på arbetsmarknadspolitiska åtgärder med insatser för att ge människor i näringslivet höjd kompetens får inte skymma den långsiktiga reparationen av grunden i vår ekonomi.

Jag kan inte förstå att stora skattehöjningar, som t.ex. Vänstern har föreslagit, är en framkomlig väg på lång sikt. Skall vi tjäna in både till avbetalning av redan lånade pengar och till framtida resurser för pensioner, sjukvård, utbildning m.m. måste export och näringsliv ge oss tillväxt. Stimulansen till hemmakonsumtionen får inte leda till en inflationsekonomi som medför räntehöjningar och ytterligare svårigheter. Nej, omsorg om räntenivåer och försvar av valutans värde är mycket viktiga delar i en balanserad ekonomi.

Herr talman! Det får inte vara så att besättningsmännen på den här skutan, när de skall försöka laga hålen i skrovet, sliter ifrån varandra materialet eller hojtar och skriker: Jag skall slå på alla spikarna, annars vill jag inte vara med. Det är nu det gäller att visa ansvar för vårt folk och land och inte kortsiktigt enbart värna om egna fördelar. Vi måste våga föreslå och ta impopulära beslut för att långsiktigt säkerställa de stora och breda gruppernas välfärd.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till utskottets hemställan i mom. 1–19 och 23–41 samt till reservationerna 9, 10 och 11.
(Applåder)

Anf. 45 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Harald Bergström säger att vi behöver positivt tänkande och framtidstro. Det är helt och hållet sant. Men på min skuta, som innefattar 150 000 medlemmar – det är Gävle – Dala LO-distrikt – finns det inte särskilt många som har framtidstro nu. Jag tror inte att det finns någon som tycker att den föreslagna försämringen av a-kasseersättningen är rätt och riktig.

I de här två länen, Gävleborgs och Kopparbergs län, står 45 000 människor utanför arbetsmarknaden. De är öppet arbetslösa eller befinner sig i arbetsmarknadsåtgärder. Bara a-kasseersättningen för de här människorna kostar 5 miljarder.

Länsarbetsnämndernas prognoser talar om att 60 000 människor befinner sig i den här situationen. Då ökar kostnaden till 6,5 miljarder. 75 % av de här människorna är verksamma i arbetaryken: i vården, i byggsvingen och i industrin. Än så länge är den klart dominerande andelen av de arbetslösa män. Men vi vet också att utslagningen av arbetsplatser inom den offentliga sektorn kommer att öka dramatiskt i framtiden. Då kommer kvinnoarbetslösheten att öka mycket markant.

Jag tror inte att människor kommer att finna sig i detta. De vill arbeta. Därför demonstreras det nu utanför Sveriges riksdag varje dag. I tisdags var

Byggnads från Dalarna här. För ett par veckor sedan var arbetslösa från Gävle här. Varje dag går byggvakten utanför riksdagens hus. Dessa demonstrationer kommer att fortsätta. De kommer att öka i antal, och de kommer att öka i aggressivitet, eftersom desperationen kryper in på människorna.

Hur har det kunnat bli så här? Jag tror att det är en medveten politik. Den bedrivs för att man skall tämja facket. Inom facket är man inte så stor i näbben när arbetslösheten är hög.

Bo Lundgren sade för en tid sedan i Hong Kong att Sverige är ett lågskatteland och skall bli ett land med låga löner. Nu har Carl Bildt åkt dit, och han kanske har samma budskap. Vad skall vi dra för slutsatser av det? Skall vi göra billiga leksaker i Sverige i framtiden och Hong Kong utvecklas till en industrination?

Varför väljer regeringen alltid den åtgärd som försvagar de svaga och stärker de starka? Varför försämrar man ersättningen från a-kassan, och varför satsar man inte på att få människor i arbete? Det är både billigare och bättre. Det är bättre för staten, och inte minst är det mycket bättre för dem som i dag går arbetslösa.

Varför satsar man på ungdomspraktik som innebär att ungdomarna stängs in i underbetald sysselsättning och försätts i en ganska så rättslös situation? Varför satsar man i Arbetsrättsutredningen på att göra arbetsgivarna så gott som enväldiga? Varför slår inte regeringen fast att man i Sverige skall arbeta under svenska avtal?

Jag tror att det helt enkelt är så att man vill att facket och arbetarna skall veta sin plats. Men effekten kommer givetvis att bli den omvända. Människorna förkastar en politik som bygger på ojämlikhet och orättvisa.

Hur kan regeringen tro att dessa människor skall sätta sig på samma tåg in i EG som den regering som gör sitt bästa för att de skall bli fattiga och rättslösa? Jag tror inte att det kommer att bli fallet i Dalarna och i Gävleborg. Man stiger av tåget.

Jag vill avslutningsvis referera vad Sture Nordh sade i radion i morse. Han sade följande: Nu behöver vi ett sysselsättningspolitiskt undantagstillstånd i Sverige. Han har rätt.

I detta anförande instämde Karl Hagström (s).

Anf. 46 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! I onsdags var jag och fem andra på uppvaktning hos arbetsmarknadsministern. Vi redovisade då de problem vi har med arbetslösheten i Hagfors. Vi har 9 % öppet arbetslösa, ca 20 % om man tar med dem som är sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och ungdomar som går utan jobb. Vi blev väl mottagna och fick också ett positivt besked om att bestämmelserna för företagsstöd skall förbättras. Det är bra, och det är vi tack-samma för. Tyvärr varslades redan dagen efter, på torsdagen, ytterligare 270 om avsked vid Hagfors Järnverk.

Redan hösten 1992 avskedades 350 anställda på denna arbetsplats. Det är mycket vanligt att de jag talar om förlorar mer än 10 % av inkomsten vid arbetslöshet – ja man förlorar bra mycket mer, kanske 30 %, redan med dagens bestämmelser. Det blir definitivt inte bättre för de lågavlönade, vilka

redan förut har en svår ekonomisk situation, om de blir arbetslösa när de bestämmelser vi fattar beslut om i dag gäller.

Ekonomin för den som blir arbetslös får sig i dag en ordentlig knäck. Skall jag behöva åka hem och redovisa att de många arbetslösa får ytterligare försämringar genom en sänkning av ersättningen till 80 %, och att den borgerliga majoriteten i riksdagen beslutat om detta?

Den situation som vi upplever i dag är tyvärr alltför vanlig i hela landet. Det finns andra förslag till lösningar av detta problem. Jag och några fackliga kolleger har väckt en motion där vi kräver att marginalsatten skall höjas för oss och andra som tjänar över brytpunkten. Detta förslag röstades ner i onsdags. Det finns också en annan socialdemokratisk motion där man för fram samma krav. Den lösningen är möjlig och skulle upplevas som mera rättvis. Det skulle fördela de ekonomiska bekymren på ett bättre sätt.

Vi behöver ett bättre samförstånd om hur vi skall lösa de ekonomiska problemen, vilka sannerligen är stora. Vi måste få till stånd en bred uppställning för en sådan politik. Det lyckas vi aldrig med om vi låter besparingarna ensidigt gå ut över grupper som redan förut har en nästan omöjlig ekonomisk situation.

I stället för att försämma ekonomin för de arbetslösa med upp till 17 000 kr per år vill vi socialdemokrater ta pengarna på de höga inkomsterna. Skattehöjningen skulle bli ca 5 000 kr, och det har vi som tjänar mycket råd med.

Fru talman! Jag vill uppmana de borgerliga ledamöterna, speciellt de från Värmland, att tänka över denna fråga än en gång innan vi röstar. Rösta på den socialdemokratiska linjen i denna fråga. Vältra inte över hela problemet på dem som redan förut har det besvärligt, nämligen de arbetslösa.

I detta anförande instämde Magnus Persson och Lisbeth Staaf-Igelström (båda s).

Anf. 47 ALF ERIKSSON (s):

Fru talman! Sällan har väl ett betänkande från arbetsmarknadsutskottet väckt sådan uppmärksamhet som det som nu behandlas, och det är inte märkligt. Skulle en lönesänkning på över 11 % för över 600 000 anställda gå spårlöst förbi? Självfallet inte. Den skulle förmodligen orsaka en arbetsmarknadskonflikt.

Nu föreslås lönesänkningen drabba de 600 000 personer i landet som är arbetslösa och som har det värst. Ändå är det inte de arbetslösa som protesterar aggressivast. Nej, de ställer berättigade krav på jobb så att de kan försörja sig och sina familjer, och i andra hand kräver de en arbetslöshetsersättning som gör att de kan klara sitt livsuppehälle.

De riktiga attackerna kommer från nyliberala ekonomer och företagsledare som hotar att inställa miljardinvesteringar och flytta utomlands därför att, som de uttrycker det, politikerna inte kan komma överens. Jag undrar vad man menar med "överens". Det fanns ju under veckans förhandlingar i botten ett justerat utskottsbetänkande med regeringspartiernas förslag om 10-procentig sänkning av ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen och Ny demokratis förslag om en ännu kraftigare neddragning. Förhandlingarna gällde ett alternativ till detta.

Kan det vara så att det SAF-styrda näringslivet beklagar utgången av förhandlingarna därför att a-kasseersättningen nu uppenbarligen sänks? Eller är man så förblindad av sin aversion mot politiker och fackföreningar att man protesterar mot sina egna förslag?

Fru talman! Nu är det hög tid att lägga förlegade nyliberala idéer åt sidan och att ägna alla krafter till att skapa arbeten och utbildningstillfällen.

I mitt hemlän Halland hade SIF, SALF och Metall inbjudit politiker tillsammans med Länsarbetsnämnden till en träff i måndags. I ett län som tidigare klarat sysselsättningen bättre än andra är nu situationen närmast katastrofal. Närmare 40 % av Metalls medlemmar går arbetslösa, och värre blir det när alla varslen träder i kraft. Till hösten beräknas hälften av länets byggnadsarbetare sakna arbete, och kommunerna minskar sin personalstyrka på löpande band.

Fru talman! Tillsammans med facken i Halland har vi socialdemokrater liksom på de flesta platser i landet kartlagt objekt som behöver utföras och som skulle kunna sysselsätta många arbetslösa. Vi vet att kunskapsnivån är lägre i Halland än genomsnittligt hos befolkningen i landet, och därför kräver vi mer av utbildning. Utbildning kostar mindre för samhället än utbetalning av passiva kontantstöd.

Arbetare och tjänstemän i Halland liksom i riket i övrigt förstår inte den inställning som regeringspartierna intar. De begriper däremot att det inte går att enbart minska på statens utgifter när det är brist på efterfrågan på varor och tjänster. Det ger bara färre jobb, lägre intäkter till stat och kommun och nya krav på besparingar. De anser liksom vi socialdemokrater att denna högergångade skruv bara vrider oss ner i arbetslöshetens trask och att det för att vi skall upp ur träsket behövs satsningar på arbete och utbildning, satsningar som ger större utbyte både för den arbetslöse och för samhället än ett passivt kontantstöd.

Av denna anledning instämmer jag i de yrkanden som tidigare framställts av Ingela Thalén.

Anf. 48 JOHN BOUVIN (nyd):

Fru talman! Riksdagsledamöter! I dag gäller det a-kassan. Jag skall göra en snabb genomgång av det som har hänt här sedan en kvart över nio i morse.

Ingela Thalén sade: Gemensamt skall vi dela på denna svåra börda. Alla måste vi vara med och betala. Det är en fråga om rättvisa. Om inget dramatiskt sker kommer vi att få 11 % öppen arbetslöshet. Regeringen har tappat kontrollen. Regeringen måste fatta de rätta besluten.

Sedan kom Hans Andersson, Vänsterpartiet. Han tyckte att vi är högerextremister. Han sade vidare i ett underligt uttalande att arbetslösheten är nyttig för företagare. Det begrep jag inte riktigt, men han kanske kan förklara vad han menade. Hans Andersson tyckte vidare att vi nydemokrater är en skam för demokratin, att vi bedriver klasskamp osv.

Elver Jonsson tyckte att vi tillsammans med Vänsterpartiet befann oss i politikens ytterkanter osv. Det handlade mycket om motsättningar.

Börje Hörnlund berättade om det s.k. rättvisa systemet med avgifter, där bl.a. bönderna fått betala 1 500 kr per år utan att få vara med i a-kassan.

Johnny Ahlqvist klagade över att hans motioner och andra socialdemokratiska motioner i olika frågor inte fått stöd från andra håll. Jag vill då fråga honom: Varför stödde inte Socialdemokraterna nydemokraten Jousmas motion som väcktes i november? I så fall hade dess förslag nu varit på väg att genomföras.

Laila Strid-Jansson tog upp fallskärmsavtalen, och även Marianne Andersson tog upp en bra sak, vilket jag vill ge henne en eloge för.

Anders G Högmark påstod att det var bedrövt att fallskärmsavtal skulle behövas. Han sade också att det inte finns någon lagstiftning mot sådana. Men det finns en sådan. Jag har citerat den tidigare, och jag skall inte göra det igen. Det gäller avtalslagen 36 § i handelsbalken 1. Jag har tagit reda på att detta lagrum kan användas redan i dag. Problemet är bara att man inte vill göra det. Både Wibble och Könberg har svarat en nydemokrat att man inte är intresserad av detta.

Vidare på listan av inlägg: Harald Bergström var inne på skepp och segel, och Bengt-Ola Rytting menade att vi har en medveten politik att gå emot facket.

Jag kan tala om att min yrkesbakgrund är stålverksarbetarens och att jag har tillhört facket, men att jag numera har gått ut ur det. Jag vill påstå att skulden för den situation som vi har i Sverige i dag till stor del ligger hos facket. Jag vågar säga det, för så är det. Vi måste gå längre tillbaka i tiden för att få reda på varför det har blivit som det har blivit. Det gäller vår skattepolitik, något som man inte brukar ta upp. Socialdemokraterna vill höja arbetsgivaravgiften, vilket ger ännu mer arbetslöshet osv.

I en annons i Dagens Industri stod det häromdagen så här: "Till Sveriges politiker – nu får det vara NOG!" I annonsen fanns många tankvärda ord. Det framhölls bl.a. när det gäller framträdanden inför massmedierna: "När ni uppträder i massmedia så kräver vi att ni i ärligt uppsåt utnyttjar tiden för att ge information om Sveriges situation. Vi vill ha seriös debatt, klara besked, sanningsenliga uppgifter."

Handen på hjärtat, mina damer och herrar! Vad tycker ni att vi har hållit på med här i dag? Ja, saken är klar – inte är det med detta.

Också jag börjar få nog. Varför kastar ni skräp på oss nydemokrater? Har ni inte börjat fatta vad vi är ute efter? I samband med beslutet om delpensionen fick ni en förevändning, när vi ändrade oss i voteringen. Då blev ni jätteluckliga. Detta är något som man alltid kan använda. Ni menar att man inte kan lita på oss osv. Jag tycker att det är ynkligt att ni använder detta argument. Lägg av med det, nu!

Hur kan ni förklara ert uppträdande mot oss i valrörelsen när det gällde de 196 miljarder som vi ville spara in? Då skrattade ni åt oss.

Och vem var det som i denna kammare sade: Sluta med att kämpa för kronan! Jo, det var vår partiledare. Han fick mycket ve och spe för detta. Vad kostade den operationen för de svenska skattebetalarna? 40 miljarder kronor! Men det är ingen som säger någonting om den saken.

Förstår ni att vi börjar bli litet grand desperata? Vi har många vettiga förslag, men socialdemokrater, vänsterpartister m.fl. bygger upp murar mot oss. För mig framstår det som högst märkligt.

Låt mig återkomma till företagarna i Dagens Industri och använda litet av

fotbollsspråket. Det gula kort som jag har här i min hand gäller oss alla här. Det är en varning för att företagarna har fått nog.

Jag vill också återkomma till det som ni talade om i samband med delpensionsbeslutet. I Dagens Industri lördagen den 20 mars hette det i en rubrik: "Dennis: Nyd spolierade utsikterna till sänkt ränta". Sedan spred man en massa dynga på det temat. Tisdagen den 23 mars återkommer man med följande notis:

"Fel om Dennis och nyd

I lördagens tidning refererade vi en Reuterartikel, författad av riksbankschefen Bengt Dennis.

Inledningen om ny demokratis agerande i riksdagen framställdes felaktigt som ett citat ur Bengt Dennis artikel. Han nämnde över huvud taget inte Ny demokrati.

Vi beklagar."

Men skadan är ju redan skedd.

Anf. 49 TALMANNEN:

Jag antar att John Bouvin är medveten om att ämnet för debatten är arbetsmarknadspolitik.

Anf. 50 JOHN BOUVIN (nyd):

Jag är väl medveten om detta, fru talman. Grunden måste läggas till varför det blir som det blir. Jag tillåter mig att tala fritt ur hjärtat.

Jag skall fatta mig kort, så att jag håller mig inom taletiden. Jag avslutar med att säga ett det är svenska folket som kommer att avgöra om vi i Sveriges riksdag skall sitta kvar eller inte. Det behövs en allmän skärpning. Det gäller alla. Jag hoppas verkligen att svenska folket inte ger oss rött kort, för då är det illa. Det skall ni ha klart för er. Det ligger väldigt nära i tiden.

Nu har vi påskuppehåll. Jag hoppas att vi kan ta hänsyn till alla frågor i samband med behandlingen av kompletteringspropositionen, och att vi kan sluta fred i kammaren. Det räcker inte att vi skickar in sju gubbar för att trycka – pang, pang, pang! Så är det ju nu.

Glad påsk!

Anf. 51 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Jag skall inte recensera föregående talare eller någon annan talare. Jag kan instämma i något som John Bouvin sade. Han visade rött kort, och jag skulle vilja använda rött kort på regeringen, som inte finns här i kammaren. Den skulle behöva utvisas.

Vi lever i ett samhälle där vi i diskussioner kan höra att de ekonomiska problemen är Socialdemokraternas fel. När Moderaterna var i opposition var det sossarnas fel. Nu när man är i regeringsställning är det också Socialdemokraternas fel. Man kan fundera över vilket ansvar regeringen egentligen har för att klara jobben för människor.

Fru talman! I dagarna kommer 800 metallarbetare på Volvo i Uddevalla att få lämna sina jobb. Under ett halvårs tid har jag med jämna mellanrum från denna talarstol ställt frågor till olika ministrar – näringsministern och arbetsmarknadsministern – om vad de ämnar göra för att behålla den kom-

petens som finns på fabriken. Under detta halvår har svaren uteblivit varje gång diskussionen har förts.

När vi här i riksdagen bestämmer oss för att vi skall satsa på något område, vilket vi gjorde i samband med att varvet lades ned i Uddevalla, satsas det stora pengar. Volvo fick en hel del stöd i olika former.

Jag har frågat arbetsmarknadsministern, som inte är här nu, vad han ämnar göra och om han har fört diskussioner för att kunna klara situationen. Jag har inte fått något svar. Då blir jag litet förundrad.

I TV och andra massmedier säger man att politikerna måste ta ett ansvar. Naturligtvis vill jag som politiker vara med och ta ett ansvar. Men vi har en regering som har fått förtroendet att regera av svenska folket. Det var ju det förtroendet regeringen fick vid det förra valet. Vi socialdemokrater fick omkring 37 % av rösterna och gjorde det sämsta valet sedan 1928. Regeringen har fortfarande efter ett och ett halvt års regerande inte kommit underfund med att den har ett ansvar. Den säger att de ekonomiska problemen är Socialdemokraternas fel.

Det är märkligt. Om regeringen vill ta ett ansvar, borde den kunna svara på de frågor som ställs. Det verkar som om regeringen inte vill stötta och hjälpa till. Delegation på delegation åker till olika departement och myndigheter i Stockholm för att uppvakta och få svar på en del frågor.

De människor som åker för att uppvakta på departementen säger att det värsta är att de inte har någon att tala med. Det är skillnaden mellan den nuvarande politiken och den jag upplevde när Socialdemokraterna var i regeringsställning. När vi hade bekymmer i Uddevalla hade vi regeringsledamöter att tala med, och vi kunde resonera med tjänstemän på departementet om vilka möjligheter man bör ha för att utveckla en region. I dag är det tyst.

Prognosen tyder på att det i Göteborgs och Bohus län kommer att finnas ungefär 40 000 arbetslösa efter semestrarna. Till det skall läggas de människor som omfattas av åtgärder. I Uddevalla kommun kommer drygt 20 % att vara arbetslösa efter nedläggningen av Volvofabriken och fönsterfabriken. Arbetslösheten bland metallarbetare kommer att vara över 40 %.

Det är den vardag som mina kompisar lever i och som jag kommer att möta när jag kommer hem nu. Man kan diskutera tior hit och dit, men de metallarbetare på Volvo i Uddevalla som nu i dagarna blir utan arbete kommer att förlora ungefär 1 500 per månad genom den sänkning av a-kasseersättning som regeringen vill göra. Det är metallarbetarnas vardag i Uddevalla.

Vårt förslag innebar att man skulle se till att alla fick betala några tior. Det är den verkligheten det handlar om: 1 500 kronor för de metallarbetare som blir utan sina jobb på Volvo.

Det är väl snart dags för regeringen att komma underfund med att det är den som har majoritet i riksdagen. Det är inte Socialdemokraterna, som nu bär ansvaret för att regeringen inte för den politik som den borde föra. Det är därför jag håller med om att man bör visa rött kort. Om det är någon som borde utvisas och försvinna från Kanslihuset så är det den nuvarande regeringen, så att vi kan få litet ordning och reda i landet.

(Applåder)

Fru talman! Jag är verksam i en mycket liten kommun – Älvkarleby kommun i Uppsala län. Det är en kommun som har mycket stora ekonomiska problem med skulder uppåt 150 miljoner kronor. För att göra den siffran begriplig kan jag säga att det skulle motsvara 15 miljarder i Stockholm.

Räntorna svarar mot nästan två skattekröner. Den öppna arbetslösheten har stigit till 9,72 %, vilket placerar kommunen på en sjätteplats i Sverigestatistiken.

Vi har en av Sveriges lägsta utbildningsnivåer inom kommunen. Jag träffar såväl unga människor utan arbete som gamla trotjänare som blivit utslitna och utslängda från en hårdnande arbetsmarknad.

Kommunens stora industri, Skutskärsverken, har de senaste fem sex åren avskedat ca 600 människor. Det är mycket, för kommunen är liten med bara 9 300 invånare.

Innan jag vänder hem till vardagen – till kommunen och kommunalpolitiken – vill jag förmedla mina intryck från lokal kommunal nivå.

Fru talman! Sverige lever över sina tillgångar. Statsskulden, liksom arbetslösheten, ökar i snabb takt. Jag fick i går reda på att utbetalningarna från a-kassorna utgör 250 miljoner kronor per dag. Räntekostnaderna på 95 miljarder kronor utgör en sjättedel av statsbudgeten och är i dag större än statsbudgetens samlade utgifter för pensioner inkl. åldrings- och handikappomsorg. Dessa belopp ökar snabbt.

Situationen har inte uppstått enbart under de senaste 18 månaderna. Både den nuvarande regeringen och 80-talets socialdemokratiska regeringar får ta på sig ansvaret för den rådande situationen.

De devalveringar som gjordes under 80-talet – den s.k. tredje vägens politik – lade grunden till bl.a. de stigande fastighetspriser och spekulationsaffärer som ledde fram till bankkrisen.

Bankerna lånade under 80-talet frikostigt ut pengar, och inflationsbaljongen och överpriserna på fastigheter pumpades allt större. Nu har bubblan spruckit.

Bankerna står i kö till den s.k. bankakuten. Näringslivet har halkat efter konkurrenterna i Europa, USA och Asien – i synnerhet Japan. Svenska folket har invaggats och invaggas fortfarande i dag i den falska tron att ett regeringsskifte löser alla problem.

Oavsett vilken regering som sitter behövs det krafttag. Socialdemokraterna får om det blir aktuellt ärva den situation som de själva har varit med om att lägga grunden till under 80-talet. Den tredje vägen slutar i en kraftig uppförsbacke med upplåning och återupplåning. Det tar emot.

Färden i nedförsbacken pågår, och räntekostnaderna på gamla och nya lån accelererar. Det ekonomiska bromssystemet fungerar inte. Socialdemokraterna anser tydligen att man skall vänta med att bromsa till dess att nästa konjunkturuppförsbacke börjar.

Det sägs ju att sanningen är den att det svenska folket lever över sina tillgångar. Då reagerar låginkomstagarna och undrar om de lever över sina tillgångar. Nej, det är statens tillgångar vi lever över. Jag tror att det pedagogiskt är väldigt viktigt att reda ut detta.

De goda välfärdssystem som utvecklades under ett blomstrande 60-tal och

byggdes på under 70-talet förutsatte bl.a. låg arbetslöshet och god tillväxt i ekonomin. Relativt få människor, ca 2,3 % arbetslösa, nyttjade systemet för att få hjälp att klara sin ekonomi i avvaktan på ett nytt arbete.

Nu behöver alltför många stöd, och pengarna rinner ur Arbetsmarknadsfonden. Vi har en ekonomi som förmodligen för tredje året i rad kommer att uppvisa en minskning av samhällets samlade inkomster.

Våra gemensamma fackföreningar försvarar sina medlemmars intressen hårdnackat, vilket är deras uppgift. Också jag och andra här är medlemmar av fackföreningar. Men statsbudgeten räcker inte till. Alla politiker måste ta på sig uppgiften att föra ut detta faktum. Det är ohållbart i längden att förtiga den bistra sanningen.

I dag lånar vi och pantsätter våra barns och barnbarns framtid. Så kan det inte få fortsätta. Hur skall vi kunna se våra barn och barnbarn i ögonen i framtiden om vi fortsätter att föröda och förskingra deras framtida rätt till välfärd?

Diskussionen kretsar i dag kring huruvida arbetslöshetsförsäkringen skall ge 80 eller 90 % i ersättning vid arbetslöshet. Socialdemokraterna har bundit sig alltför hårt vid att nivån skall vara oförändrad. Vi vet alla i denna kammarare att vi måste ställa om kursen för framtiden redan nu, annars riskerar vi att gå en ännu dystrare framtid till mötes.

De arbetslösa utgör ingen homogen grupp. Låt oss i dag öppna för ett system med något lägre ersättning – 80 % – vid arbetslöshet. Som kommunalman anser jag det ur kommunperspektiv vara nödvändigt att tanken på en nedre brytpunkt – ett skyddsnät – i arbetslöshetsförsäkringen för människor med de allra lägsta inkomsterna väcks. Om det inte görs, vältras det framtida ansvaret för dem som hamnar under existensminimum över på kommunerna. Stat och kommun är ju kommuniserande kärn. Det gäller samhällets totala utgifter.

Kommunerna kommer i annat fall att tvingas fylla upp med socialbidrag för att personer med de lägsta inkomsterna skall få leva på en till nöds godtagbar nivå. I fattiga kommuner som Älvkarleby ansträngs ekonomin ännu hårdare om man tvingas lösa de problem som inte klaras av centralt.

Fru talman! Nu är det bråttom med att få en nationell samling för en politik som skapar grunden för Sverige att gå mot en ljusare framtid. Förhandlingar på partiledarnivå måste upptas inför slutspurten i arbetet med kompletteringspropositionen. Deras uppdrag bör vara att konstruera ett väl sammansatt, rättvist och hållfast restaureringsprogram för Sveriges ekonomi under resten av 90-talet.

Min uppfattning är att det för Sveriges skull inom en inte alltför avlägsen framtid måste bildas en blocköverskridande regering. Westerbergplanen kan därvidlag vara en lämplig startpunkt för fortsatta sakpolitiska diskussioner och avgöranden.

Överläggningen var härmed avslutad.

Bakgrunden till utskottets betänkande

Utskottets uttalande godkändes med 183 röster mot 144 för godkännande av uttalandet i reservation 1 av Ingela Thalén m.fl.

Bo G Jenevall (nyd) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats vara frånvarande.

Mom. 1 (arbetsmarknadspolitikens förutsättningar och inriktning)

Först biträdades reservation 3 av Laila Strid-Jansson med 22 röster mot 16 för meningsyttringen av Hans Andersson i motsvarande del. 290 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 2 av Ingela Thalén m.fl. med 144 röster mot 22 för reservation 3 av Laila Strid-Jansson. 162 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 184 röster mot 144 för reservation 2 av Ingela Thalén m.fl.

Mom. 2 (medelsanvisning till Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Ingela Thalén m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (åtgärdsvolym)

Först biträdades reservation 5 av Ingela Thalén m.fl. med 131 röster mot 11 för meningsyttringen av Hans Andersson i motsvarande del. 185 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 184 röster mot 143 för reservation 5 av Ingela Thalén m.fl.

Torgny Larsson (s) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 7 (arbetsmarknadsutbildningens inriktning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Ingela Thalén m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (kompetensutveckling inom företagens ram)

Först biträdades reservation 7 av Ingela Thalén m.fl. med 132 röster mot 11 för meningsyttringen av Hans Andersson i motsvarande del. 185 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 183 röster mot 144 för reservation 7 av Ingela Thalén m.fl.

Bo G Jenevall (nyd) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats vara frånvarande.

Mom. 13 (reglerna för företagsutbildning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Ingela Thalén m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (riktlinjer i fråga om arbetslöshetsförsäkringen m.m.)

Reservation 9 av Elver Jonsson m.fl. bifölls med 184 röster mot 144 för utskottets hemställan.

Mom. 21 (finansiering av arbetslöshetsförsäkringen m.m.)

Reservation 10 av Elver Jonsson m.fl. bifölls.

Mom. 22 (finansieringen av arbetslöshetsersättningarna på längre sikt m.m.)

Reservation 11 av Elver Jonsson m.fl. bifölls med 183 röster mot 145 för utskottets hemställan.

Mom. 27 (krav på motprestation från de arbetslösa)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 21 för reservation 13 av Laila Strid-Jansson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Harriet Colliander (nyd) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats vara frånvarande.

Mom. 29 (kvinnornas arbetsmarknadssituation)

Utskottets hemställan bifölls med 184 röster mot 144 för reservation 14 av Ingela Thalén m.fl.

Mom. 33 (arbetsmarknaden för invandrare/flyktingar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot meningsyttringen av Hans Andersson i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 36 (arbetsmarknaden inom den offentliga sektorn)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 184 röster mot 144 för utskottets hemställan med godkännande av motiveringen i reservation 15 av Ingela Thalén m.fl.

Mom. 37 (medelsanvisning till arbetsmarknadspolitiska åtgärder)

Först biträdades reservation 16 av Ingela Thalén m.fl. med 133 röster mot 11 för meningsyttringen av Hans Andersson i motsvarande del. 181 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 183 röster mot 145 för reservation 16 av Ingela Thalén m.fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 14.01 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.30, då de till dagens bordläggning aviserade ärendena väntades föreligga.

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30.

8 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositionerna

1992/93:175 Medicintekniska produkter m.m.

1992/93:181 Sveriges tillträde till Förenta nationernas Konvention mot kemiska vapen

1992/93:203 Rätt för Sveriges exportråd att bevilja visering

1992/93:231 Högskolor i stiftelseform – mångfald för kvalitet

1992/93:239 Ombildning av Statens provningsanstalt till aktiebolag, m.m.

1992/93:242 Minskad statlig reglering av kommunernas ansvar för boende-frågor

Finansutskottets betänkanden

1992/93:FiU15 Riksdagens revisorer och deras kansli

1992/93:FiU16 Anslag till Riksgäldskontoret

1992/93:FiU17 Omstruktureringar i statsförvaltningen

1992/93:FiU18 Den statliga rationaliseringsverksamheten och revisionen

1992/93:FiU19 Statlig förvaltning

Skatteutskottets betänkanden

1992/93:SkU25 Vissa punktskattefrågor

1992/93:SkU33 Bostadsbeskattning m.m.

Lagutskottets betänkanden

1992/93:LU22 Olovliga bortföranden av barn samt vårdnad och umgänge m.m.

1992/93:LU36 Äktenskaps- och sambofrågor

1992/93:LU37 Sjöfylleri

1992/93:LU38 Ändringar i konsumentkreditlagen

Utrikesutskottets betänkanden

1992/93:UU16 Samarbete med Baltikum, Central- och Östeuropa

1992/93:UU21 Situationen i det tidigare Jugoslavien

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1992/93:SfU7 Invandrar- och flyktingpolitiken

Trafikutskottets betänkande

1992/93:TU24 Vägverket

9 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställts

den 2 april

1992/93:116 av *Ingvar Eriksson* (m) till jordbruksministern om användningen av omställd åkermark:

Då riksdagen i juni 1990 fattade beslut om ny jordbruks- och livsmedelspolitik var omställningspolitiken en viktig del. Beslutet innefattade stimulans för en snabb och varaktig omställning av åkermark till annan produktion än till livsmedel. För detta skulle utgå stöd för omställning.

Omställningsstödet utgick i form av villkorslån med vissa bestämda krav: att marken skulle överföras till produktion av annat än livsmedel. Sådan produktion skall alltså inte konkurrera med befintlig livsmedelsproduktion.

Vidare att odling av prisreglerade grödor måste minskas med samma antal hektar som man erhåller omställningsstöd för.

Statens jordbruksverk har enligt cirkulär nr SJVFS 1991:19 meddelat att det inte är tillåtet att använda fabrikspotatis odlad på omställd mark som underlag för rabbatering av potatisstärkelse till derivat och pappersindustri.

Det har kommit till min kännedom att en stärkelsefabrik, med vete som råvara, startat och ytterligare planeras i landet. Enligt uppgift skulle denna startade fabrik försörjas med vete odlad på omställd åkermark med erhållit omställningsstöd. Kontrakt mellan odlare och fabrik lär tecknas på samma sätt som inom den traditionella produktionen av potatisstärkelse.

Det skulle enligt uppgift dock vara så att den i fabriken framtagna stärkelsen levereras vidare till annan svensk industri för tillverkning av glykos – ett gränsskyddat livsmedel. Därvid kommer denna vetestärkelse, odlad på omställd areal, att ersätta eller slå ut potatisstärkelse från fabrikspotatisarealer på icke omställd åkermark.

Enligt min uppfattning synes denna produktion av vetestärkelse med vidare förädling till glykos, vilket är ett gränsskyddat livsmedel, stå i klar strid med beslutet år 1990 angående livsmedelspolitiken. De av Statens jordbruksverk utgivna föreskrifterna har ej heller följts.

Det inträffade är allvarligt då följden blivit att produktion av potatisstärkelse missgynnats. Möjlighet att odla fabrikspotatis för stärkelse avsedd till livsmedel på omställd mark saknas.

I anledning av det anförda vill jag ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta i syfte att intentionerna i 1990 års livsmedelspolitiska beslut till fullo följs vad gäller användning av omställd åkermark?

Anmäldes att följande frågor framställts

den 1 april

1992/93:509 av *Inger Hestvik* (s) till justitieministern om utbildningen av personal som utreder sexualbrott mot barn:

I ett frågesvar den 23 mars i år rörande passlagarna framförde justitieministern sin åsikt att det är viktigt att vi får bättre möjligheter att utreda och även lagföra brott som begåtts utomlands.

I det syftet har enligt justitieministern svenska sambandsmän i Bangkok utbildats för att kunna medverka i utredningar när det gäller sexualbrott mot barn.

Min fråga till justitieministern är:

Hur är utbildningen upplagd?

1992/93:510 av *Ingrid Näslund* (kds) till socialministern om åtgärder mot drogbekämpning:

Flera undersökningar visar att det finns klara samband mellan tobaksrökning och narkotikabruk. De flesta som är narkotikaberoende började med att röka tobak. Det finns tydliga tecken på att övergången till narkotika i de allra flesta fall sker från tobaksrökning till hasch och marijuana.

Enligt tidningsuppgifter har nu den starkt beroendeframkallande drogen rökheroin börjat nyttjas i allt större utsträckning, framför allt bland ungdomar. Införseln av rökheroin till Sverige har ökat markant de senaste två åren, och heroinmissbruket har femfaldigats bland ungdomar sedan slutet av 80-talet. Uppgifter finns om att rökheroin blandas i hasch utan att köparen vet om det. På det sättet får man nya fasta kunder. Många upplever att attityden till droger har blivit liberalare.

Att rökning tydligare än förut kan komma att bli inkörsporten till narkotika är mycket allvarligt.

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att intensifiera drogbekämpningen på alla plan med anledning av den starka kopplingen mellan olika droger och det ökade drogbruket i Sverige?

1992/93:511 av *Leif Carlson* (m) till statsrådet Reidunn Laurén om patentskyddet för läkemedel:

I ett interpellationssvar till mig den 28 januari 1993 rörande förbättrat patentskydd för läkemedel angav statsrådet att hon om det inom en månad eller så skulle visa sig att EES-avtalet drar ut på tiden avsåg att ge sina medarbetare i uppdrag att "börja utarbete ett förslag till nationell lagstiftning om tilläggsskydd".

Patentskyddet är av utomordentlig betydelse för svensk läkemedelsindustri. Det är nu betydligt mer än en månad sedan statsrådet avgav sitt svar. Det står nu klart att EES-avtalet drar ut på tiden.

Vilka åtgärder har statsrådet vidtagit för att få till stånd en nationell lagstiftning om tilläggsskyddet?

den 2 april

1992/93:512 av *Lars Stjernkvist* (s) till statsrådet Reidunn Laurén om ändringar i bruksvärdessystemet:

Enligt pressuppgifter har regeringen bestämt sig för att förändra hyresförhandlingslagen. Allmännyttan skall inte längre vara hyresledande, den kollektiva hyressättningen skall brytas upp och större hyresskillnader skall tillåtas. Den som vill och kan skall kunna förhandla till sig en lägre hyra än övriga. Det låter inte så tokigt. Baksidan är att det samtidigt skall vara möjligt för fastighetsägare att i större utsträckning ta ut högre hyror än övriga, om det finns någon som är beredd att betala mer. Det heter förstås att bruksvärdet skall vara kvar, men den kritiske frågar sig om bruksvärde kan vara vad som helst. Han eller hon undrar också om regeringen är på väg att överge sitt vallöfte om att inte införa marknadshyror.

Mot bakgrund av ovanstående undrar jag vilka åtgärder statsrådet är beredd vidta för att hyrorna inte skall höjas som en följd av förändringar av bruksvärdessystemet.

1992/93:513 av *Birgitta Johansson* (s) till statsrådet Bo Lundgren om allmänhetens bankombudsman:

Riksdagen beslutade i december 1992 att inrätta allmänhetens bankombudsman.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga statsrådet följande:

När verkställer statsrådet riksdagens beslut?

1992/93:514 av *Stina Eliasson* (c) till statsrådet Bo Lundgren om skatteavdrag för broavgifter:

Landets första avgiftsfinansierade bro blir klar för trafik nu i sommar. Det är bron över Rödösundet i Jämtland. Därmed kommer körsträckorna inte minst för arbetspendlarna till och från Östersund att förkortas med 1,5–2 mil. Samtidigt minskas de negativa miljökonsekvenserna.

Från skattemyndigheter har ansetts att broavgiften inte kommer att vara avdragsgill i deklarationen för resor till arbetet.

Är statsrådet beredd att medverka till att det blir lika självklart för arbetspendlare att göra skatteavdrag för broavgifter vid landets första avgiftsfinansierade bro över Rödösundet i Storsjön i Jämtland som för andra arbetsresor?

1992/93:515 av *Göte Jonsson* (m) till justitieministern om skyddet för myndighets utövare:

En kvinnlig polisman knivskars i ansiktet vid ett ingripande. I tingsrätten

dömdes gärningsmannen för grov misshandel till två års fängelse samt till att betala 38 000 kronor i skadestånd. Göta hovrätt sänkte såväl straffet som skadeståndet. Motiveringen var enligt uppgift att en polis måste vara mera mentalt förberedd på konfrontation med brottslingar än andra.

Det är högst märkligt att en ung polisman som tillfogas en skada i ansiktet, innebärande en ärrbildning för livet, skall mötas med en sådan motivering. Jag anser att skyddet för polismän måste stärkas i liknande situationer. Det är orimligt att poliser i tjänsteutövning skall behöva tåla mera av t.ex. misshandel än andra medborgare.

Vilka åtgärder är justitieministern beredd att vidta i syfte att stärka det lagstadgade skyddet för polismän vid tjänsteutövning?

1992/93:516 av *Bengt Dalström* (nyd) till statsrådet Bo Lundgren om temporär sänkning av bensinskatten:

Utländska turistbesökare har i en följd av år – speciellt efter införandet av turistmomsen – tillfört landet allt mindre turistintäkter. Om inte regeringen har för avsikt att sänka turistmomsen före den 1 juni i år, har jag ett intressant förslag som kan medverka till en ökad utländsk turism i Sverige – detta genom att genomföra en temporär sänkning av bensinskatten fr.o.m. den 15 maj till förslagsvis den 15 september. Härigenom skulle vi säkert locka hit mångdubbelt fler utländska bilsemestrande familjer.

Min fråga till regeringen är om man skulle vara beredd att medverka till ett sådant förslag om temporär ”turistsänkning” av bensinpriset för att härigenom stimulera en positiv utveckling av främst utlandsturism i Sverige under den kommande sommaren.

11 § Kammarén åtskildes kl. 14.31.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 7 § anf. 19 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 30 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 46 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 14.01 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORSS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Fredagen den 2 april

1 § Avsägelse	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till finansutskottet	1
3 § Ledighet	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
5 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 1 april	2
Konstitutionsutskottets betänkande KU28	
Näringsutskottets betänkande NU23	
6 § Provisorisk tillämpning av bilateral jordbruksöverenskommelse mellan Sverige och EG	3
EES-utskottets betänkande EU2	
Beslut	3
7 § Arbetsmarknadspolitik	3
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU19	
Debatt	
Ingela Thalén (s)	
Laila Strid-Jansson (nyd)	
Hans Andersson (v)	
Ian Wachtmeister (nyd)	
Elver Jonsson (fp)	
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Johnny Ahlqvist (s)	
Marianne Andersson (c)	
Anders G Högmark (m)	
Harald Bergström (kds)	
Bengt-Ola Rytter (s)	
Bo Finnkvist (s)	
Alf Eriksson (s)	
John Bouvin (nyd)	
Talmannen (om debattreglerna)	
Lennart Nilsson (s)	
Bengt Ahlquist (fp)	
Beslut	65
Ajournering	66
Återupptagna förhandlingar	67
8 § Bordläggning	67
9 § Anmälan om interpellation	
1992/93:116 av Ingvar Eriksson (m) om användningen av om- ställd åkermark	68

10 § Anmälan om frågor

Prot. 1992/93:89

2 april 1993

1992/93:509 av Inger Hestvik (s) om utbildningen av personal som utreder sexualbrott mot barn.	69
1992/93:510 av Ingrid Näslund (kds) om åtgärder mot drogbe- kämpning	69
1992/93:511 av Leif Carlson (m) om patentskyddet för läkeme- del.	69
1992/93:512 av Lars Stjernkvist (s) om ändringar i bruksvärdes- systemet	70
1992/93:513 av Birgitta Johansson (s) om allmänhetens bank- ombudsman.	70
1992/93:514 av Stina Eliasson (c) om skatteavdrag för broavgif- ter	70
1992/93:515 av Göte Jonsson (m) om skyddet för myndighets utövare	70
1992/93:516 av Bengt Dalström (nyd) om temporär sänkning av bensinskatten	71

